

Mjenični zakon od 29. novembra 1928. sa Tumačem, 1929.

Sadržaj

Uvod

1. Pojam i svojstva mjenice
2. Mjenično pravo
3. Vrste mjenice
4. Odnos mjenične spram vanmjenične obveze

Prvi dio

Trasirana mjenica

Glava I

Izdanje i oblik trasirane mjenice

Glava II

Indosament

Glava III

Akceptiranje

Glava IV

Aval

Glava V

Dospjelost

Glava VI

Plaćanje

Glava VII

Regres zbog neakceptiranja i zbog neisplate

Glava VIII

Intervencija

- I. Akceptiranje za čast
- II. Isplata za čast

Glava IX

Umnožavanje i prepisi

- I. Umnožavanje
- II. Prepisi

Glava X

Lažne i preinačene mjenice

Glava XI

Protest

Glava XII

Zastarjelost

Glava XIII

Neopravdano bogaćenje

Pravo zaloga i pridržaja

Glava XIV

Amortizacija mjenice

Glava XV

Sukobi zakona

Glava XVI

Opšta naređenja

Drugi dio

Sopstvena mjenica

Treći dio

Prelazna i završna naređenja

Dodatak

Formulari mjenica i protesta

347.746
(497.1)
(094.5)

ZAKONI
Croatia, Hrvata i Slovenaca
Knjiga I.

Dr. ERNEST ČIMIĆ

MJENIČNI ZAKON
od 29. novembra 1928.
SA
TUMAČEM

издано у нови инвентар бр. 2402
1. јануара 1942. године
ZAKONI
KRALJEVINE SRBA, HRVATA I SLOVENACA
KNJIGA I.

2402

Библиотека
Министарства Правде

Бр. 2402

MJENIČNI ZAKON

OD 29. NOVEMBRA 1928.

SA

TUMAČEM

PO MOTIVIMA I REZOLUCIJAMA MEĐUNARODNIH
KONFERENCIJA ZA MJENIČNO PRAVO U HAGU

OBRADIO

DR. ERNEST ČIMIĆ,
ПРЕДСЈЕДНИК КР. СТОЛА СЕДМОРИЦЕ.

TISAK I NAKLADA
JUGOSLAVENSKO NAKLADNO D. D. „OBNOVA“, ZAGREB
1 9 2 9.

~~БИБЛИОТЕКА
Министарства Правде~~

Predgovor.

Novi mjenični zakon stavlja van snage pet naših dosadnih mjeničnih zakona. Njegovim stupanjem na snagu uvodi se u našoj državi jedinstveno mjenično pravo i time će se otkloniti sve one neprilike, koje su do sada trpjeli privredni krugovi, ne samo zbog raznolikosti, nego još više zbog oprečnih propisa pojedinih mjeničnih zakona.

Da korist od tog jedinstvenog zakona bude što veća, potrebno je, da se na njegovu osnovu uvede odmah i jedinstvena praksa. Da se to pcući, želim ovim komentarom da doprinесем svoj dio. U tom cilju poslužio sam se kod tumačenja zakona njegovim motivima i rezolucijama međunarodnih konferencija za mjenično pravo, održanih u Haagu godine 1910. i 1912., koje su rezolucije bile osnov ovom zakonu. Uz to sam se poslužio i svojim dugogodišnjim iskustvom na tom području i rješidbama stola sedmorice, u koliko se mogu na ovaj novi zakon već primjeniti.

Ovaj komentar pisan je po tom u prvom redu za potrebe prakse. No i drugi moći će njim da se posluže. To treba kod ocjene da se uvaži u prvom redu. Kritiku samog zakona ostavio sam za drugo vrijeme i mjesto.

Razlike između ovog zakona i naših starih nijesam naročito isticao, da ne bude knjiga preopširna. Tko želi to da vidi, neka pogleda moje »Mjenično pravo u Kraljevini S. H. S.« iz 1925. i usporedi s ovim tumačem.

Uporabom knjige vidjet će se, što joj nedostaje, pa će se taj nedostatak otkloniti u drugom izdanju. Upute i primjedbe u tom pravcu rado ću uvažiti.

Da je knjiga ugledala svjetlo, ide naročita hvala Jugoslovenskoj Štampi d. d., koja ju je bez oklijevanja izdala.

U Zagrebu, 5. novembra 1928.

Dr. Ernest Čimić.

Sur. br.
385/11

KRATICE :

Č. = zbirka rješitaba kr. stola sedmorice sabrana po

Dr. Ernestu Čimiću;

V. = zbirka rješitaba kr. stola sedmorice sabrana po

Dr. Aleksi Vragoviću;

Rj. s. s. = rješidba kr. stola sedmorice;

Plen. = plenarna (rj. s. s.)

Uvod.

1. Pojam i svojstva mjenice. Mjenica je isprava izdana u zakonskom obliku, u kojoj se lice pod mjeničnom strogosću obvezuje, da će platiti odredjenu svotu novaca.

Mjenična strogost je formalna, a sastoji se u brzom istjerivanju mjenične tražbine (sumarni postupak pred sudom); i materijalna (rigor cambialis), a sastoji se u apstraktnosti obveze, što znači, da za valjanost mjenice nije potrebna naznaka ni razloga ni svrhe obveze (causa debendi vel obligandi str. 14.). Mjenični dužnik dužan je da plati, jer je mjenicu potpisao.

2. Mjenično pravo skup je svih onih pravnih pravila, koja uredjuju mjenično-pravne odnose. To su: mjenični zakon, trgovачki zakon i trgovачki običaji, i građanski zakon. To je pravo materijalno. Pravila o postupku, po kom se oživotvoruju mjenična prava pred sudom, čine procesualno mjenično pravo.

3. Vrste mjenice. Po formi su a) vlastite ili sopstvene, kod kojih se izdavalac obvezuje, da će sam platiti mjeničnu svotu. Takova mjenica glasi: Platit ću na ovu mjenicu dne 5. jula 1929. N. N.-u dinara pet hiljada; b) trate, trasirane, vučene (trarre = vući), kod kojih izdavalac nalaže drugomu (trasatu), da plati mjenicu remitentu. Takova mjenica glasi: Platite na ovu mjenicu itd.

Trate mogu da budu: a) izdane na sopstvenu (vlastitu) naredbu (an die Ordre meine eigene), kod kojih je trasant istovremeno i remitent; b) vlastite trate ili vučene sopstvene mjenice, kod kojih je trasat istovremeno i trasant; c) naručena ili komisiona trata (Commissionstratte) jest ona, u kojoj trasant nalaže trasatu, da plati mjeničnu svotu na račun drugog kojeg lica, komitenta, koji će mu tu svotu naknaditi (pokriti) n. pr. Platite na ovu mjenicu dne 1. jula 1929. g. Ivanu Ivaniću svotu od dinara pet hiljada, pa je stavite u račun g. Petra Pavlovića iz Brdovca. Gosp. Branku Petroviću u Karlovcu. N. N.

N. N. = trasant; Petrović = trasat; Ivanić = remitent; Pavlović = komitent (vidi str. 14. toč. 2., i str. 15.).

Tudje mjenice (fremder Wechsel) zovu se trate, kod kojih je trasat lice različno od trasanta.

Po vremenu plaćanja mjenice su:

a) dnevne, kod kojih se dan plaćanja točno fiksira: Platite dne 1. marta 1929. i t. d.;

ISTI PISAC IZDAO JE DO SADA :

1. Rješidbe kr. stola sedmorice u građansko-pravnim sporovima I. svezak 1913.
2. Isto II. svezak 1917.
3. Moratorij, tumač naredaba o moratoriju 1915.
4. Stečajno pravo 1921.
5. Pregled obrtnog prava 1921.
6. Pregled privatnog prava 1922.
7. Čekovno pravo 1922.
8. Javno pravo 1922.
9. Mjenično pravo u Kralj. S. H. S. 1925.

- b) na vid, po vidjenju plaćaju se, kad se predoče;
- c) odredjeno vrijeme po vidjenju: Platite pet dana po vidjenju i t. d.;
- d) odredjeno vrijeme poslije izdanja: Platite tri mjeseca a dato i t. d.;
- e) sajamske, plative na sajmu (kod nas ne vrijede § 32.);
- f) u somjenice, plative po običaju (kod nas ne vrijede § 32.);
- g) kratke i duge s kratkim i dugim rokom dospijelosti. Uzima se, da je rok kratak, ako nije duži od tri tjedna od dana izdavanja. U opticaju vole se mjenice kratke.

Po mjestu plaćanja mjenice su:

- a) mjesne (Platzwechsel), koje se plaćaju u mjestu izdavanja;

- b) udaljene (Distanzwechsel), koje se plaćaju u mjestu geografski različnom od mjesta izdavanja;

- c) domicilirane, koje se plaćaju u mjestu geografski različnom od mjesta, gdje boravi lice, koje je u prvom redu zvano, da platí mjenicu (trasat odnosno izdavalac sopstvene mjenice).

Po svrsi, u koju služi mjenica, imamo mjenicu:

- a) inkauso, da se ubere tražbina trasantova od trasata;
- b) poloznu (Depotwechsel); to je bianco mjenica, data za sigurnost one tražbine, koja nastane u korist imaočca nakon zaključenja poslovnog odnosa izmedju njega i njegova dužnika (akceptanta);

- c) jamčevnu (Kautionswechsel), koje se daju za sigurnost od štete, koju bi eventualno njihov akceptant prouzročio imaočcu;

- d) za pokriće (Deckungswechsel), trasant jedne mjenice akceptira drugu i daje ovu akceptantu prve za pokriće tog njegovog akcepta; takova mjenica zove se podmirena, ako se daje trasatu za to, što je platio jednu mjenicu;

- e) povratnu, završnu ili uzmjenicu (Rückwechsel), što ju trasira regredient (§ 42.) na regresata za regresnu svotu (§ 51.);

- f) odgodnu ili prolongiranu (Prolongationswechsel), što se izdaje, da se odgodi plaćanje dospiele mjenice; to je nova mjesto stare mjenice;

- g) depositnu ili poхrambenu, što je izdaje ili akceptira deponitar (čuvan) u korist deponenta (ostavljača) o novcu pri mjenom na čuvanje;

- h) uzvratnu (Retourwechsel), što je akceptira ili izdaje remitent na svotu, koju je ostao dužan izdavaocu za dobivenu od njega mjenicu.

Rimesa je mjenica, koja se šalje nekom licu, da se njome naplati za svoju tražbinu, ili da je proda i novac za se zadrži.

4. Odnos mjenične spram vanmjenične obveze. Mjenična je obveza apstraktna. Ipak uz nju u najviše slučajeva postoji izmedju mjeničnih interesanata i vanmjenična obveza: zajamska, kupoprodajna i t. d. Ako nije ništa ugovorenog, obje obveze postoje paralelni; ali ispunjenjem jedne, utrjuje i druga. Vjerovnik može u takovu slučaju tražiti ispunjenje bilo na osnovu mjenice, bilo na osnovu vanmjeničnog odnosa, već prema tomu, koji mu se način svidi zgodnjim. Iz toga slijedi, da izdavanje, akceptiranje, indosiranje mjenice, iako je u vezi s ma kakovom obvezom izvan mjenice, nema učinak, da tu obvezu pretvoriti u novu. Da taj pravni učinak nastane, moraju stranke to naročito ugovoriti. Samo u tom slučaju prestaje stara obveza (vanmjenična) obnovom ili novacijom, i nastaje nova (§ 1376. o. g. z.; § 849. srp. gradj. zak.) i to mjenična.

Rj. s. s. od 8. aprila 1892. br. 1293. i od 24. maja 1913. br. 2308. Č. 819. i 845., plenarna rj. s. s. od 2. juna 1922 br. 1144. V. 221.

MJENIČNI ZAKON

OD 29. NOVEMBRA 1928.

~ ~ ~

P R V I D E O.

Trasirana menica.

GLAVA I.

Izdanje i oblik trasirane menice.

§ 1.

Trasirana menica sadrži:

1. označenje da je menica, napisano u samom slogu isprave i na jeziku, na kome je ona sastavljena;

Mjenica je isprava (§§ 2., 28. i 63.), pisana na papiru, platnu ili pergameni; može njezin tekst biti i naštampan ili litografiran i slično. Jezik, na kome je izdana, nije odlučan; može se izdati na jeziku, kom se hoće. No da ta isprava bude mjenica, mora u slogu njezinom biti i označenje, da je mjenica i to u onom istom jeziku, na kome je isprava sastavljena. Ipak mjenica izdana na hebrejskom jeziku nije valjana, jer se po § 98. potpis hebrejskim pismenima smatra samo rukoznakom, po čemu se i cijela isprava ima smatrati, da je ispisana samim rukoznacima.

Trasirana mjenica zove se u kratko i trata.

2. bezuslovni uput, da se plati odredjena svota novaca;

Uput je nalog, da se plati. Taj uput mora da je bezuslovan; ne smije da je vezan ni o uvjet ni o protučinidbu. Mjenica, da bude valjana, mora da glasi na određenu svotu novaca, a ne na robu ili što drugo. Nije odlučno, da li je

svota ispisana slovima ili brojevima; običaj je, da se ispiše slovima u slogu isprave, a desno gore izvan sloga brojevima (§ 6.).

Svota je odredjena i mjenica valjana, ako se uz svotu kaže: ili vrijednost, ili po tečaju, jer ti dodaci ne čine svotu neodredjenom, već samo vrst novca, budući da ovlaštuju platioča, da bira vrst novca (§ 40.).

3. ime ónoga, koji treba da plati (trasat);

Trasat može da je fizičko i jurističko lice i označuje se na prednjoj strani mjenice. Oznake trasata ne može nadomjestiti akcept ili potpis imena onog lica, koje bi imalo da bude označeno kao trasat. Mjenica je nevaljana i onda, ako se iz oznake trasatove ne zna, tko je trasat n. pr. ako se kaže u adresi: Trgovcu kolonijalnom robom u Zagrebu; Osiguravajućem društvu u Zagrebu, ili ako je oznaka trasatova alternativna, jer trasat nije određen. Mjenica, u kojoj je označeno kumulativno više trasata, valjana je, kao i ona, u kojoj trasat nije označen točno, ili je označen nedotpuno, ali se ipak zna, tko je taj na pr. Jugobanka u Zagrebu (bez oznake d. d.) ili ako je označeno lice, koje ne postoji, jer je dovoljno, da je trasat označen svojim imenom.

Trasatom može biti i lice, koje se ne može mjenično obvezati, jer on je samo placac a ne i obvezanik. Obvezanikom on postaje tek potpisom mjenice, a tek za to je nužno da se može mjenično obvezati (§ 97.). No za valjanost mjenice ne traži se, da je trasat i pasivno mjenično sposoban t. j. sposoban da se po mjenici obveže, traži se samo oznaka imena negovoga (§ 7.).

Trasatom može biti i sam trasant (§ 3.).

4. označenje dospelosti:

To je vrijeme, kad se mjenica ima platiti. Dan dospjelosti i plaćanja ne moraju da se pokrivaju, što biva, ako dospjelost padne u praznik. Dospjelost mjenice mora biti točno i nedvojbeno označena i mora se vidjeti iz same mjenice. Označuje ju sam trasant, a ne može se prepustiti, da je tko drugi označi n. pr. trasat.

Pobliže o dospjelosti mjenice vidi § 32.—36.

5. mesto, gde treba platiti;

Mjesto plaćanja treba da se na mjenici označi u smislu političkom t. j. pod tim se ima razumijevati oznaka grada ili sela, a ne možda kuće ili lokala. To mjesto treba da je označeno tako, da ne bude nikakove dvoumice o tom, kole se mjesto ima smatrati mjestom plaćanja. Za to ne će biti valjana mjenica, u kojoj ima više mjesta označenih kao mjesto plaćanja bilo kumulativno bilo alternativno, jer mjesto plaćanja nije određeno, ili ako se navede kao mjesto plaćanja

»plaća se svagdje« ili »gdjegod«, »na svim mjestima«, jer mjesto plaćanja nije nikako odredjeno. Valjana će nasuprot biti ona mjenica, u kojoj je odredjeno jedno mjesto plaćanja, ali se ne zna, koje je ono pravo, jer ima više istoimenih mesta. Imalac takove mjenice tražit će njezin platež onđe, gdje drži, da se mjenica ima da plati, samo ne smije u tom postupati lukavo (dolozno). Još o mjestu plaćanja vidi §§ 2. i 26.

6. ime onoga kome ili po čijoj naredbi treba platiti (remitent);

Remitent treba da je označen imenom. To može da je fizičko ili jurističko lice; ime tog lica treba da je na mjenici označeno. Neodlučno je za valjanost mjenice, dati lice pod tim imenom postoji ili ne, i dati je lice pravilno označeno, ali ime mora da bude. I buduće lice može da je navedeno. Za to je nevaljana mjenica, u kojoj se kaže, da se plati n. pr. mojojmu sinu, ili predsjedniku Sokola, ili gradskom načelniku i tomu slično.

Remitentom može se označiti i više lica bilo kumulativno ili alternativno (A-u i B-u odnosno A-u ili B-u).

Remitent može se označiti i tako, da se uz ime lica stavi i dodatak »po naredbi« n. pr. »po naredbi Ivana Dušeka« ili »Ivanu Dušku ili po njegovoj naredbi«. Takav dodatak znači, da se mjenična svota ima platiti Dušku ili licu, koje će ovaj na mjenici označiti. Međutim, dati je taj dodatak »po naredbi« stavljén u mjenicu ili ne, svota će se mjenična morati platiti licu, koje će Dušek mjesto sebe na mjenici označiti, ako on sam ne će novac da primi. Vidi o tom dalje § 10.

Mjenica je valjana i onda, ako se imenu remitenta dodade n. pr. ovaj dodatak: platite A-u na račun B-a ili platite A-u kao zastupniku B-a. U tim je mjenicama remitent A. Oznaka ovakova: platite ravnatelju dioničkog društva A ili tutorstvu malodobnog A označuje remitentom A-a, jer se taj A jasno označuje.

S obzirom na odredbu zakona, da u mjenici mora biti navedeno ime remitentovo, nevaljane su kod nas mjenice, koje bi glasile na donosioca (§ 11.) ili kod kojih bi mjesto za označku imena remitentovoga ostalo prazno (mjenica bjelica, blanko § 16.).

O trasiranoj mjenici po vlastitoj naredbi ili sopstvenoj naredbi vidi dalje § 3.

Za valjanost mjenice je svejedno, da li je označen remitent aktivno mjenično sposoban t. j. sposoban da po mjenici stiče prava, ili nije (§ 97.). Traži se samo oznaka imena remitentovoga.

7. označenje dana i mesta izdanja mjenice;

Dan izdanja treba da je jasan i točan. Najzgodnije je, da se označi po kalendaru. No dopušta se i drugočaće, ali mora se iz te oznake vidjeti jasno dan izdanja n. pr. na Božić 1925. se iz te oznake vidjeti jasno dan izdanja n. pr. na Ivanje, na Sve sante 1928., jer se ti praznici slave samo na određeni jedan dan. Nevaljana bi bila mjenica, kad se iz takove oznake ne bi znalo, koji dan označuje n. pr. na Ivanje, na Duhove, na Uskrs, jer ime sveca Ivana dolazi više put u kalendaru, a Duhovi i Uskrs slave se dva ili tri dana. Nevaljana bi bila i ona mjenica, u kojoj bi dan izdanja bio označen dvaput izuzevši slučaj oznake po Grégorijanskom i Julijanskom kalendaru, jer se u ovom slučaju označuje isti dan dvaput (§ 36.). Mjesec se označuje po svom imenu, godina po svom broju.

Mjesto izdanja treba da je jasno, da se odmah vidi, gdje je mjenica izdana. Mjesto izdanja označuje se u političkom smislu. Oznaka mjesta ne valja, ako se navedu dva mesta izdanja, jer ta oznaka nije ni jasna ni točna.

Oznaka mjesta i dana izdanja mora da odgovara istini. Ako je ta oznaka lažna, ne upliva doduše na valjanost mjenice za poštenog imaoča njezinog, ali ona ne valja za one, koji su to znali, kad su je dobili, a pogotovo ne valja za one, koji su ie u toj oznaci krivotvorili.

Oznaka mjesta i dana izdanja važna je zbog prosudjivanja pasivne mjenične sposobnosti trasanta, i zbog prosudjivanja same valjanosti mjenice, jer se ova prosudjuje po mjestu izdavanja (locus regit actum). Vidi §§ 94., 95., 108.

8. potpis onoga, koji je izdao mjenicu (trasant);

Potpis trasanta stavlja pod slog mjenice desno sam on ili njegov punomoćnik. Ako je potpis lažan ili iskrivljen, ne utiče to na valjanost same mjenice (§ 68.). Potreban je samo potpis, ali onaj, koji zna kod primanja mjenice, da je potpis trasatov ili lažan, ne stječe iz takove mjenice mjeničnih prava, jer za ni to nije mjenica. Isto je tako za valjanost mjenice irrelevantno, dali je potpisani trasant pasivno mjenično sposoban ili nije. To utječe samo na njegovu mjeničnu obavezu (§§. 7. i 97.).

Fizičko lice potpisuje na mjenici svoje ime i prezime, a ime jurističkog lica potpisuje njegovo zastupstvo u smislu zakona odnosno statuta. Ako je više trasanata, potpisuju se samo se mora tom zgodom označiti, da su oni svi izdavci, da u tom ne nastane nikakove dvoumice. O potpisivanju vidi dalje i §§ 2., 7., 8., 68., 98. i 99.

Svi gore navedeni sastojci mjenice pišu se na prednjoj strani mjenice.

Pravilno trasirana mjenica glasi ovako:
U Zagrebu 15. oktobra 1928.

Dinara 5000.—

Platite dne 1. decembra 1928. na ovu mjenicu gosp. Ivanu Jankoviću dinara pet tisuća.
Gosp. Petru Petroviću
Plaća se u Osijeku.

Josip Josipović v. r.

Takova je mjenica izdana u Zagrebu, plaća se u Osijeku, Ivan Janković je remitent, Petar Petrović trasat, Josip Josipović trasant.

Trasant mora mjenicu potpisati; ime njegovo udareno na mjenici štampiljem nije potpis i ta isprava nije mjenica. Rj. s. s. od 15. januara 1914. br. 163. C. 908.

Potpis trasanta mora po položaju svom izgledati kao potpis; on treba da je pod sloganom mjenice, a ne uz slogan, gdje je označena taksa; mjenica s ovakvom potpisom nije valjana. Rješ. s. s. od 2. novembra 1928. br. 5412.

Isprava, u kojoj ne bi bilo ma kojega od sastojaka pobrojanih u prednjem paragrafu, ne će se smatrati kao trasirana mjenica. Od toga se izuzimaju slučaji, koji su određeni u stavovima, što dolaze.

Trasirana mjenica, u kojoj nije označena dospelost, smatra se kao mjenica po vidjenju.

Ako nema naročito označenja, mesto označeno pored imena trasatovoga, smatra se kao mesto plaćanja i ujedno kao mesto prebivanja trasatovoga.

Trasirana mjenica, na kojoj nije označeno mesto izdanja, smatra se, da je izdata u mestu, koje je označeno pored potpisa trasantovog.

U § 1. ovog zakona navodi se, koje sastojke trata mora da ima, da bude valjana, a u ovom §-u se navode od toga iznimke. To su:

1. ako oznaka dospelosti nije u trati navedena, smatra se, da je to trata po vidjenju (vidi § 32.);

2. ako mjesto plaćanja nije u trati navedeno, (a nije navedeno nikako ni riječima »plaća se svadje« »plaća se gdjegod« »plaća se na svim mjestima«), onda se mjesto, označeno pored imena trasatovog smatra mjestom plaćanja i prebivanja trasatovoga. I to mjesto treba da je označeno u političkom smislu i da je jasno i tačno (vidi § 1. toč. 5.).

3. ako mjesto izdanja nije naznačeno, smatra se, da je trata izdana u mjestu označenom pored potpisa trasantovoga. To je u korist trgovackih tvrtki (kuća), koje uz štampili (žig), na kome je istovremeno otisnut i domicil takova trgovca, stavlju potpise ovlaštenih za to lica. Taj otisnuti domicil jest istovremeno i mjesto izdanja mjenice.

Uz sastojke mjenice, bez kojih isprava ne bi bila mjenica, nalazi se na mjenici i takovih oznaka, koje nijesu za valjanost mjenice bitne, ali su se uobičajile. Ovamo idu:

1. Oznaka valute. Valuta je ona vrijednost, što je remitent daje trasantu za mjenicu, koju od ovoga prima. Takova oznaka glasi: vrijednost primio, vrijednost u robu (es-papu), u novcu, računu ili slično. Mjesto riječi »vrijednost« rabi i riječ »valuta«. U mjenici izdatoj na vlastitu naredbu (§. 3.) označuje trasant valutu ovako: valuta (vrijednost) kod mene samoga.

U oznaci valute stoji razlog, zbog kojeg je mjenica izdana, razlog obveze (causa debendi vel obligandi, vidi Uvod str. 7.).

2. Oznaka podmirbe ili pokrića. Podmirba ili pokriće je ona naknada, što je daje trasant ili komitent onomu, koji će mjenicu isplatiti. To je pravilno trasat. Ako trasat mjenicu akceptira, predmijeva se, da je dobio pokriće; ako tvrdi protivno, mora to dokazati.

Komitent je lice, na čiji je nalog ili račun mjenica izdana. On mjenice ne potpisuje i za to odgovara trasantu gradjansko pravnim putem, ako ne da pravovremeno pokriće (§ 3.).

Podmirbena klausula glasi: te je uračunajte na račun (ako se plaća na račun trasanta), ili: te je uračunajte na račun N. N-a (ako je mjenica komisiona, naručena).

Naknada može da se sastoji u novcu, robi, papirima od vrijednosti i u kreditu, što ga otvara trasant resp. komitent trasatu.

3. Oznaka obavijesti je upozorenje trasata, da prije akcepta resp. isplate mjenice sačeka ili ne sačeka obavijest trasantovu. Ta oznaka prema tomu glasi: po obavijesti (izvještaju); bez obavijesti (izvještaja). Prva oznaka upozoruje trasata, da čeka pismo trasantovo prije, nego mjenicu akceptira odnosno plati. Ako radi protivno, odgovara za eventualnu štetu. Druga oznaka upozoruje ga, da čini po uvidljivosti eventualno po već prije uglavljenom sporazumu. (§ 23.).

Druge oznake kao: oznaka podnošenja (§ 21.); adrese po potrebi (§ 54.); domicilijata (§. 4.), efektivno (§ 40.), bez obveze (§§ 9., 14.), bez troškova (§ 45.) i t. d. raspravit će se na svojim mjestima.

Isprava, koja nema kojega od sastojaka potrebnih za mjenicu, nije mjenica i na takvu ispravu ne može se povesti mjenični postupak. Rj. s. s. od 5. marta 1914. br. 878. Č. 1145. ni izdati platežni nalog. Rj. s. s. br. 1044 iz 1928.

Trasirana mjenica može glasiti po naredbi samoga trasantu.

Trasat može biti i sam trasant.

Ona se može trasirati za račun trećeg.

Ovaj paragraf u stavu prvom odstupa od pravila § 1. točka 6., da se u mjenici mora navesti ime remitenta. Ovdje se dozvoljava, da se ime remitentovo ne naznači izrijekom, jer trasant označuje sebe remitentom. U tom slučaju rabi on izraz: na moju naredbu, ili po mojoj naredbi, ili na moju vlastitu (sopstvenu) naredbu ili meni samom ili slično tome. Takova se mjenica zove mjenica trasirana (trata) po vlastitoj (sopstvenoj) naredbi.

Kad je više trasanata, onda su oni svi i remitenti.

U trati može trasant imenovati i samoga sebe trasantom. Da udovolji tomu, mora se iz oznake imena trasatovoga to i vidjeti, jer inače nije udovoljeno tom zak. naredjenu. Takova je oznaka na pr. meni samomu Petru Pavloviću, ili meni P. P-u. Takova se trata zove vlastita ili sopstvena trasirana mjenica (trata). Ako nije oznaka takova, da se iz nje vidi, da su trasat i trasant isto lice, mjenica je obična trata, ma da su imena identična i ma da se tiču istog lica. Može se predmijevati, da je to trata vlastita, ali po formi nije.

Prema gore rečenom naš novi zakon dopušta, da u trati može biti trasant i remitent i trasat, dakle sva trojica jedno isto lice. Distantia loci ne traži se za vlastitu tratu. Da nastane mjenična obveza za izdavaoca takove mjenice, mora je on indosirati (§ 10.) i predati indosataru (§ 7.).

U trećoj alineiji govori zakon o naručenoj ili komisionoj trati. Vidi napred Uvod 3. c. i § 2.

Trasirana mjenica može biti plativa kod kojega trećega lica, bilo u mjestu prebivanja trasatovog, bilo u kojem drugom mjestu (domicilirana trasirana mjenica).

Trata mora sadržavati oznaku mjesta plaćanja i ime trasata. Obično se trata plaća tamo, gdje stanuje trasat, pa za to se uz oznaku trasata nalazi i mjesto njegova prebivanja, koje je podjedno i mjesto plaćanja (§ 2. stav. 3.).

Ako se na trati označi kao mjesto (u političkom smislu) plaćanja drugo, nego je ono uz ime trasatovo, mjenica je domicilirana; to drugo mjesto je njezin domicil.

Domicil mjenice označuje samo trasant (§ 26.); on može uz domicil označiti i lice (različno od trasata), koje će tu mjenicu platiti (potpuno domicilirana mjenica). To se lice zove domicilijat, ovaj nije mjenični obvezanik, jer ne potpisuje mjenice. Ako trasant ne naznači domicilijata, može

ga označiti trasat, kad akceptira mjenicu; ako ni trasat toga ne učini (nepotpuno domicilirana mjenica) drži se, da će on sam platiti mjenicu u njezinom domicilu (§ 26.).

Nije domicilirana ona mjenica, u kojoj se označi od trasata različno lice, koje će u mjestu prebivanja trasatovog platiti mjeničnu svotu, a niti ona, u kojoj se označi u mjestu prebivanja trasatovog naročito platište (§ 26.). To su quasi domicilirane mjenice.

§ 5.

U menici plativoj po vidjenju ili na određeno vreme po vidjenju, trasant može odrediti, da svota u njoj označena nosi kamatu. U svakoj drugoj ovo određivanje kamate smatra se kao da nije ni napisano.

Kamatna stopa treba da se označi u menici, ako se to ne učini, platice se 6% kamate.

Kamata teče od dana izdanja, ako nije drukčije označeno.

Samo u mjenicama, koje glase po vidjenju ili određeno vrijeme po vidjenju (§ 32.) može se naložiti, da se plate kamati. Tu odredbu može izdati samo trasant. U drugim mjenicama ne može se izdati takav nalog, a ako se izda, smatra se da nije ni napisan; sama mjenica inače pridržaje valjanost.

Oznaka kamata rabi za mjenice prekomorske trgovine, kod koje se nezna točno, kad će roba stići, pa se ne može unaprijed znati, koliki će biti kamati, da se unaprijed uvrste u mjeničnu svotu.

Koliku najvišu kamatnu stopu može trasant odrediti, ne kaže se; prema tomu trasant nije u tom ograničen.

§ 6.

Ako je menična svota napisana slovima i brojevima i to različito, onda vredi svota ispisana slovima.

Kad je menična svota napisana više puta slovima ili više puta brojevima, onda vredi najmanja svota.

Svota mjenična može se napisati i slovima i brojevima, u slogu i van sloga mjenice. Obično se napiše van sloga brojevima desno gore, a slovima u slogu.

Ako je svota napisana samo jednoč brojevima i samo jednoč brojevima, i te se svote ne slažu, vrijedi svota ispisana slovima.

Ako je svota napisana samo brojevima više put, ili samo slovima više put, a te se svote ne slažu, vrijedi svota najmanja.

Ako je svota napisana više put brojevima a jednoč slovima a razno, vrijedi svota napisana slovima; a ako je napisana više put brojevima i više put slovima a razno, vrijedi najmanja svota napisana slovima.

Ova pravila ne isključuju protodokaz, da važi veća ispisana svota.

Ako li je vrst novca u mjenici naznačena razno, mjenica ne valja, jer u tom slučaju nije svota novaca točno određena.

§ 7.

Ako se na menici nalaze potpisi lica nesposobnih za obavezivanje, to nema nikakvog uticaja na obaveze ostalih potpisnika.

Tko se može mjenično obvezati, o tom je govor u § 97. Obaveza mjenična nastaje potpisom mjenice i njezinim izručenjem. Mjenica s potpisom treba da izadje iz ruku potpisnika u ruke trećega (§ 28). Za to nije potrebna nikakova primo-predaja. Poštenu imalac i nadjive i ukradene potpisane mjenice može je s uspjehom ostvariti od svih njezinih potpisnika i od onoga, koji ju je potpisao a nije je dalje sam izručio, i nije je htio dalje izručiti. Nepoštenom imaoču može se s uspjehom prigovoriti dolus.

Svaki potpis mjenice je samostalan, a tako i svaka mjenična obaveza je samostalna i neovisna od svakog drugog potpisa i obaveze. Za to potpis nesposobnog za obavezu nema nikakova uticaja na obavezu onoga, koji je sposoban za obavezivanje.

Ako su svi, koji su mjenicu potpisali, nesposobni, da se mjenicom obvežu, mjenica je ipak valjana, ako ima sve potrebne sastojke, samo se mjenična obaveza ne može od njih mjenično realizovati. Dali će se moći inim načinom, to se mora da riješi na drugi način (putem građanskog prava).

§ 8.

Ko se na menici potpiše kao zastupnik drugoga, a nije bio na to ovlašćen, lično je po njoj menično obavezan.

To isto važi i za zastupnika, koji je prešao granice svog ovlašćenja. No i zastupan je menično obavezan za svotu, za koju je zastupnik imao ovlašćenje.

I mjenični poslovi dopuštaju zastupanje. To zastupanje, punovlašće, mandat može da je vidljivo iz mjenice, a može da i nije vidljivo.

Propis ovog §-a prepostavlja, da je mandatna izjava vidljiva iz same mjenice i da ju je mandatar potpisao. Ta izjava može da glasi: za Ivana Jankovića Petar Pavlović; po nalogu, u zastupanju Ivana J. Petar P. Mandatar (zastupnik) mora takvu izjavu potpisati svojom rukom, a ime mandatnog može da je napisano ili naštampano.

Ako mandatar izvrši ispravno nalog mandantov, iz takove izjave nastaje mjenična obveza samo za mandanta.

Ako mandatar nije uopće imao naloga od označenog mandanta, izjava je lažna i iz takove izjave pravilno ne bi imala nastati mjenična obaveza ni za mandanta, jer nije dao nalogu, ni za mandatara, jer se nije htio obvezati. Međutim propis ovoga §-a naredjuje protivno. Na osnovu takove izjave

biva takav falsus procurator, pseudoprocurator lično mjenično obvezan u onom istom svojstvu, kako bi bio mjenično obvezan i navodni mandant, da je dao nalog. Takav mandatar obvezan je i onda, ako je on sam pasivno mjenično nesposoban, ali u tom slučaju mora da je mandant pasivno mjenično sposoban. Ako su obojica pasivno mjenično nesposobna, ne nastaje mjenična obveza ni za mandatara. Ovaj u tom slučaju odgovara samo gradjansko pravnim putem.

Ako je mandatar prekoračio dani mu mandat, dakle mandanta obvezao na veću mjeničnu svotu, obojica su solidarno mjenično obvezani do iznosa, do kojeg glasi mandat, a mandatar uz to obvezan je mjenično i za dio svote, koji prekoračuje u mandatu označenu svotu.

Što biva onda, ako u mjenici mandatni odnos nije označen na način u ovom §-u naveden?

Mandatni odnos može biti vidljiv iz mjenice i u slučaju, da mandatar potpiše samo ime mandantovo uz oznaku, da postoji mandat n. pr. po nalogu Ivana Ivanovića, a sebe ne potpiše. U tom slučaju nastaje mjenična obveza za mandanta u punom opsegu i onda, ako je mandat prekoračen, ali samo spram poštenoga (bonae fidei) imaoca mjenice. Mandatar odgovara mandantu za prekoračenje mandata, a ne odgovara imaocu mjenice, jer je on nije potpisao. Ako mandatar nije dao naloga, nije obvezan iz takove izjave.

Konačno mandatni odros može biti vidljiv iz mjenice i onda, kad mandatar potpiše samo sebe uz oznaku da postoji mandatni odnos n. pr. po nalogu Ivan Pavlović. U takovu slučaju ne nastaje obveza ni za mandanta, jer se ne zna, koji je, ni za mandatara, jer se vidi, da se on nije htio obvezati.

Mandatni odnos može da postoji, a da se to ne vidi iz mjenice. To biva onda, ako mandatara potpiše samo mandanta ili samo sebe, a da ne označi mandatnog odnosa. U prvom slučaju nastaje obveza samo za mandanta, naravno ako je nalog za zastupanje dat, a u drugom samo za mandatara, jer važi samo ono, što se iz mjenice vidi.

Gornja načela vrijede i za zakonske zastupnike: tutora, skrbnika, kućegospodara zadruge i muža kao zastupnika žene.

Ipak valja istaći, da načela ovog paragrafa važe samo spram poštenoga imaoca mjenica a ne i za onoga, koji zna, da punomoćnik radi bez mandata ili preko njegovih granica.

O zastupanju nepismenog lica vidi § 98., a bračnih drugova i zaručnika u Vojvodini §§ 98. i 110.

Smrću mandatara prestaje za mandatara ovlast da ga potpiše na mjenici. Rj. s. s. od 24. maja 1907. broj 1752. Č. 922.

Uprava imovinom ne ovlaštjuje upravitelja, da učini za mandatara kakavu mjeničnu izjavu; takova izjava ne obvezuje mandatara. Rj. s. s. od 6. augusta 1914. br. 3741. Č. 904.

Budući imalac mjenice (vjerovnik) može kao mandatar mjeničnih obvezanika ove potpisati na mjenici i time ih mjenično obvezati. Rj. s. s. broj 4987. iz 1927.

Trasant odgovara, da će menica biti akceptirana i isplaćena.

On sebe može isključiti od odgovornosti za akcept. Na protiv, svaka napomena, kojom bi isključivao odgovornost za isplatu, smatra se kao da nije ni napisana.

Ovdje se naglašuje obveza trasantova. Da on jamči za isplatu mjenice, koju je izdao, to je bez svake sumnje i on se od te obveze ne može isključiti, sve da bi i htio i da bi on to na mjenici napisao. Ako to napiše, takova napomena ne vrijedi, izuzevši slučaj §-a 52. stav. 2., ali mjenica ostaje ipak valjana.

Od odgovornosti, da će trasat mjenicu akceptirati, može se trasant isključiti, jer akcept, ma da mjenici daje veću vrijednost može da izostane, ali platež mjenice ne smije nikako izostati. Trasant mora se u svakom slučaju pobrinuti, da će mjenica biti na vrijeme plaćena, i mora trasatu namaknuti pokriće, i za to trasant bezuslovno jamči za isplatu.

Ako ima više trasanata, jamče solidarno za zakonsku svoju obvezu (§ 46.).

Obveza trasantova nastaje potpisom i izrudžbom mjenice i za tu obvezu jamči trasant svakomu imaocu mjenice, koji se zakonito spram njega iskaže (§ 15.).

Izjava trasantova, da odobrava potpis svog imena na mjenici, koje on nije potpisao a niti potpisivača na to ovlastio, ne čini ga mjenično odgovornim, jer se ta njegova izjava ne može smatrati mjeničnom. Rj. s. s. od 24. oktobra 1901. br. 3259. Č. 902.

GLAVA II.

Indosament.

Svaka menica i onda, kad nije izrečeno trasiranja po naredbi, može se preneti indosamentom.

Kad trasant u menici stavi reč: »ne po naredbi« ili drugi izraz, koji znači to isto, onda je isprava prenosa samo u obliku i sa dejstvima običnog ustupljenja.

Menica se može indosirati i na samog trasata, bilo da ju je on akceptirao ili ne, na trasanta ili na ma kojega drugoga obaveznika. Ova lica mogu je ponovo indosirati.

Indosament ili prenos je izjava napisana u pravilu (§ 12.) na ledjima, poledjini (in dorso, indosso) mjenice, po kojoj se izjavi mjenica i mjenična prava prenose na drugo lice. Po toj izjavi, dolazi mjenica u opticaj, a za taj opticaj sposobna je mjenica već sama po sebi bez obzira, jeli ona izdana po naredbi ili bez te oznake. Prenositelj mjenice zove se indosant ili girant, a lice, na koje se prenosi, indosatar ili giratar.

Indosament je dvovrstan: 1. kojim se prenose sva s mjenicom spojena mjenična prava, i to je pravi ili redovan indosament (§ 13.); 2. koji nema takav učinak, i to je nepravi indosament. Nepravi indosament je dvovrstan: 1. takav, koji ima narav ustupljenja (cesije) i 2. punovlasni (procura-indosament).

I onda, kada trasant u mjenici t. j. u njezinom slogu stavi riječi »ne po naredbi« ili tomu sličan izraz, mjenica je prenosiva, ali indosament napisan na takovoj mjenici nije pravi prenos, nego ustupljenje (cesija), a i oblik njegovog mora da bude oblik ustupljenja. U takvom slučaju ima se u prenosu naročito istaći oznaka ustupljenja kao n.pr. ustupam N. N-u i potpis cedentov.

Oznaka »ne po naredbi« i tomu slična znači zabranu prenosa mjenice po redovnom indosamentu; takova se mjenica zove rekta mjenica, a ova oznaka rekta klauzula. Ta klauzula mora biti napisana ili naštampana u slogu, a nije dostatno, da se u mjenici napisano ili natiskano »po naredbi« precrta, jer precrto smatra se, da nije napisano, a rekta klauzula mora biti naročito istaknuta.

Pravni učinak rekta klauzule jest, da cesonar dobiva iz takove mjenice samo ona prava, što ih je imao remitent. Prema tomu, ako je remitent imao pravo regresa, dobiva ga i cesonar i on to pravo može realizovati protiv trasanta i akceptanta mjeničnom tužbom. Tuženi mogu mu istaći sve prigovore iz mjenice i mjeničnog prava, ali i one koje su imali i protiv remitenta i one, što ih imadu lično protiv cesonara. Cesonar nema prava mjeničnog protiv remitenta. Remitent ne jamči ni za akcept ni za isplatu mjenice, nego samo za istinitost i za utjerenost tražbine i to samo do onog iznosa, koji je od cesonara za mjenicu dobio. Remitent dakle odgovara kao cedent iz gradjanskog prava.

Cesonar može takovu mjenicu i dalje ustupiti s pravnim učincima ustupljenja, i on prenosi na daljnje cesonare samo ona prava, što ih je sam imao, a ne samostalno pravo iz mjenice. Svakom dalnjem cesonaru mogu mjenični obveznici staviti sve prigovore, koje su mogli istaći svim njegovim prednicima i koje mogu i njemu samomu. Cesonar se mora takodjer da legitimira kao i svaki indosatar redovnog indosamenta neprekinutim nizom ustupljenja (§ 15.).

Ako bi takova rekta mjenica došla opet u vlast remitentu, njegova prava mjenična oživljaju opet potpuno, bez obzira na ustupljenja, koja su bila na mjenici učinjena, jer ih on može sva precrtati (§§ 15. i 49.).

Kad se mjenica daje u opticaj po redovnom indosamentu, prvi je indosatos ono lice, koje je u njoj označeno remitentom; dakle kod trate vlastite i na vlastitu naredbu to je sam trasant.

Mjenica se može indosirati na svako lice, bilo ono po toj mjenici već u obavezi ili ne bilo. Ako se mjenica indosira na akceptanta, trasanta ili inog kojeg obveznika, pa dodje po dalnjem indosamentu u ruke novog lica, to oni odgovaraju njemu u oba svojstva, u kojima su po mjenici označeni. Ako ta lica ne indosiraju dalje, pa mjenica ostane do dospjelosti u rukama akceptanta, nastaje utruće mjenične obveze po sjedinjenju (confusio) duga i tražbine u jednom licu; ako mjenica ostane u rukama trasanta, on ima samo mjenična prava protiv akceptanta; ni jedan ni drugi ne imaju mjeničnih prava protiv onih, koji su mjenicu indosirali iza trasanta pa sve do indosamenta, po kojem su je oni dobili kaoindosatari, jer svi ti međiutorni indosanti i njihovi su vjerovnici, jer su i njima odgovorni, pa što bi akceptant i trasant od njih utjerali, morali bi im opet vratiti, jer i oni imaju protiv njih istu tražbinu. Opravdan bi stoga s njihove strane bio prigovor kompenzacije (preboja).

O punovlasnom indosamentu vidi §§ 17. i 18.

Obično ustupljenje (cesija). Ustupljenje, koje se napiše na mjenicu, i o kojem je gore riječ, jest mjenično ustupljenje. Ali, ako se ustupljenje ne napiše na mjenicu, već se ono učini van mjenice bilo pismeno ili usmeno, tad to ustupljenje ima pravne učinke čistog gradjansko pravnog ustupljenja i prosudjuje se potpuno po općem gradi. pravu. Cesonar može svoja prava protiv mjeničnih obveznika realizovati po mjeničnom postupku, jer je temelj postupku mjenica i iz mjenice izvedena prava.

§ 11.

Indosament mora biti bezuslovan. Svaki uslov, od koga bi on zavisio, smatra se da nije ni napisan.

Delimični indosament je ništavan.

Isto tako ništavan je indosament »na donosioca«.

Prenos ne smije sadržavati uslova; a ako ga ima, uslov ne vrijedi, ali prenos je punovažan.

Dioni prenos uopće ne važi, on je ništav. Indosant može napomenom u indosamentu isključiti svoju odgovornost za akcept ili isplatu ili za oba (§ 14.), ali ne može indosamentom prenijeti na indosatara pravo samo na dio mjenične svote. Prenos mora da glasi uвijek na cijelu svotu mjeničnu, i onda, ako se ne jamči za akcept i isplatu, jer bi u protivnom bio ništav.

Kao što ne vrijedi mjenica na donosioca, jer ne bi bio papir po naredbi nego novčanica, ne važi ni indosament na donosioca s istih razloga. Novčanice mogu izdavati samo po državi privilegirani zavodi.

§ 12.

Indosament treba da se napiše na mjenici ili na listu, koji je za nju vezan (alonž). Njega treba da potpiše indosant.

Indosament vredi i onda, kad u njemu nije označen nov indosatar ili kad se indosant samo potpiše na poledjini mjenice ili alonža (blanko indosament).

Svaka izjava, da ima mjenično svojstvo i pravni učinak, treba da je napisana na mjenici. Tako i indosament. Ovaj se obično piše na poledjini mjenice, a ako je već sva puna, tad se na mjenicu veže (prilijepi) nov komad papira (alonž, produžak) i na nj se nastavlja pisanje indosamenta.

Oblik indosamenta je trojak: 1. po kojem se označuje indosatar, 2. u kojem se ne označuje indosatar i 3. u kojem se potpisuje samo indosant. Prvi je potpun, druga dva nepotpisani a zovu se blanko indosamenti (§ 13.) Potpis je indosantov bezuslovno potreban. Prema tomu indosament može da je ovakav: mjesto meni platite Petroviću Pavlović; ili platite Petroviću Pavlović; tu je indosatar naznačen; ili platite Petrović; tu indosatar nije označen; ili samo Pavlović; tu je Pavlović; ili pretpisano samo indosant. Datum i mjesto izdania nije potrebno.

Prema ovom §-u može se indosament napisati i na prednjoj strani mjenice, ali ako je indosament blanko t. j. u formi samog potpisa indosantovoga, mora da je napisan na poledjini, jer se inače ne bi znalo, da je indosament, a po mjestu, gdje bi bio potpis na prednjoj strani, moglo bi se shvatiti, da potpisatelj ima drugu ulogu mjeničnog obveznika a ne indosanta. Kad se indosament napiše na prednjoj strani, mora biti takav, da se vidi, da je indosament, jer inače ne ima pravnih učinaka indosamenta. Indosament na prepisu vidi § 66.

§. 13.

Indosamentom se prenose sva prava, koja proističu iz mjenice.

Kad je indosament neispunjeno (blanko), onda imalac može:

1. ispuniti blanko indosament bilo svojim imenom bilo imenom drugoga lica;

2. dalje indosirati mjenicu blanko ili na ime drugog lica;
3. presto predati mjenicu trećem ligu nespunjujući blanko indosament niti stavljajući nov indosament.

Indosamentom prenose se sva prava, koja zakon veže uz mjenicu. Ta prava prenose se samo s pravim (§§ 10.—12.) indosamentom na indosatara. Ta prava stječe indosatar sasma nezavisno od indosanta i bez obzira na to, da li su sva ta prava pripadala i indosantu spram njegova prednika ili trasanta; on ih stječe originalno. U tom leži snaga same mjenice. Ta prava su ova: pravo vlasništva i poseda; pravo tražiti akcept, isplatu, zavratu (regres), izručenje mjenice, izdanie duplikata, amortizaciju, pravo mjenicu dalje naledjiti i t. d. O tim pravima bit će govora na svojim mjestima.

Indosatar, kad primi mjenicu, može je zadržati do dospijetosti i tražiti platež, a može je i prije toga dalje indosirati. Ako je mjenicu primio po blanko indosamentu, u kojem je ostalo mjesto za ime indosatara prazno, može primalac to mjesto ispuniti svojim imenom, a ako neće da se za njega znade i da bude on obveznik, može na to mjesto napisati ime onog lica, komu mjenicu dalje daje. On može ostaviti taj blanko indosament netaknut, pa napisati svoj novi bilo blanko bilo potpun. Konačno on ne treba na takovoj mjenici napisati ništa nego ju prosti predati dalje. Blanko indosament ovlaštuje imacca, da mjenicu stavi dalje u opticaj pukom predajom, i potom se čini, da je mjenica takovim indosamentom postala papirom na donosioca, premda to stvarno i pravno nije, jer je ona po zakonu papir na naredbu.

Imalac mjenice nema prava da potpun indosament pretvara u blanko brisanjem imena indosatara, on može samo blanko indosamente pretvarati u potpune, ali i to ne onda, ako je to zabranjeno po naročitom sporazumu, jer inače mu se može staviti exceptio doli; on može potpune indosamente prebrisati u cijelini (§ 15.) ali ne pretvarati ih u blanko.

§ 14.

Indosant odgovara za akcept i isplatu, osim ako nije drukčije napomenuto.

On može zabraniti, da se mjenica ponovo indosira; u tom slučaju ne odgovara licima, na koje bude mjenica docnije indosirana.

Remitent i svaki daljnji indosant i svi zajedno odgovaraju solidarno za akcept i isplatu mjenice svakomu daljnemu indosataru, a ne samo svome neposrednomu. Svaki od njih odgovara sasme samostalno i nezavisno od drugih i bez obzira na druge, i bez obzira dali ti drugi odgovaraju, i zbog čega možda ne odgovaraju. Da indosant ne treba odgovarati za akcept i isplatu, mora on to na mjenici napisati, a to se čini riječima »bez obveze«, »bez jamstva«, »iz uslužnosti ili slično. To je t. zv. indosament iz uslužnosti. Indosant može se riješiti odgovornosti samo za akcept ili samo za isplatu, ali onda to mora napose istaći na mjenici. Svi takovi dodaci ili napomene važe samo za onoga indosanta, koji ih napiše.

Remitent i svaki daljnji indosant može zabraniti, da se mjenica dalje indosira, ako u svojem indosamentu stavi rekta klauzulu (§ 10.). Takav indosament zove se rekta indosament. Pravni učinak takova rekta indosamenta jest, da je indosant njegov mjenično odgovoran samo svom neposrednom indosatelu a ne i njegovim slednicima. Slijednicima rekta indosatara odgovaraju svi njihovi prednici osim rektaindosanta, a ovomu svi njegovi prednici. Protiv rektaindosanta nemaju slijednici rektaindosatara prava regresa (§ 42.). Takav indosament ne

brani, da se mjenica dalje prenese i svaki daljnji prenos je opet punovažan; rekta klauzula je u korist samo onoga indosanta, koji se njom posluži.

§ 15.

Ko drži menicu u rukama, smatra se za njenog zakonitog imaoca, ako svoje pravo utvrdi neisprekidanim nizom indosmenata, makar da je posljednji indosament blanko. Kad iza blanko indosamenta dolazi drugi indosament, smatra se da je potpisnik pribavio menicu blanko indosamentom. Prebrisani indosamenti smatraju se da ne postoje.

Ako je kakvo lice lišeno menice ma kakvim dogadjajem, imalac, koji svoje pravo utvrdi onako, kako je označeno u prednjem stavu, dužan je menicu predati samo ako ju je pribavio zlomisleno ili s velikom nemarnošću.

Da se imalac mjenice uzmogne poslužiti s pravima, što mu ih daje ta mjenica, mora se legitimirati na to. Samo držanje još nije potpuna legitimacija. Tu mu daje neprekinuti red indosamenata. Ako su svi indosamenti potpuni, prvi mora da je potpisani po remitentu odnosno trasantu trate na vlastitu adresbu, a svaki daljnji po indosatarnu prednjeg. Zakonit je imalac takove mjenice posljednji indosatar, kao i svaki pred njim (§ 49). Prvi indosant jest remitent, ako je više remitenata označeno kumulativno, moraju indosament potpisati svi; ako su označeni alternativno, dostatno je, ako ga potpiše samo jedan.

Ako je posljednji indosament blanko, zakonit je imalac takove mjenice svaki držalač (§ 13).

Ako među potpunim indosamentima ima blanko indosamenta, potpisnik potpunoga, koji je odmah iza blanko indosamenta, smatra se da je indosatar blanko indosamenta.

Prebrisani indosament smatra se da ne postoji. Tko tvrdi protivno, mora to dokazati.

Imalac mjenice nije dužan ispitivati istinitost potpisa i indosamenata, stoga i lažni indosamenti dolaze u prilog imaocu mjenice, kad se formalno legitimise kao zakonit držalač njezin. Ti lažni indosamenti škode samo onome imaocu mjenice, koji ju je stekao dolo malo ili culpa lata (ovaj § in fine).

Ako bude red indosamenata prekinut n. pr. da u jednom od njih (potpunih) ne bude indosantom indosatar neposrednog prednjeg nego treće lice tad imalac takove mjenice nije formalno legitimiran da vrši prava iz mjenice protiv onih, koji su potpisani pred tom greškom, ali legitimiran je protiv onih, koji su za njom, jer svaka mjenična izjava nezavisna je od svake druge, pa tako i od one pogriješne. Ako bi mjenica kojim slučajem došla do ruku kojeg indosanta pred tom greškom, bit će on legitimiran protiv svojih prednika.

Imalac mjenice, koji se legitimise na gore označeni način, ima pravo da se služi svim pravima iz mjenice i nije dužan da je ma komu izručuje. Ako mu je nestane, ima pravo da je traži od držalača tužbom vlasničkom. Ako bi se tuženi držalač iskazao formalno valjanim indosamentom, bit će dužan da je izruči tužitelju samo onda, ako mu se dokaže, da je u času, kad je tu mjenicu stekao, pribavio ju zlomisleno ili po velikoj nemarnosti. Ako on kašnje sazna, da je mjenica nepravilno došla u njegov posjed, to mu saznanje ne će škoditi. Mala fides superveniens non nocet.

Svaki imalac mjenice, na kojoj je posljednji indosament legitimovan je na vršenje mjeničnih prava iz te mjenice. Rj. s. s. od 28. maja 1914. broj 2752. Č. 917.

Trasant, koji mjenice po vlastitoj naredbi nije indosirao, a ipak se na njoj nalaze indosamenti drugih lica, legitimiran je na mjeničnu tužbu protiv akceptanta ali ne i protiv indosanata, jer greška u indosamentu nalazi se iza njegova potpisa, pa mu ne smeta legitimacij protiv akceptanta. Rj. s. s. broj 4081 iz 1928.

§ 16.

Lica protiv kojih je podignuta menična tužba ne mogu naspram imaoca istaći prigovore, koji imaju osnova u njihovim ličnim odnosima sa trasantom ili s kojim ranijim imaocem, osim ako prenašanje nije proizašlo iz sporazuma zasnovanog na lukavstvu.

Prigovor da na trasiranoj menici, u vreme kad je na nju stavljenja kakva menična izjava, nije bilo kojega meničnog saštojka, nema mesta protiv poštenoga imaoca; a protiv koga drugog samo onaj, koji čini prigovor, dokaže, da je menica naknadno ispunjena, protivno učinjenom sporazumu. Isto vredi, ako su u trasiranoj menici mesta, koja su ostala prazna (§ 2. stav 2—4) naknadno ispunjena naročitim označenjem dospelosti, mesta izdanja ili mesta plaćanja.

Prigovori su činjenice, što ih mjenični dužnik iznosi protiv tužitelja, i kojima želi, da ili potpuno isključi utuženo pravo ili da ga ograniči. Ti prigovori su ili takovi, koji imaju svoj osnov u mjeničnom pravu, ili takovi, koji imaju svoj osnov u materijalno pravnom odnosu tog dužnika i tog tužitelja, a taj se odnos nalazi izvan mjenice.

Prigovori iz mjeničnog prava opet su dvovrsni 1. koji izviru iz same mjenice; 2. koji ističu iz naravi mjenične obvezе. Prigovori grupe 1. jesu n. pr. da mjenica nema svih saštojaka (§§ 1., 2., 103.); da je prejudicirana (§ 52.); isplaćena po trasatu (§ 38.); zastarijela (§ 78.). Ti su apsolutne naravi, jer ih može svaki tuženi prigovoriti svakom tužitelju. Prigovori grupe 2. jesu n. pr. da je tuženik bio pasivno mjenično nesposoban (§ 97.); da mjenična izjava nije učinjena u zakonitoj formi (§§ 98. i 99.); da je potpis lažan (§ 68.); precrtan (§ 28.); iznudjen fizičkom silom (vis apsoluta). I ti su apsolutne naravi ali u širem smislu, jer ih može staviti samo taj tuženik (a ne svaki) svakom tužitelju.

Prigovori, koji imaju svoj osnov u materijalno pravnom odnosu tužitelja i tuženoga, i koji se odnos nalazi van mjenice, relativne su prirode. Tim prigovorima može se služiti tuženi mjenični dužnik protiv onog tužitelja, s kojim je on u tom materijalno pravnom odnosu, a ne i protiv trećeg lica. Imaocu mjenice kao trećem licu mogu se ipak i takovi prigovori istaći, ako je on postupao lukavo (dolozno), da ošteći tuženika. Takovi su prigovori n. pr. isplate (exceptio solutionis § 49.), kompenzacije, prolongacije, neprimljene valute, lukavstva (exc. doli) i t. d.

Drugi stav ovog paragrafa govori o t. zv. b l a n k o m j e n i c a m a, u kojima nema sastojaka, potrebnih za valjanost mjenice (§§ 1. i 2.). I takove se mjenice dopuštaju. One su izazvane prometom i potrebom, ali s njima valja oprezno postupati, jer dok nijesu ispunjene nijesu mjenice (§§ 1. i 103.) nego mjenične blankete, na kojima su mjenične izjave. One se mogu i smiju ispuniti samo sporazumno s onim mjeničnim interesentima, koji su takove mjenice producirali. Ako bi se takova blanko mjenica ispunila neovlašteno ili protiv učinjenog sporazuma, mogu ti isti interesenti prigovoriti imaoču takove mjenice, da je neovlašteno ili protuugovorno ispunjena. Ali ako takovu neovlašteno ili protuugovorno ispunjenu mjenicu stče treće lice u dobroj vjeri (bona fide), ne može mu se staviti gornji prigovor. Kao blanco mjenice izdaju se položne i jamčevne mjenice (vidi Uvod str. 8.).

Mjenična izjava učinjena iz uslužnosti ne radja mjeničnom obvezom; prigovor taj može se staviti samo neposrednom ugovaraču a ne i trećem licu. Rj. s. s. od 16. juna 1888. br. 1500. Č. 914.

Trasant, koji je od trasata dobio akcept za to, što mu je dan zajam, imade u parnici dokazati, da je akceptantu zaista zajam i dao, ako mu akceptant stavi prigovor neprimljene valute. Rj. s. s. od 10. januara 1896. br. 2665. ex 1895. Č. 184.

Imalač mjenice na prigovor tuženoga mora dokazati, da je tuženik krv štetni, za koju imalač traži naknadu i za koju je štetu tuženik dao imaoču mjenici; a mora dokazati i visinu štete. Rj. s. s. od 19. januara 1918. br. 3305. ex 1917.

§ 17.

Kad se u indosamentu stavi napomena »vrednost za naplatu«, »za inkaso«, »kao punomoćije« ili ma kakva druga napomena, koja označuje prosto punomoćije, imalač može vršiti sva prava, koja ističu iz menice, ali menicu može indosirati samo u punomoćije.

Obavezniči, u takvom slučaju, mogu isticati naspram imaoča samo one prigovore, koji bi se mogli nasuprot staviti indosantu.

Ovdje je govor o punovlasnom ili procuraindosamentu (§ 10.) t. j. takovu, po kojem indosatar dobiva samo ovlaštenje, da zastupa indosanta u onim pravima iz mjenice, koja

njemu pristoje. Oznake za takov indosament su gore navedene, a rabe još i »na moj račun«, »per procura« i slično. Indosatar ne vrši mjenična prava indosantova u svoje ime, pa zato obvezniku pristoje protiv traženja samo oni prigovori, koje ima protiv indosanta.

Procura indosament može se staviti i na rekta mjenicu; a može ga staviti i lice bez pasivne mjenične sposobnosti, jer se njim ni na što ne obvezuje, ali mora biti sposobno po gradj. pravu za izdavanje mandata.

Procura-indosatar može mjeniou dalje indosirati, ako mu to nije naročito zabranjeno oznakom »ne po naredbi«, pa taj daljnji indosament opet je sam po sebi (ipso iure) samo procura indosament, jer takav indosatar ne može na drugoga prenijeti više prava, nego ih je sam imao (substitutus substituti est substitutus instituti).

Procura-indosatar ima sva prava, koja i sam indosant, izuzevši pravo mjenicu prenijeti redovnim indosamentom, zatim nema prava da produži platež mjenične svote ni da otpusti dug.

§ 18.

Kad se u indosamentu nalazi napomena »vrednost za obezbedjenje«, »vrednost za zalogu«, ili ma kakva druga napomena, koja označuje zalaganje, imalač može vršiti sva prava, koja ističu iz menice, ali njegov indosament vredi kao indosament za punomoćije.

Obavezniči ne mogu istaći protiv imaoča prigovore, koji imaju osnova u njihovim ličnim odnosima sa indosantom, osim ako indosament nije potekao iz kakvoga sporazuma zasnovanog na lukavstvu.

Ako mjenica bude založena, ima se to na njoj u formi navedenoj u ovom §-u naznačiti. Na osnovu takova indosamenta može indosatar vršiti u svoje ime i za sebe sva prava, koja izviru iz mjenice, samo ne može takovu mjenicu prenijeti indosamentom u vlastništvo novog indosatara, već indosament, što ga takav založni indosatar stavlja, vrijedi samo kao punomoćstvo, dakle u smislu § 17. ov. zak.

Kad dakle indosamentom za zalog dobiva indosatar sva prava iz mjenice, i kad on ta prava može realizovati u svoje ime, sasme je ispravno da obavezniči mjenični ne mogu takovom indosatatu istaći onih prigovora, koji bi mogli istaći njegovu indosantu, a koji prigovori imaju osnova u njihovim ličnim odnosima izuzevši, da je takav indosament za zalog fingiran i učinjen u lukavoj namjeri, da se indosatari prednici izigraju za svoja prava i prigovore.

§ 19.

Indosament, napisan posle dospelosti, ima ista dejstva kao i indosament prije dospelosti. Ipak indosament, koji je stavljen posle protesta zbog neisplate ili pošto je protekao rok određen za podizanje protesta, ima samo dejstvo običnog ustupljenja.

Valja razlikovati indosament poslije dospjelosti ali prije dignutog protesta zbog neisplate, a ako nije dignut protest, prije nego je minuo zadnji dan roka određenog za podizanje tog protesta, od indosamenta, koji je stavljen poslije cit. protesta resp. poslije cit. roka (§ 43.).

Onaj prvi indosament po svojim pravnim učincima ravan je potpuno indosamentu prije dospjelosti.

Ovaj drugi indosament jest indosament protestovane odnosno prejudicirane mjenice (§ 52.) i on je po svojim pravnim učincima ravan ustupljenju (cesiji) t. j. indosatar takovog indosamenta stjeće samo ona prava, što ih je u doba indosiranja imao indosant; prava takova indosatara nijesu originalna nego izvedena iz prava indosantovih. Prema tomu, ako je u to doba indosant imao pravo regresa protiv svojih prednika, steći će ga i indosatar; ako je imao samo pravo mjenične tužbe protiv akceptanta, dobit će ga i indosatar. Obratno protiv takova indosatara moći će obveznici da istaknu ne samo prigovore iz prava mjeničnog i same mjenice nego i one, koji im pristoje i protiv indosanta, a po sebi se razumije i one, što ih imaju lično i protiv samog indosatara. Ako bude takova mjenica po više put indosirana, moći će mjenični obveznici istaći posljednjem imaoču i one prigovore, što bi ih mogli da stave svim indosantima svih indosamenata stavljenih poslije protesta resp. roka za podizanje protesta zbog neisplate. Indosant prvi i svaki kašnji ovakovih indosamenta ne odgovaraju mjeničnim putem nego samo po gradjanskom pravu kao cedenti. I ovi indosamenti daju formalno legitimaciju imaoču mjenice na vršenje njegovih prava, a mogu da su i potpuni i blanko. Vidi i § 10.

GLAVA III.

Akceptiranje.

§ 20.

Imalac, pa i onaj, koji samo drži menicu u rukama, može sve do dospelosti podneti trasiranu menicu radi akceptiranja trasatu, u mestu njegovog prebivanja.

Trasat nije mjenični obveznik, dok mjenice ne potpiše. Taj akt potpisivanja zove se akceptiranje, njegov potpis akcept, a on sam je od tog časa akceptant. Cin, kojim se

trasatu podnosi mjenica na akceptiranje, jest podnošenje ili prezentacija. Ta prezentacija pravilno nije ni potrebna ni nužna; ovisi o vrsti trate ili o njezinoj sigurnosti (§§ 21. i 22.).

Za prezentaciju legitimiran je imalac trate a i onaj, koji je samo drži u svojoj vlasti. Ni punomoćnik nije isključen. Tko je prezentuje na akceptiranje jest prezentant, a onaj, komu se prezentuje, jest prezentat.

Prezentacija na akceptiranje može se vršiti sve do dospelosti i od časa, kad je trata izdana; na dan dospelosti nikada, jer je to danplaćanja. Dan prezentacije može da je samo radni (§ 102.). Mjesto za prezentiranje pravilno je ono, koje je na mjenici označeno kao domicil trasatov. Tu ga se ima potražiti, u lokalu ako ga ima, inače u staru (§102.). Na drugim mjestima može se prezentirati samo po pristanku trasatovu (§ 102.).

§ 21.

U svakoj trasiranoj menici može trasant narediti, da se ona mora podneti radi akceptiranja naznačujući ili nenaznačujući za to rok.

On može zabraniti u trasiranoj menici, da se ona podnese na akceptiranje, osim ako to nije domicilirana menica ili ako ona ne glasi na određeno vreme po vidjenju.

On može takođe narediti da se trasirana menica ne podnosi radi akceptiranja pre određenog dana.

Svaki indosant može narediti, naznačujući ili nenaznačujući rok, da se trasirana menica mora podneti radi akceptiranja, osim ako već trasant nije u njoj zabranio, da se podnosi radi akceptiranja.

Trate se mogu prezentirati na akceptiranje; one se moraju podnijeti na akceptiranje i one se ne smiju podnijeti na akceptiranje uopće ili ne prije određenog roka.

Pravilo je da se mogu.

Moraju se prezentirati: 1. kad to naredi trasant, 2. kad to naredi indosant, 3. po zakonu (§ 22.).

Ad 1. Trasant može narediti u svakoj trati, da se mora prezentirati na akceptiranje i može za to narediti i rok. Ta odredba važi i za sve njegove slijednike. Indosant može taj rok skratiti i to važi samo s obzirom na njegovu ličnost (§ 22.).

Ad 2. Ako trasant ne naloži prezentaciju, može je narediti ma koji indosant ali samo onda, ako trasant nije već zabranio prezentaciju. Kad indosant naloži prezentaciju može narediti i rok za nju i taj nalog važi samo s obzirom na njegovu ličnost.

Ne drži li se tih naloga (pod 1. i 2.) nastaju posljedice iz § 52.

Ad 3. Vidi § 22. i 26.

Samo trasant može z a b r a n i t i prezentaciju trate na akceptiranje. To će učiniti, kad ima puno povjerenje u tra-sata. Ali ne može zabraniti prezentaciju domicilirane trate i one koja glasi odredjeno vrijeme po vidjenju, jer u prvoj kod akceptiranja trasat označuje domicilijata (§ 26.), a kod druge računa se dospjelost od dana akceptiranja (§§ 22., 24. i 34.). Samo trasant može narediti kod svake trate (pa i domicilirane i plative odredjeno vrijeme po vidjenju), da se ne smije prezentirati prije odredjenog dana.

Ako trasant zabrani prezentaciju, znači, da je zabranio i akceptiranje, a ako je zabranio prezentaciju prije odredjenog dana, znači, da je zabranio akceptiranje do tog dana. Tko učini protivno tim zabranama, nema pravo regresa, ako akcept bude odbijen, jer akceptiranju nije bilo do odredjenog dana ili uopće mesta, pa po tom nema ni odbijanja ni uslova za regres (§ 42 t. 1.).

Ako su trasant ili indosant naložili, da se mjenica mora prezentovati na akceptiranje i za to odredili rok ili ga nijesu odredili, pa imalac se tog naloga ne drži, onda on gubi regres (§ 52.).

§ 22

Menica na odredjeno vreme po vidjenju mora se podneti radi akceptiranja u toku od šest meseci od dana izdanja.

Trasant može ovaj poslednji rok skratiti ili odrediti duži. Ove rokove indosanti mogu skratiti.

U trati plativoj odredjeno vrijeme po vidjenju, nije vi-diva dospjelost, dok ne bude prezentirana na akceptiranje. Za to se takova mjenica mora prezentovati na akceptiranje, pa ako trasant nije zato odredio roka, treba da se prezentuje u toku od šest meseci od dana izdanja, da se odstrani ne-izvjesnost. Trasant može taj rok skratiti i produžiti prema svomu nahodjenju i potrebi. Indosant može taj zakonski rok kao i onaj odredjen po trasantu samo skratiti i to skraćivanje važi samo glede njega. Pa imalac mjenice mora ga se držati, ako želi protiv njega zadržati prava svoja i svojih prednika (§ 52.).

§ 23.

Imalac nije dužan trasiranu menicu podnetu radi akcep-tiranja, ostaviti u rukama trasata.

Trasant može zahtevati, da mu se menica podnese još je-danput sutra dan posle prvog podnošenja. Zainteresirana lica mogu se pozivati na to, da ovome zahtevu nije udovoljeno samo onda, ako je taj zahtev zabeležen u protestu.

Kad prezentant predloži mjenicu radi akceptiranja, mora ju trasat ili odmah akceptirati ili zatražiti, da mu se sutradan ponovno predloži na akceptiranje. Prezentant nije dužan, da

mjenicu ostavi u rukama trasata, dok se on promišlja, hoće li je akceptirati ili ne, odnosno dok se ne propita radi pokrića ili izvještaja trasantovoga (§ 2. toč. 3. na kraju). Ako trasat traži rok za promišljanje odnosno obavještenje (delibera-cioni rok), mora mu ga prezentant dati do sutradan. Prezen-tant može sutradan kad god u poslovno vrijeme prezentirati tratu na akceptiranje (§ 102.).

Ako je prezentat zatražio gornji rok promišljanja i pre-zentant tom traženju ne uđevolji, nego digne protest zbog neakceptiranja, mjenični interesi moći će se služiti prigo-vorom, da je akcept tražen prije roka odnosno da akcept nije odbit samo onda, ako je zahtjev trasatov, da mu se trata pre-doći ponovno sutradan, zabuđen u protestu.

§ 24.

Akcept se piše na samoj trasiranoj menici. Izražava se rečju »primljena«, »prihvaćena«, »sprejeta« ili kojom drugom rečju, koja znači isto; akcept potpisuje trasat. I sam potpis trasatov na licu menice vredi kao akcept.

Kad je trasirana menica plativa na odredjeno vreme po vidjenju, ili kad na osnovu naročitog naredjenja treba da se podnese radi akceptiranja u određenom roku, onda akcept mora biti datiran danom, kad je dat, osim ako ne bi imalac zahtevao, da se datira danom, kad je trasirana menica pod-neta. Kad se dan ne naznači, imalac, da bi održao svoja re-gresna prava protiv indosanata i protiv trasanta, mora taj propust utvrditi protestom blagovremeno podignutim.

Da izjava ima mjeničnu snagu i pravni učinak, mora biti napisana na mjenici. Tako i akcept. Da izjava trasatova ima pravni učinak akcepta, može biti napisana i na licu i na pole-djini, ali ako je na poleđini, mora imati takav dodatak, da se iz njega vidi, da je to akcept. Takav dodatak označuje se u ovom §-u. Ako se akcept čini na licu mjenice, dosta je, da se trasat potpiše svojim imenom. Akcept se može dati i na du-plikat trate (§ 64.).

Akcept u pravilu ne treba da je datiran. Ali ako je trata plativa odredjeno vrijeme poslije vidjenja, ili ako se ima po odredbi koje izjave napisane na mjenici (§§ 21. i 22.) podnjeti radi akceptiranja u odredjerom roku, onda se akcept mora datirati i to onim danom, kad je dat, osim ako ne bi prezen-tant tražio, da se datira danom prezentovanja (§ 23.), da se utvrdi dan i dospjelosti. Ako se taj dan ne naznači, ili ako se akcept uskrati, prezentant, da se održe regresna prava imao-aca mjenice protiv svih indosanata i trasanta mora taj propust utvrditi protestom, koji se mora za doba podići (§§ 43. i 52.).

Akcept učinjen samo potpisom akceptanta ne može se učiniti na poleđini mjenice. Plen. rj. s. s. od 2. aprila 1914. br. 1495. Č. 905.

§ 25.

Akcept mora biti bezuslovan; ali se može ograničiti na jedan deo svote.

Svako drugo u akceptu sadržano odstupanje od sastojaka mjenice, ravno je odbijanju akcepta. Ipak je akceptant obavezan prema sadržini svog akcepta.

Akcept mora biti bezuslovan, t. j. mjenica se mora akceptirati onakova, kako ona glasi. Ako akcept nije takav nego on isključuje ili preinačuje koje naredjenje mjenice u pogledu njezinih sastojaka (§§ 1. i 2.), smatra se, da je akcept otklonjen. Ipak akceptant i iz takova akcepta obvezan je mjenično prema njegovoj sadržini na pr. da će platiti ne na dan odredjen u mjenici, nego prije ili kašnje tog roka, ne na odredjenom, nego drugom kojem mjestu i t. d.

Akceptant može svoj akcept stegnuti na manju svotu od mjenične. Takav akcept važi za akceptiranu svotu, a gledje viška akcept je odbit (§ 50.). Ako akceptant u akceptu označi veću svotu od mjenične, jamči za tu veću svotu samo onima, koji su tratu poslije akcepta dobili putem indosamenta. Onima prije akcepta jamči za svotu mjeničnu (§ 69.). Ograničenje akcepta na manju svotu moguće je; jer je sama obveza (ispłata svote) djeliva. Kumulativno označeni trasati treba da svi akceptiraju mjenicu, jer inače akcept nije potpun; on se ima smatrati, da je odbit.

§ 26.

Kad je trasant označio u menici za mesto plaćanja drugo mesto, različito od mesta prebivanja trasatova, ne imenujući domicilijata, onda u akceptu valja označiti lice, koje treba isplatu da izvrši. Nema li toga označenja, smatra se, da se akceptant obavezao sam platiti u mestu plaćanja.

Ako je trasirana mjenica plativa u mestu prebivanja trasatova (§ 2. stav. 3.) ovaj može u akceptu označiti platište u istom mjestu.

U prvom stavu je govor o domiciliranim mjenicama, a u drugom o quasi domiciliranim, o kojima je već bilo govor u § 4.

Kad trasant prigodom izdavanja mjenice ne označi u domiciliranoj mjenici domicilijata, mora se takova trata prezentovati na akceptiranje (§ 21.), da trasat označi domicilijata. Ako trasat toga ne učini, smatra se da će on sam u domicilu mjenice platiti ju.

U trasiranoj mjenici, koja se plaća u domicilu trasatova, može trasat prigodom akceptiranja u akceptu označiti lokal, u kojem će se platiti i lice, koje će platiti. Taj lokal zove se platište (Zahlstelle), a takova mjenica tobože domicilirana (quasidomicilirana).

Imalac mjenice, pa bio to i trasant, ne može mjenicu, nakon što ju je trasat akceptirao, domicilirati ni onda, ako je akceptant nakon akceptiranja vratio je imaoeu neprečrtavši na mjenici otisnuto: Plaćanje u... ili Plaća se u... Plen. rj. s. s. od 27. novembra 1902. broj 4116. Č. 174.

§ 27.

Akceptom se trasat obavezuje, da menicu platí o dospijeliosti.

Ako menica ne bude plaćena, imalac, makar to bio i sam trasant, ima na osnovu menice pravo na neposrednu tužbu protiv akceptanta za sve što se može tražiti prema §§-ima 47. i 48.

Akceptom postaje trasat mjeničnim obveznikom. Po akceptu on se obavezuje, platiti mjenicu o dospijeliosti i to on primo loco. Imalac mjenice ima se o dospijeliosti na njega prvoga obratiti da plati, jer je po akceptu on postao prvim i glavnim dužnikom.

U koliko je trasat svoj akcept ograničio ili modificirao, obvezan je mjenično prema tom ograničenju (§ 25.).

Ako akceptant ne plati, imalac mjenice ima pravo da traži platež putem mjenične tužbe solidarno od svih svojih prednika ra i od akceptanta, od svih zajedno, a i od akceptanta samoga (§ 46.). Akceptantova je obveza solidarna s ostalim mjeničnim dužnicima. I sam trasant ima pravo na mjeničnu tužbu protiv akceptanta.

Opseg zahtjeva mjenične tužbe imaoa mjenice navodi se u §§ 47. i 48.

Akceptant, kad plati, nema protiv nikoga mjenične tužbe već samo eventualno pravo naknade po gradjanskem pravu protiv trasanta, u koliko mu to pravo pristoji iz pogodbe s njim sklopljene izvan mjenice.

§ 28.

Smatra se, da je trasat odbio akceptiranje trasirane mjenice, ako je napisani akcept prebrisao pre nego što je isprav dao iz ruke; ipak on je obavezan po sadržini datoga akcepta, ako ga je prebrisao tek pošto je na pismeno izvestio imaoa ili ma koga potpisnika, da je trasiranu menicu akceptirao.

Obveza mjenična nastaje potpisom i izručenjem mjenice, t. j. takovim aktem, po kojem mjenica dolazi u imanje remitenta i indosatara. Dok je mjenica u držanju potpisivaoca, može ovaj svoj potpis svagda prebrisati. Tim brisanjem očituje potpisivač, da ne će da se obaveže. Ako mjenica predje u imanje trećera s takovim prebrisanim potpisom, ne nastaje obveza prebrisaoca. To vrijedi i za akceptanta: brišenje akcepta znači odbijanje akcepta (§ 42.); znači opoziv akcepta.

Ali ako je akceptant o svom akceptu pismeno izvijestio

imaoca mjenice ili ma koga od potpisnika, pa nakon toga akcept prebrisao, obvezan je akceptant ipak prema sadržini akcepta, kakav je na tratu napisao (§ 25. stav zadnji), jer su po toj njegovoj izjavi treća lica već stekla prava od časa, kad je akcept dat. Irrelevantno je, da li je izviješteni primio izvještaj prije ili poslije brisanja akcepta, ali izvještaj treba da je pismen i otplosan.

GLAVA IV.

Aval.

§. 29.

Ispłata menice može se obezbediti avalom.
Ovo obezbedjenje može dati treće lice, pa i lice, koje je već mjenicu potpisalo.

§. 30.

Aval se daje na mjenici ili na alonžu.

On se izražava rečima »per aval«, »kao poruk« ili ma kojim drugim izrazom, koji znači isto; njega treba avalista da potpiše.

Sam potpis na licu mjenice smatra se avalom, osim ako nije u pitanju potpis trasata ili trasanta.

U avalu treba označiti za koga je dat. Ako se to ne učini, smatra se da je dat za trasanta.

Mjenični poruk, jamac, avalist je ono lice, koje supotpisne na mjenici ili alonžu (produšku § 12.) već postojeću formalno valjanu (§ 31.) mjeničnu obvezu ali tako, da se iz tog supotpisa vidi, da to lice hoće da odgovara (jamči) za obvezu kojega od mjeničnih obvezanika. Ta obveza je supsidiarna.

Aval (mjenično poručanstvo, jamstvo) se daje samo potpisom na mjenici ili alonžu i prepisu (§ 66.) da ima mjenične pravne učinke. Izražava se oznakom, koja znači poručanstvo, dakle per aval, kao poruk, kao jamac, avalist i slično. I sam potpis imena na licu mjenice znači aval, izuzevši ako nije u pitanju potpis trasata ili trasanta. Ako su na licu mjenice samo potpisi trasata i trasanta bez ikakovih ozнакa, smatra se, dok nije dokazano protivno, da su to potpisi njihovi u svojstvu akceptanta i trasanta. Ako oni hoće da budu poruci, a potpišu se na licu mjenice, moraju kraj imena svoga napisati i oznaku poručanstvenu. Sam potpis na poledini mjenice je blanko indosament; da bude aval, mora imati njegovu označku; u dvoumici nije ništa.

Aval se daje za sigurnost, da će mjenica biti plaćena po avalisti, ako je ne plati obveznik, za kojega se jamči. Obo-

§ 31.

jica jamče solidarno za isplatu. Avalist ne jamči za akcept.

U avalu pravilno treba označiti za koga se daje; ako to nije naznačeno presumira se, da je dat za trasanta.

Avalistom može biti svatko, tko se može mjenično obvezati. To može biti i lice, koje je već mjenicu potpisalo. U tom slučaju odgovara u dvovrsnom svojstvu: jedamput kao avalist a drugi put kao obvezanik iz prvog svog potpisa.

§ 31.

Avalista je isto tako obavezan kao i onaj, za koga je dao aval.

Njegova obaveza vredi i onda, ako je obaveza, za koju je dao aval ništavna iz ma koga drugoga razloga osim zbog formalnog nedostatka.

Kad isplati mjenicu, on ima pravo regresa protiv onoga, za koga je dao aval i protiv sviju onih, koji su ovome odgovorni.

Valjanu aval osniva obvezu avalistovu. Ta je obveza samostalna i nezavisna od obveze dužnika, za koga se daje aval. Ali obveza avalistova one je iste vrste i opseg, koje je i obveza resp. koje bi vrste i opseg bila obveza, za koga se daje aval; avalist odgovara solidarno s dužnikom, za kojeg je dao aval, i s ostalim mjeničnim dužnicima (§ 46.). Aval može biti i djelomičan, jer je u pitanju obveza plateža mjenične svote, dakle obveza dijeliva.

Pretpostavke obveze avalistove jesu: da je potpisao mjenicu ili alonž kao avalist, i da je dao aval za lice, čiji se formalno valjani potpis već nalazi na mjenici bez obzira na to, da li je to lice u istinu i mjenično obavezano. Avalist je dakle obvezan iz svog potpisa i onda, ako onaj, za koga je dao aval, i nije pasivno mjenično sposoban, ili ako i nije mjenice potpisao kao mjenični obvezanik već je njegov potpis lažan. Ali ako se već iz potpisa lica, za koje se daje aval, vidi, da po tom potpisu nije nastala mjenična obveza za to lice, nemaju obveze ni za avalista. On jamči za obvezu mjeničnu, a jer se iz mjenice vidi, da te obveze nema, presumira se, da je i avalist dajući aval za takovu ništavu obvezu htio, da se i on ne obveže ni za što n. pr. ako je potpis akceptantov naštampan, a aval se daje za akceptanta.

Budući da avalist jamči za isplatu ne može avalu pridati napomenu: bez obveze, bez jamstva; ako je prida, aval je bez važnosti. Ako se aval dade za potpisnika, koji ne jamči za isplatu (§ 14.), nema obveze ni avalistove.

Avalist odgovara iz valjanoga avala svima onima, kojima odgovara lice, za koje se daje aval, ali ne i ovomu. Ako je po-

trebno, da imalac mjenice za očuvanje svojih prava protiv lica, za koje je dat aval, poduzme kakove mjenične čine, mora te čine poduzeti i za očuvanje mjeničnih prava protiv avaliste (prezentacija na isplatu, protest, notifikacija itd.).

Kad analist isplati mjenicu ima pravo regresa protiv onoga, za koga je dao aval, i protiv onih svih, koji su ovomu odgovorni.

Ako se da poručanstvo van mjenice, poruk odgovara onomu, komu ga je dao po općem gradji pravu a ne po mjeničnom.

GLAVA V.

Dospelost.

§ 32.

Menica se može izdati:

na određeni dan;

na određeno vreme posle izdanja;

po vidjenju;

na određeno vreme po vidjenju.

Ništavne su menice, u kojima je dospelost drukčije nazačena kao i menice sa više dospeća.

Dospelost mjenice t. i. oznaka, kad mjenica treba da se plati, mora u mjenici biti naznačena (§ 1. toč. 4.) vidljivo i jasno i točno; ne smije da bude ovisna ni o kakom dogadjaju ni uslovu ni protučinidbi. Dospelost određuje trasant, a po njegovoj privoli i remitent, jer prvi je izdavalac mjenice pa određuje sadržaj njezin, a drugi je prvi vjerovnik, pa može s trasantom ugovoriti dospelost; trasat i indosanti nikada, jer dobivaju potpunu mjenicu.

Dospelost mjenice može se označiti samo na četiri gore navedena načina:

1. **na određeni dan.** To su mjenice dnevne ili precizne, jer dan je točno fiksiran; platite dne 1. jula 1929. Doba dana ne smije se označiti, takova oznaka ne vrijedi.

Dnevne su i one mjenice, o kojima je govor u § 35. stav 4., i one, kojima se dospelost označuje po jednodnevnim praznicima, kao što su: Božić, Petrovo i Pavlovo, Velika Gospa itd.

Dospelost nije valjano označena i mjenica je nevaljana, ako se dospelost veže o praznik, koji se svetkuje više dana, pa se ne zna, na koji dan pada dospelost, dali na prvi, drugi ili treći, n. pr. Uskrs, Duhovi ili ako se veže o ime sveca, koje dolazi više put u godini n. pr. dan sv. Josipa ili dan sv. Ivana.

Ako uz dan i mjesec dospelosti ne bude oznake godine, mjenica je valjana, jer se uzimlje, da dospijeva iste godine u

§ 33.

kojoj je izdana, ako taj dan još dolazi u toj godini, a slijedeće ako ne dolazi n. pr. izdana je 1. jula 1925. pa se kaže: platite 5. decembra resp. platite 1. januara. U prvom slučaju dospjeva u godini 1925. a u drugom 1926.

Nevaljana je mjenica, gdje je dan dospelosti dvojben n. pr. izdana je 10. januara 1925. a dospelost označena sa 8. januara bez oznake godine, ili gdje je dan dospelosti nečitljiv.

Valjana je mjenica, u kojoj se kaže, platite da n a s, ili platite s jutra.

2. **na određeno vrijeme poslije izdanja:** To su mjenice po datumu, datumske (dato mjenice). Dospelost se računa od dana izdanja. Takove mjenice glase n. pr.: platite pet dana od danas, pet tjedana a dato, tri mjeseca a dato. Valjana je i mjenica, u kojoj se kaže: platite za tri mjeseca, za pet dana, za 8 tjedana, jer se smatra dan izdanja početak roka dospelosti. Ne bi valjala mjenica, koja bi glasila n. pr. platite unutar ili tečajem tri tjedna, mjeseca, godine ili slično, jer se ni po čemu ne može odrediti dan dospelosti.

Nije određen dan dospelosti ni u mjenici, u kojoj bi se kazalo, platite mjesec dana ili četiri tjedna od danas, jer mjesec dana i četiri tjedna ne pokrivaju se. Vidi dalje § 35.

3. **po vidjenju.** To su one mjenice, koje se imaju platiti, kad se pokažu ili podnesu onomu, koji je u njima naveden kao placat. Takove mjenice glase: platite po vidjenju, u svaku dobu ili slično (§ 33.). Te se mjenice ne podnose na akceptiranje, jer predočenjem njihovim trasatu dospijevaju plaćežu, a na dan dospelosti nema akceptiranja (§ 20).

4. **određeno vrijeme po vidjenju.** To su mjenice, kod kojih se dospelost računa od dana, kad se prezentiraju (§§ 34. i 35.).

Svaka druga oznaka dospelosti, koja ne odgovara gornjim oznakama, čini mjenicu nevaljanom. Za to ne valuju mjenice na otkaz, po običaju (uso), ni sajamske.

Mjenica sa više dospeća ne označuje točno dospelost, pa ne valja. Isto ne valuju mjenice obročne, jer dan dospeća samo je jedan i vriedi za cijelu svetu. Prema tomu nije uporabiva ni kasatorička klauzula, koja nareduje, da dospijeva cijela sveta, ako se ne plati koji dospjeli obrok.

§ 33.

Menica po vidjenju plativa je, čim se podnese. Ona treba da se podnese na isplatu u zakonskim ili u rokovima, određenim za podnošenje radi akceptiranja menica plativila na određeno vreme po vidjenju (§ 22.).

Menica po vidjenju plativa je, čim se podnese.

Da mjenični obvezanici ne budu u neizvjesnoj obvezi kod takove mjenice, može trasant narediti rok, u kojem će se takova mjenica predložiti na isplatu. I indosanti mogu narediti

takav rok, ali taj ne može biti duži od onoga, što ga je već naredio trasant. Ako trasant nije naredio roka za prezentaciju takove mjenice na isplatu, a niti ga je naredio indosant, ima se takova mjenica prezentirati na isplatu u toku od šest meseci od dana izdanja (§ 22.).

Trasant može narediti i duži od tog roka, indosanti ne mogu.

Ako se takova mjenica ne podnese na isplatu u rokovima, određenim po zakonu, po trasantu ili indosantima gubi se pravo regresa u smislu § 52. Mjenica postaje prejudiciranom.

§ 34.

Dospelost mjenice na određeno vreme po vidjenju izravnava se prema danu akcepta ili prema danu protesta.

Ako protest nije podignut, onda se u pogledu akceptanta smatra, da je nedatirani akcept stavljen poslednjeg dana zakonskog ili određenog roka za podnošenje.

Tratu ima da plati trasat na dan određen na mjenici. Da se kod mjenice plative određeno vrijeme po vidjenju fiksira (utvrdi) taj dan, valja ju prije prezentirati trasatu, da je akceptira i da akcept datira. Ako akcept bude odbit (§ 25.), ili ako ga trasat ne datira, prezentant će podići protest, da si u prvom slučaju osigura regres (§§ 42. i 43.), a u drugom slučaju da se njim utvrdi dan, od kojega će se računati dospjelost mjenice.

Ako akcept nije datiran niti podignut protest, smatra se, da je akcept dat poslednjeg dana zakonskoga ili po trasantu određenog roka za podnašanje (§ 22.). U takvom slučaju imalač mjenice ipak gubi pravo regresa protiv indosanata i trasanta, jer nema dokaza, da je podnio mjenicu na akcept u određenom roku, a zadržaje mu se samo pravo mjenične tužbe protiv akceptanta. Mjenica takova postaje prejudiciranom (§ 52.). Ako napomena za podnošenje potiče od indosanta, pa akcept nije datiran ni protest podignut, gubi se regres samo protiv tog indosanta (§ 21. toč. 2. i §§ 22. i 52.).

§ 35.

Mjenica, koja glasi na jedan ili više meseci posle dana izdanja ili posle dana vidjenja, dospeva na odgovarajući dan onoga meseca, u kojem se ima izvršiti isplata.

Kad u tome mesecu nema toga dana, onda mjenica dospeva poslednjeg dana toga meseca.

Glasi li mjenica na jedan ili više celih meseci i polovinu meseca od dana izdanja ili po vidjenju, onda se najpre računaju celi meseci.

Ako je dospelost odredjena na početak, na polovinu ili na kraj meseca, onda pod tim izrazom treba razumeti prvi, petnaesti ili poslednji dan meseca.

Izrazi »osam dana« ili »petnaest dana« ne znače jednu ili dve sedmice, već punih osam ili petnaest dana.

Izraz »po meseca« znači petnaest dana.

Ovdje je tumačenje pojedinih rokova i oznaka dospjelosti.

Pod mjesecem razumijeva se vrijeme, koje obuhvata sve dane od dana izdanja pa do dana, koji odgovara tomu danu u sljedećem mjesecu. To dakle nije spatium (vrijeme) od 30 dana, već može da je i kraće i duže prema tomu, koliko dana odnosi mjesec ima. Ako je dakle dospjelost mjenice, koja glasi na jedan ili više meseci poslije izdanja ili poslije vidjenja, označena po mjesecima, onda takova mjenica dospijeva na onaj isti dan, koji odgovara broju dana, kćegje je mjenica izdana (§ 32.) odnosno broju dana, kad je akcept dat resp. protest dugnut (§ 34.), a ako protest nije dignut, onda broju dana, na koji pada zakonski ili ugovorni rok za podnašanje na akcept (§ 34.). N. pr. mjenica je izdana 3. maja 1928. i glasi tri mjeseca a dato, takova mjenica dospijeva 3. augusta 1928. Ako mjenica glasi 2 mjeseca po vidjenju i prezentirana je 2. septembra 1928. i to u akceptu resp. protestu konstatovano, dospijeva takova mjenica 2. novembra 1928.; dan izdanja kod takove mjenice nije cdučan. Ako akcept nije datiran ni protest dignut, a mjenica je po vidjenju izdata 28. marta 1928., smatra se, da je akcept dat 28. septembra 1928., pa ako glasi ta mjenica jedan mjesec po vidjenju, dospijeva dne 28. oktobra 1928.

Ako u mjesecu, kad se ima mjenica platiti, nema tog dana po broju, dospijeva mjenica na posljednji dan tog meseca n. pr. mjenica je izdana ili akceptirana 31. augusta 1928. a dospijeva za mjesec dana dospjelost njezina pada na 30. septembra 1928.; isto bi bilo, da je izdana ili akceptirana 30. januara 1928., a plativa za mjesec dana; dospjela bi 28. februara 1928., a ako bi bila godina prestupna, dospjela bi 29. februara te godine.

Ako je rok dospjelosti određen na jedan ili više mjeseci i na polovinu mjeseca, najprije valja računati cijele mjesece, a polovinu mjeseca sa petnaest dana na kraju n. pr. dva i po mjeseca a dato računa se ako je mjenica izdata 5. juna 1928. evako: dva meseca zahvataju do 5. augusta, k tomu više 15 dana jest 20. augusta, mjenica dospijeva 20. augusta 1928. Kad bi se računala polovina mjeseca unaprijed, moglo bi doći do razlike u dospjelosti n. pr. mjenica je izdata 15. februara plativa za 3 i pol mjeseca dospijeva po zakonu 30. maja; ako se računa 15 dana naprijed dospijeva (ako februar ima 28 dana) 2. juna.

Ako je dospjelost odredjena na početak mjeseca, mjenica dospijeva platežu 1. dana u mjesecu, ako je označena polovi-

nom mjeseca, dospjeva 15. dana u mjesecu, ako je označena krajem ili koncem mjeseca, plaća se zadnjeg dana u mjesecu.

Pоловина godine je vrijeme od 6 mjeseci, trećina godine je 4 mjeseca, a četvrtina godine je tri mjeseca. Osam dana nije tjeđan ni petnaest dana nijesu dva tjedna (sedmice) već vrijeme od 8 i 15 dana. Kad mjenica glasi na dane osam, deset, petnaest dana a dato ne računa se u rok dospjelosti dan izdanja resp. akcepta ili protesta. Platite za deset dana od izdanja resp. vidjenja, pa je mjenica izdana resp. akceptirana ili protestirana 5. juna, takova mjenica dospjeva 15. juna; kad bi se računao dan izdanja resp. akcepta, dospjela bi 14. juna.

Ako mjenica glasi na tjedne, dospjeva na onaj dan po imenu, kcjeg je izdana odnosno akceptirana n. pr. platite za dva tjedna a dato, a izdana je u petak dne 1. jula, dospjeva u drugi petak, t. j. 15. jula; dan izdanja se ne računa (§ 101.).

O alternativnoj i kumulativnoj dospjelosti vidi § 36.

§ 36.

Kad je menica plativa na određeni dan u takvom mestu, u kome ne vredi isti kalendar, koji vredi u mestu izdanja, onda se smatra, da je dospelost određena po kalendaru, koji vredi u mestu plaćanja.

Kad se menica, plativa na određeno vreme od izdanja, trasira između dva mesta, koji su kalendar različni, onda se dan izdanja dovodi na dan, koji mu odgovara u kalendaru mesta plaćanja, pa se onda prema tomu određuje dospelost.

Rokovi za podnošenje menica računaju se prema propisima prednjega stava.

Ovi propisi ne će se primeniti, ako se iz napomena ili proste iz sadržine menice vidi namera, da je što drugo usvojeno.

Ovdje je govor o mjenicama izdanim na području važnosti jednog, a plativih na području važnosti drugog kalendaru (starog julijanskog i novog gregorijanskog).

Ako se mjenica ima platiti na određeni dan, dakle je precizna (§ 32.), dospjeva na taj dan po kalendaru, koji važi u mjestu plaćanja, ma da je izdana prema kalendaru drugom. To vrijedi naravno, ako u mjenici nije drugo napomenuto. N. pr. mjenica je izdana u Zagrebu po kalendaru gregorijanskom a plativa je u Skoplju, gdje važi kalendar julijanski, dne 2. decembra. Ta mjenica dospjeva na dan 2. decembra po kalendaru julijanskom.

Ako je mjenica datumska (§ 32.), izdana na području važnosti jednog kalendaru, a plativa na području važnosti drugog kalendaru, onda treba najprije dan izdanja prenijeti na dan po kalendaru, koji važi u mjestu plaćanja, i onda po tom odrediti dan dospjelosti. Na taj isti način valja postupati kod mje-

nica, koje su vezane na rokove za prezentaciju na akcept. N. pr. Platite 3 mjeseca a dato; mjenica je izdana 1. jula u Zagrebu a plativa u Skoplju. Dospjelost se računa tako, da se 1. jula prevede na julijanski kalendar, a to je 18. juni i prema tomu izračuna 18. september po julijanskom kalendaru kao dan dospjelosti.

Strankama je dopušteno, da sporazumno isključe ovako provodjenje s jednog na drugi kalendar, ali to treba da se iz mjenice naročito vidi.

Dospjelost ne može se označiti ni alternativno (platite 15. juna ili 1. jula), a ni kumulativno (platite 15. jula i 10 dana po vidjenju), jer je neodredjena, pa je takova mjenica nevaljana. Alternativna oznaka bit će dopuštena, ako se učini po novom i starom kalendaru, jer je po toj oznaci dospjelost odredjena. Ali ako se ti datumi ne pokrivaju, pa bi nastala dvoumica o datumu dospieća, bila bi mjenica nevaljana.

GLAVA VI.

Plaćanje.

§ 37.

Imalac treba da podnese mjenicu na isplatu bilo na sam dan plaćanja bilo jednog od dva radna dana, koji dolaze odmah za njim.

I kad se menica podnese zavodu za obračunavanje, smatra se da je podneta na isplatu.

Ministar Trgovne i Industrije odrediće uredbom ovakve zavode za obračunavanje.

Dan dospjelosti je i dan, kad se mjenica ima platiti; dan plaćanja je dan, kad se mjenica faktično plaća. Mjenica se ima platiti na dan dospjelosti; na taj dan se ne mora platiti, ako je praznik; a ne može se ni tražiti isplata na praznik (§ 100.). Ako je dan dospjelosti radni dan, onda se dospjelost pokriva se danom plaćanja; i imalac ima za plaćanje tri dana na raspolažanje. Ako je dan dospjelosti praznik, a za njim slijede sve radni dani, tad ima na raspoložbu četiri dana. Ako je dan dospjelosti dan radni, a iza toga jedan od spomenuta dva dana praznik, tad ima imalac opet četiri dana na raspoložbu. To produženje roka plaćanja na dva radna dana vrijedi samo za plaćanje i za dizanje protesta zbog neplaćanja (§ 43.), a ne i za druga mjenična pravna činjenja (§ 100.).

Isplatu može da traži onaj imalac, koji se može legitimirati po §§ 10., 15., 17.—19., a ako je poslednji indosament blanko, onda svaki držalač (§ 13.). Zatim može tražiti isplatu i cesonar (§ 10.), i svaki mandatar tih lica, zakoniti njihov

nasljednici, obdarenici, kao i ona lica, kojima se to sudačkom osudom prizna.

Lice, koje je vlasno iskati isplatu, dužno je mjenicu prezentirati na isplatu onomu, koji je u njoj označen kao platac. Kod trate je to trasat odnosno akceptant, kod sopstvene mjenice izdavalac (§ 105.), kod domicilirane mjenice s naznakom domicilijata, domicilijat.

Ako su lice ovlašteno da primi isplatu i lice dužno na isplatu mjenice članovi zavoda za obračunavanje, može se mjenica, na koju su ta lica interesirana, podnijeti tom zavodu za obračun i taj će zavod upisati mjeničnu svotu u korist lica, ovlaštenog na primanje, a na teret lica dužnog na plaćanje. Tim će biti mjenica plaćena.

Kcji će zavcdi kod nas važiti kao obračunska mjesta, odredit će ministar trgovine i industrije.

§ 38.

Trasat kad plaća menicu, može zahtevati, da mu se ona preda sa potvrdom na njoj da je isplaćena.

Imalac ne može odbiti delimičnu isplatu.

U slučaju delimične isplate trasat može zahtevati, da se ona zabeleži na menici i da se na to izda namira (priznanica).

Platac (trasat, akceptant, domicilijat) kad plaća mjenicu, može zahtevati, a on će to i učiniti, jer inače može imati neprilika, da mu se preda mjenica. To može tražiti samo onda, kad mjenicu potpuno isplaće. On može tražiti i potvrdu, da je isplaćena. Ta potvrda piše se na mjenici ili a'onžu, a može se napisati i na zasebnom papiru. Takovom isplatom prestaju sva prava iz mjenice i svakom obvezniku proti eventualnom ponovnom traženju plateža pristoji prigovor isplate (§ 16. exceptio solutionis).

Primalac potpune isplate dužan je na zahtjev platiocu predati mjenicu i dati potvrdu. Inače platac nije dužan platiti. On će se u tom slučaju da ga miju štetne posljedice, poslužiti ovlašću §-a 41. t. j. položiti novac kod suda.

Ovlašteni na isplatu mora primiti i dionu isplatu, a platac takove isplate može tražiti, da se ta diona isplata zablijedi na mjenici i n'emu da o tom namira. Primalac isplate dužan je tomu zahtjevu udovoljiti, jer platac, u protivnom slučaju, može postupati po § 41.

§ 39.

Imalac menice ne može se prisiliti, da primi isplatu pre dospelosti.

Trasat, ako isplati menicu pre dospelosti, učinje to na vlastitu opasnost.

Ko menicu plati o dospelosti, punovažno je oslobođen, os'm ako pri tom nema s njegove strane zle namere ili velike nemarnosti. On je dužan da ispita pravičnost lica indosamentata, ali ne i istinitost potpisa indosanata.

Imalac mjenice nije dužan primiti isplatu prije dospjelosti i ne može se na to siliti. Ako primi, nije dužan trpjeti da zbog toga materijalno štetuje.

Ako obvezani na isplatu (§§ 37. i 38.) plati prije dospjelosti, čini to na vlastiti riziku.

Kad obvezani na isplatu plati o dospjelosti i primi mjenicu, punovažno je oslobođen od obveze i on i svi mjenični obveznici (trasant i svi indosanti i drugi eventualni učesnici). Svi mjenični snošaji prestaju takovom isplatom. Eventualni vanmjenični odnosi između akceptanta (trasata) i trasanta, akceptanta i domicilijata odnosno komitenta ne riješavaju se po mjeničnom nego po gradjanskom pravu. Ipak platac ne smije kod plaćanja postupati ni zlonamjerno (dolozno) ni po velikoj nemarnosti (culpa lata), jer u tom slučaju odgovara za svaku štetu.

Isto tako platac mora prije nego će platiti, ispitati legitimaciju onoga, kcji traži platež. Ispitat će ispravnost indosamenata i drugih isprava, na kojima tražilac osniva svoje pravo na isplatu, i to samo s formalne strane. Istinitost njihovu nije dužan da ispituje. Ali ako bi opravdano posumnjaо u istinitost ili znao da lažnost njihovu, dužan je uskratiti isplatu i mjeničnu će svotu položiti kod suda.

Ispravnost indosamenata i cesija na mjenici leži u tom, da one odgovaraju §§ 10., 12., 15., 17., 18. i 19.. i samo onda, ako su te izjave u tom pravcu ispravne, dužan je prezentat platiti. I isprave van mjenice, koje dokazuju legitimaciju imaca, moraju da su originali, jer se kod isplate treba da uruče platiocu zajedno s mjenicom.

§ 40.

Kad menica glasi na novac, koji nije u tečaju u mestu plaćanja, mjenična svota može se platiti novcem, koji je tu u tečaju, a po vrednosti koju ona ima na dan, kad se isplata može tražiti, osim ako trasant nije u menici odredio isplatu baš novcem, koji je u njoj naznačen (napomena efekt vne isplate stranim novcem). Vrednost stranog novca određice se po uzansima mesta plaćanja. Ipak trasant može odrediti da se svota, koju treba platiti, računa po tečaju odredenom u menici, ili po tečaju odredjenom od kojeg indosanta; u tome se slučaju ta svota mora platiti u novcu, koji vredi u zemlji.

Ako je mjenična svota označena u novcu koji ima isti naziv, ali različitu vrednost, u zemlji gde je menica izdata i u onoj gde će se platiti, smatra se da se ima u vidu novac mesta plaćanja.

Ovdje je riječ o predmetu isplate. Mjenica može i ima da glasi samo na novac (§ 1. toč. 2.); dakle se ima platiti samo novcem.

Ako u mjenici nije naloženo, da se ima platiti samo određena vrsta novca, može se platiti u svakoj vrsti, koja je u mjestu plaćanja u tečaju. Ako je u mjenici naložen platež određene vrsti novca, ima da se plati u toj vrsti, ako je u mjestu plaćanja u tečaju. Ako ta vrsta novca nije tu u tečaju, mjenica se može platiti novcem, koji je tu u tečaju a po vrijednosti, što je imao u mjenici naznačena svota na dan, kad se može tražiti isplata (§ 37.). U tom dakle slučaju imao dužnik pravo izbora i tražilac isplate dužan je primiti što mu dužnik ponudi. Taj izbor je isključen i platac mora platiti samo onu vrstu novca, na koju glasi mjenica, ako je trasant u mjenici naložio, da se ima platiti ta vrsta novca. Taj nalog čini se napomenom »efektivno«, »in natura«, »u naravi« ili slično. Samo se po sebi razumijeva, da ovlašteni na primanje isplate može primiti isplatu i u drugoj vrsti novca, ali ga se na to ne može siliti. Izuzetak je onda, ako je u mjestu plaćanja na snazi prisilni tečaj za papirnati novac. U tom slučaju ovlašteni primalač isplate mora primiti isplatu u tom novcu, makar se na mjenici nalazi klauzula efektivno, jer je zakon o prisilnom tečaju javnopravnog karaktera, pa se ne može obići uglavcima privatnopravnog značja.

Ako mjenica glasi na računsku vrijednost, isplatit će se i novcu, koji je u tečaju u mjestu plaćanja. Računska vrijednost je fingirani ili idealni novac, koji nije u tečaju nego služi sa mo za preračunavanje. Takovi su na pr. funte sterlinga u Engleskoj, livre u Francuskoj, bankomarka u Hamburgu i t. d.

Kad mjenica glasi na strani novac, vrijednost mu se određuje po burzovnom tečaju na dan, kad se isplata može tražiti. Trasant može već u mjenici narediti tečaj, po kojem će se strani novac platiti; ako to nije određeno po trasantu, onda može to da učini indosant. U svakom slučaju plaća se mjenična svota u novcu, koji vrijedi u mjestu plaćanja.

Drugi stavak ovog §-a je jasan. Stranke mogu tu presumpciju isključiti naročitim napomenom u mjenici.

Ovlašteni na primanje isplate i obvezani na plaćanje mogu se sporazumjeti, pa za podmirenje mjenične svote primiti resn. dati robu ili drugi kakav predmet (datio in solutum), a mogu i svoja međusobna potraživanja kompenzirati (prebiti).

§ 41.

Ako se menica ne podnese na isplatu u roku, koji je označen u § 37., svaki dužnik je ovlašten da mjeničnu svotu položi sudu mesta plaćanja na trošak i opasnost imaoa.

Obvezani na plaćanje mjenične svote ne mora znati, gdje se nalazi mjenica u opticaju i za to ovlašteni na primanje

(§ 37.) mora potražiti platioca i prezentovati mu mjenicu na isplatu. Platac mora znati samo dan dospijelosti i pripraviti svotu. Ako se u roku označenom u § 37. mjenica ne podnese na isplatu, obvezani na plaćanje vlastan je mjeničnu svotu položiti kod suda mesta plaćanja. Ipak on treba da sačeka sa isplatom da prodje i drugi radni dan, što slijedi po danu plaćanja (§ 37.); da po tom mjeničnu svotu položi kod suda. Ako bi to učinio prije, ne bi polaganje svote bilo uredno. Samo ispravnim polaganjem svote kod suda rješava se polagač svake obveze. To polaganje svote biva na trošak i opasnost onoga, koji je vlastan primiti isplatu.

Pravo na deponovanje mjenične svote kod suda postaje egzistentnim nakon izmaka roka § 37. t. j. kad mine i drugi radni dan izdana plaćanja. Rj. s. s. od 14. oktobra 1915. broj 3701. V. 218.

GLAVA VII.

Regres zbog neakceptiranja i zbog neisplate.

§ 42.

Imalac može vršiti regres protiv indosanata, trasanta i ostalih obaveznika:

o dospelosti;

ako mjenica nije plaćena;

i pre dospelosti:

1. ako je akcept bio odbijen, b'lo potpuno ili delimice;
2. ako je otvoren stečaj nad imovinom trasata, akceptirao on mjenicu ili neakceptirao, ili ako ovaj obustavi plaćanja, makar ta obustava i ne bila utvrđena sudskom odlukom; ili ako je izvršenje iz njegove imovine ostalo bezuspješno;
3. ako je otvoren stečaj nad imovinom trasanta takve mjenice, koja se ne sme podneti na akceptiranje.

Svaki, ko dobije mjenicu, računa sa sigurnošću, da će biti prihvaćena i na vrijeme plaćena. Ako se to očekivanje ne obistini, mora imalac dobiti sredstva, da si osigura plaćanje. Ovlasti, što ih po zakonu ima imalac protiv mjeničnih obaveznika za slučaj, ako postane isplata mjenice nesigurnom ili ako se mjenična svota ne plati, zovu se regres (zavrata). U jednom i drugom slučaju može imalac da traži odmah isplatu mjenične svote.

Lice, koje traži regres, zove se regredient, a protiv koga se traži, zove se regresat. Regredient je imalac mjenice ovlašteni na primanje isplate, a regresati su svi mjenični obveznici: indosanti, trasant, i oni, koji su se još na koj način mjenično obvezali (avalisti i intervenienti (§ 54.)), osim

akceptanta, jer je on glavni dužnik i protiv njega samoga diže se neposredno tužba (§ 27.).

Regres je dvovrstan: o dospijelosti i prije dospijelosti.

O dospijelosti može se tražiti regres, ako mjenica ne bude plaćena.

Prije dospijelosti može se tražiti regres:

1. ako je akcept bio odbijen bilo potpuno ili djelimice (§§ 25., 28., 50.);

2. ako je nad imovinom trasata otvoren stečaj; svejedno je, da li je trasat mjenici već akceptirao ili je nije akceptirao, jer je vjerojatno, da je neće moći platiti;

3. ako je trasat obustavio plaćanja; ta obustava plaćanja ne mora biti utvrđena sudskom odlukom;

4. ako je ovrha na imovinu trasatovu zbog kakve novčane tražbine ostala bez uspjeha;

5. ako je otvoren stečaj nad imovinom trasanta takove mjenice, koju je on zabranio da se podnosi na akceptiranje (§ 21.), jer je u takovoj mjenici on glavni obveznik.

Prema ovim propisima (pod 1., 2., 3., 4., 5.) nema više izdavanja naloga na davanje sigurnosti (§§ 107. i 113.) ni regresa na sigurnost, već nastupa odmah regres kao da mjenica nije plaćena uz uslove § 43. Izuzet je regres onda, ako bude primljen akcept za čast (§ 55.).

§ 43.

Odbijanje akcepta ili isplate treba utvrditi javnom ispravom (protest zbog neakceptiranja odnosno zbog neisplate).

Protest zbog ne isplate treba da se podigne bilo na dan plaćanja menice bilo jednog od dva radna dana koji dolaze odmah za njim.

Protest zbog neakceptiranja treba da se podigne u rokovima određenim za podnašanje radi akceptiranja. Ako je u slučaju, predviđenom u stavu 2. § 23. mjenica bila podnesena prviput posljednjega dana roka, protest se može podići i sutradan.

Kad je podignut protest zbog neakceptiranja, onda nije potrebno mjenicu podneti na isplatu niti podići protest zbog neisplate.

U slučajevima predviđenim u § 42. pod 2.) imalac može vršiti regres tek kad bude podnio trasatu mjenicu na isplatu i pošto protest bude podignut.

U slučajevima predviđenim u § 42. pod 3. imalac može vršiti regres kad podnese sudsko rešenje, kojim je stečaj otvoren nad imovinom trasanta.

Treba razlikovati: regres zbog odbijanja akcepta, regres zbog neisplate i regres u slučajevima § 42. toč. 2. i 3.

Da se može tražiti regres zbog odbijanja akcepta i zbog neisplate potrebno je, da je mjenica podnesena po ovlaštenom

licu (§§ 20. i 37.) za vremena i na pravom mjestu na akcept odnosno na isplatu; da su akcept odnosno isplata odbijeni; da su odbije akcepta odnosno isplate utvrđeni javnom ispravom, zvanom protest, koji treba da je za vremena podignut (§§ 70 i slijed.).

Protest zbog neisplate treba da se digne bilo na dan plaćanja t. j. onaj dan, kad se isplata može tražiti i izvršiti (§§ 37. i 100.), bilo jednog od dva radna dana koji dolaze odmah za njim. Vidi o tom § 37. Dok god ne mine taj rok, mjenica se može podnijeti na isplatu i platiti. I dok protest nije sastavljen, može da se mjenica plati (§ 74.). Protest zbog neisplate može da se digne samo u mjestu plaćanja, određenom u mjenici.

Protest zbog neakceptiranja treba da se digne u rokovima, što su određeni za podnašanje na akceptiranje (§§ 21.-23. i 33.). Ako se mjenica podnese na akceptiranje posljednjeg dana roka za podnašanje i trasat zatraži, da mu se podnese još jednoč sutradan (§ 23. toč. 2.), može se protest, ako trasat ne akceptira mjenice ni tog drugog dana, još tog dana podići.

Kad se traži regres zbog neakceptiranja dostatan je protest zbog odbijanja akcepta, a ne treba još k tomu podnositи mjenice na isplatu i podizati protest zbog neisplate osim slučaja § 50., jer se presumira, da će trasat, koji odbija akcept, odbiti i isplatu. Protest zbog neakceptiranja diže se u mjestu, gdje se ima tražiti akcept (§ 20.).

Regres u slučajevima § 42. toč. 2. i 3. U slučaju § 42. toč. 2. mora imalac, da može vršiti regres prije dospijelosti mjenice, prezentirati je trasatu, bila ona akceptirana ili ne, na isplatu i, ako ne bude plaćena, podići protest ne čekajući dana dospijelosti. Ako bude plaćena, nema regresa (§ 38.). Isto tako nema regresa prije dospijelosti, ako imalac ne traži isplate po utvrđenim činjenicama iz § 42. toč. 2. nego čeka dospijelost.

U slučaju § 42. toč. 3. za regres nije potrebno ni podnošenje na isplatu ni protest, već jednostavno sudsko rješenje, da je otvoren stečaj, jer se presumira, da trasat ne će platiti mjenice, kad je trasat pod stečajem, a na akceptiranje se mjenica ne smije prezentirati. S tih razloga nije ni potrebno, da sudsko rješenje o otvaranju stečaja bude pravosnažno.

§ 44.

Da mjenica nije akceptirana ili plaćena imalac mora izvestiti svog indosanta i trasanta za četiri radna dana posle dana protesta, ili, u slučaju napomene »bez troškova« posle dana podnošenja mjenice. Ako je protest zamenjen prema propisu § 77., rok se računa od dana unošenja u registar protesta.

Svaki indosant mora, u roku od dva dana, saopštiti svome indosantu izveštaj koji je dobio, naznačivši imena i adrese

onih, koji su dali ranije izvještaje, i tako dalje idući sve do trasan.a. Rok, koji je napred označen, teče otkad je pr.ml.en predhodni izveštaj.

Ako koji od indosanata nije označio svoju adresu ili ju je nečitko označio, onda je dovoljno da se izvesti indosant koji stoj. pred ovim.

Ovaj se izveštaj može dati u ma kakvom obliku, pa i sa-mim prestim vraćanjem menice. Ko daje izvešta, dužan je dokazati da je to izvršio u propisanom roku.

Smatra se da je rok održan, ako je preporučeno pismo, kojim se izveštaj daje, predato pošti u pomenutom roku.

Ko ne daje izveštaj u gore označenom roku, ne gubi zbog toga svoja mjenična prava. Ali on odgovara za štetu koja je nastupila usled toga njegovog propuštanja, no tako da nak-nada te štete ne može biti veća od mjenične svote.

Kad imalac podnese mjenicu na akceptiranje ili platež, pa to bude odbijeno, ima podići protest, ako se želi poslužiti re-gresom. O tom treba da su izviješteni mjenični obveznici, da zaštite svoje interesе. Imalac mjenice, koju je dao protestovati mora o tom izvjestiti svog indosanta tj. onog, od kojega je dobio mjenicu, i trasanta, jer je ovaj najviše interesiran o udesu svoje mjenice. Taj izvještaj zove se notifikacija. Rok, u kojem imalac mjenice mora da taj izvještaj učini, jesu četiri r a d n a dana po dignutom protestu, a ako je trasant u mjenici stavio napomenu »bez troškova« (§ 45.), računaju se ta četiri radna dana poslije učinjenog podnošenja mjenice na akcept odnosno isplatu. Ako za vrijeme tog roka padne koji praznik, dani praznični se ne računaju; ne računa se ni dan podnošenja ni dan, kad je dignut protest. Ako protest bude zamijenjen po smislu § 77., računa se rok izvještaja od dana unošenja u registar protesta; sam dan unošenja ne računa se (§ 101.).

Izvješteni po imaoču mjenice indosant mora izvjestiti svog indosanta, ovaj opet svoga i tako sve dalje do trasanta. Svaki indosant, koji je dobio izvještaj, ima taj izvještaj saop-čiti svom predniku, i u tom saopćenju naznačiti imena i adrese onih koji su već dali izvještaje. Ako koji od indosanata nije označio na mjenici svoje adrese ili ju je označio ali nečitljivo, može ga njegov indosatar odnosno slijednik preskočiti i iz-vjestiti onoga pred njim, čija je adresa čitljivo označena. Oblik tog izvještaja nije odlučan. Može se učiniti i samim vraćanjem mjenice, što će biti redje, jer je mjenica potrebna za regresnu tužbu. Mjenica će se vratiti samo onda i onomu, ko je isplati. Ne treba slati izvještaja onomu indosantu koji je svom indosamentu dodao napomenu »bez obvezе« ili slično (§ 14.), jer on nije mjenični dužnik; ako bude ipak izviješten, ne treba slati izvještaja.

Indosanti, koji primu izvještaj, moraju dati dalje izvještaj u roku od dva dana; u taj rok računaju se i praznici. Rok taj

počinje s danom što slijedi po primljenom izvještaju. Ko daje izvještaj dužan je dokazati, da je to učinio u propisanom roku; smatra se, da je rok održan, ako je pismo predato na poštu u tom roku. Pismo može biti obično i preporučeno. Potonje se preporuča radi lakšeg dokaza o izvještaju. Dokaz o pre-daji takova pisma jest poštanska predatnica (recepis). Tko tvrdi, da to pismo nije sadržavalo navedeni izvještaj, mora to dokazati. Dale li se izvještaj na drugi način, a ne preporu-čenim pismom, mora izvjestilac dokazati, da ga je učinio pra-vovremenno.

Ko propusti dati izvještaj u opće ili svom indosantu ili ga da izvan naredjenog roka, ne gubi zbog toga svojih mjeničnih prava a napose pravo regresa, ali odgovoran je za eventualnu štetu, koja zbog toga nastane njegovim prednicima. Visina te štete ne može biti nikad veća od mjenične svote. Avalisti ne izviještavaju se o dignutom protestu.

Notifikaciji je cilj, da svi mjenični obveznici saznaju, da im prijeti regres i troškovi s njim skopčani, pa da što prije iskupe mjenicu. Za to se u prvom redu obaviješta trasant, jer po njegovom iskupljenju prestaje regres (§ 49.), a on dobiva samo pravo neposredne mjenične tužbe protiv akceptanta (§ 27.).

U ovom paragrafu ne kaže se, dali mora imalac u slučaju regresa po §§ 42. toč. 3., 43. stav posljednji dati izvještaj. Držim, da ne mora, jer je otvorene stečaja oglašeno u Službenim Novinama, pa mjenični obveznici vide odatle, da im prijeti regres.

Smrt indosanta ne riješava njegova indosatara dužnosti noti-fikacije. Rj. s. s. od 26. maja 1905. br. 1374, Č. 176.

Trasant, ili ma koji od indosanata može napomenom »bez troškova«, »bez protesta« ili ma kakvom drugom napomenom, koja isto znači, osloboditi imaoča, da radi izvršenja regresa izište protest zbog neakceptiranja ili zbog neisplate.

Ova napomena ne razrešava imaoča niti da mjenicu pod-nese u propisanim rokovima niti da izvesti prethodnog indosanta i trasanta. Da rokovi nisu održani, treba da dokaže onaj, koji se na to poziva protiv imaoča.

Napomena, koja je potekla od trasanta, vredi prema svim potpisnicima. Ako imalac, prot vno ovoj napomeni izište protest, trošak će on sam snositi. Kad je ova napomena potekla od indosanta, troškovi oko protesta, ako ovaj bude podignut, moći će se naplatiti od sviju potpisnika mjenice.

Protest je uslov za regres osim slučaja §-a 42. t. 3. No ne treba protesta za vršenje regresa zbog neakceptiranja

ili neisplate ni u slučaju, kad se to u mjenici napomene. Ta napomena čini se riječima »bez protesta«, »bez troškova« ili slično i odnosi se samo na pomenute dvije vrsti protesta, a ne i na druge. Može da je stavi na mjenicu samo regresni dužnik, jer sam protiv njega treba protest za vršenje regresa. To su trasant i indosanti.

Ako tu napomenu napiše trasant, ona vrijedi za sve potpisnike mjenice, ako ju napiše indosant, vrijedi samo za njega. Po tom ne će trebati protesta zbog regresa samo onda, ako je trasant napisao onu napomenu, pa za to, ako imalac ipak digne protest, snosit će te troškove on sam. Ako je onu napomenu napisao samo indosant, imalac mjenice mora dići protest, da si sačuva pravo regresa protiv onih, koji se nije poslužili tom napomenom, pa za to i moraju da snose troškove protesta. Ali i indosant, koji se je poslužio tom napomenom, dužan je da naknadi troškove protesta, jer ih on opet može naplatiti od svojih prednika. Iz mjenice mora biti jasno vidljivo, tko se služi pomenutom napomenom, a da nastupe pomenute posljedice.

Uza sve to, ako ta napomena rješava imaoca od dužnosti, da digne protest, mora on ipak, da sačuva pravo regresa, u propisanim za to rokovima (§§ 21., 22., 23., 33. i 37.) podnijeti mjenicu na akceptiranje resp. platež, jer bez toga nema regres. Takova napomena ne lišava ga ni izvještaja, o kojem je riječ u § 44. I ostali indosanti moraju se držati propisa o izvještaju. Budući da o prezentaciji nema dokaza protestom, mora onaj, koji tvrdi, da po imaocu mjenice nijesu održani rokovi za prezentaciju i izvještaj, to dokazati. Imalac će za to, pa makar nema prava na naknadu troškova protesta i u takom slučaju za svoju sigurnost dići protest.

§ 46.

Svi oni, koji su menicu trasirali, akceptirali, indosirali ili avalorali odgovarajuima solidarno.

Imalac ima pravo postupati protiv svih tih lica po ednačno ili protiv više njih ili protiv svih ukupno, a pri tom nije dužan da se drži reda kojim su se oni obavezali.

To isto pravo pripada i svakom potpisniku mjenice koji ju je iskupio.

Traženje kod suda protiv jednog obveznika ne sprečava da se postupi protiv ostalih, makar da oni dolaze posle onoga protiv kojega je prvo postupljeno.

Svi potpisnici mjenice odgovarajuima solidarno, t. j. svi za jednoga jedan za sve, u koliko se koji nije eventualno ogradio od obveze, i u koliko je to po zakonu ovom mogao (§ 14.). Po toj obvezi može imalac, kad traži regres, pozvati sve obveznike zajedno ili pojedinačno ili samo neke ili samo jednoga, da mu platit regresnu svotu (§ 47.). On se ne mora držati reda indosamenata, dapače on može, ako zatraži

platež od jednoga, odustati od tog zahtjeva i tražiti platež od drugoga ili više njih, pa i od onih, koje je jednoč preskočio, i od onih, koji dolaze iza onoga, od kojega je već tražio platež. On može regresate po volji birati i mijenjati; važi načelo regresa per saltum cum iure variandi. Ali ako je jednoč sudski odustao od traženja protiv kojega mjeničnog obveznika, ne može više od njega tražiti platež.

Kad imalac mjenice bude ma po kojem regresnom dužniku, bilo to povodom tužbe ili van suda potpuno podmiren za svoju regresnu svotu, prestaje njegovo potraživanje protiv ostalih i on mora mjenicu, protest i račun (§ 49.) predati platiocu. Ovaj dobiva po tom platežu na temelju primljenih isprava sva ona regresna prava, koja je imao imalac, ali s tom razlikom, da takav platac ne može vršiti regresa protiv svog indosatara ni njegovih slijednika ni protiv zadnjeg imaoca mjenice, nego samo protiv svog indosanta i njegovih prednika.

Kod vršenja prava regresa moraju regredenti paziti, da im njihovo pravo zastarjelošću ne ugasne, i za to se moraju držati rokova označenih u § 78. i postupati po smislu § 79.

§ 47.

Imalac može tražiti od onoga protiv kojega vrši regres:

1. neakceptiranu ili neplaćenu meničnu svotu zajedno s kamatom ako je bila u mjenici određena;

2. kamatu po stopi 6% računajući od dospeća;

3. troškove protesta, izveštaja datih prethodnom indosantu i trasantu, a tako isto i ostale troškove;

4. proviziju koja, ako nije drukčije ugovoreno, iznosi jednu šestinu od sto od menične glavnice, i koja nikad ne može preći tu stopu.

Ako bi se regres tražio pre dospelosti, onda će se od menične svote odbiti eskont. Taj će se eskont računati po izboru imaoca: ili po stopi zvaničnog eskonta (eskonta Narodne Banke) ili po tržišnoj stopi onakvoj kakva postoji na dan regresa u mjestu prebivanja imaoca.

Kod menice koja je izdana ili plativa u inozemstvu, treba kamatu, spomenuto u toč. 2. prvega stava ovog paragrafa, računati sa pet od sto, ako je u dotičnoj zemlji za takve kamate određena manja stopa od šest od sto.

Ovdje je riječ o sadržaju završatnog prava imaoca mjenice. Nije potrebno opetovati, što je jasno. Pod ostali troškovi u toč. 3. mogu se razumijevati takse, trošak eventualnog tečajnog lista, parnični troškovi i slično.

Sve što ima imalac pravo da traži, čini regresnu svotu; ona se ima platiti u mjestu, gdje se imala ili ima mje-

nica da plati, ako to traži imalac mjenice. Sporazumno može se platiti i na drugom mjestu.

Ako se tražio regres prije dospjelosti, nije regresat dužan da plati cijelu regresnu svotu, jer ima pravo tražiti, da se odbiju kamati od dana plaćanja do dospjelosti. Ako su u mjenici određeni kamati, oni se sračunaju do dospjelosti mjenice i pribroje mjeničnoj svoti, a od tako dobivene mjenične svote odbije eskont. Stopa eskonta ili je zvanična ili burzovna.

Kod mjenica izdanih ili plativih u inostranstvu kamati pod toč. 2. su pet od sto, ako je tamo određeno zakonom, da su kamati manji od šest od sto.

Troškovi predbilježbe prava zaloge ne spadaju medju troškove potrebne za očuvanje mjeničnih prava, pa se ne mogu platežnim nalogom dosuditi. Plen. rj. s. s. od 7. decembra 1917. br. 5797. Č. 178.

Mjenični kamati mogu se i sami za sebe potjerati mjeničnom tužbom. Rj. s. s. od 4. marta 1898. br. 683. Č. 911.

§ 48.

Ko je iskupio menicu može tražiti od onih koji njemu odgovaraju:

1. potpunu svotu, koju je on platio;
2. 6% kamate na tu svotu, računajući od dana kad je menicu iskupio;
3. troškove koje je učinio;
4. proviziju od menične glavnice, računatu onako kako je određeno u § 47. pod br. 4.

Posljednji stav § 47. vredi i ovde.

Ovdje je fiksirano, što može iskati indosant, koji je mjenicu iskupio od imaoца kao i onaj, koji ju je iskupio od koga indosanta. Ta se svota zove rembour povratna svota, ili otkupna svota. Tu više nema mjesta odbijanju eskonta, jer već odbit (§ 47.), ali posljednji stav § 47. vrijedi i ovdje.

Indosant kao cesonar ne stiče na osnovu ustupnice (eesise) i platežnog naloga, koji je i protiv njega izdan, pravo vodjenja ovrhe protiv svojih prednika, nego mora podići regresnu tužbu. Rj. s. s. od 24. februara 1912. broj 1031. Č. 179.; rj. s. s. od 27. aprila 1922. broj 1062. V. 220.

§ 49.

Svaki obaveznik protiv kojega se vrši ili protiv kojega se može vršiti regres u pravu je, čim isplati regresnu svotu, zahtevati da mu se preda mjenica zajedno sa protestom i računom snabdevenim s potvrdom o isplati.

Svaki indosant, koji je iskupio menicu, može prebrisati svoj indosament i indosamente sledećih indosanata.

Onaj, protiv koga se vrši ili se može vršiti regres, dužan je, da plati regresnu svotu imaoču mjenice. Kad to čini, ima pravo da traži, da mu se preda mjenica i protest i ra-

čun s potvrdom o isplati. Račun će sadržavati stavove navedene u §§ 47. odnosno 48. i na tom računu, a ne na mjenici, stavlja se potvrda o isplati, jer mjenica još nije podmirena. Ona će biti podmirena, kad je plati glavni dužnik (akceptant resp. trasant). Ne bi bilo uputno, da se platac ne posluži svojim pravom traženja navedenih isprava, jer bi mogao biti zvan da plati i po drugi put. Imalac mjenice nije dužan primiti samo dio regresne svote. Ako regredient ne će da primi potpuni platež regresne svote, regresat će je položiti kod suda (§ 41.).

Kad regresat iskupi mjenicu vlastan je, da prebriše svoj indosament i indosamente slijedećih indosanata, a to je i uputno da učini, jer bi u protivnom slučaju moglo se desiti, da bude ponovno uznenmirivan sa zahtjevom na plaćanje regresne svote.

Tužba na izručenje mjenice, protesta i računa s potvrdom o isplati ne podnosi se pred sud trgovacko-mjenični nego redoviti građanski. Plen. rj. s. s. od 20. januara 1920. broj 2574. ex 1919. V. 219.

§ 50.

Kad se vrši regres zbog delimičnog akcepta, onda onaj koji je isplatio svotu, za koju menica nije bila akceptirana, može zahtevati da se ta isplata zabeleži na mjenici i da mu se o tome izda namira. Imalac je dužan, osim toga, izdati mu prepis menice sa svojom potvrdom da je veran originalu, a i protest, kako bi on mogao vršiti dalje regrese.

Djelimičan regres prije dospjelosti biva u slučaju djelimičnog akcepta.

Imalac mjenice dobivši samo djelimičan akcept, konstatovat će to protestom (§ 43.) ako protest nije oprošten (§ 45.), i izvršiti notifikaciju (§ 44.). Onaj mjenični obveznik, koji plati neakceptovani dio svote i što je s tim u vezi (§§ 47. i 48.), tražit će, da se ta isplata zabilježi na mjenici, a njemu da se izda namira. To će biti zapravo račun s potvrdom o isplati (§ 49.). Uz to dat će imalac platiocu prepis mjenice, koji će imalac ovjeriti potvrdom, da je vjeran originalu, i protest o djelimičnom odbiju akcepta. S tim ispravama moći će platac vršiti regres protiv svojih prednika.

U ovom je dakle slučaju postupak isti kao i kod regresa zbog neakceptovanja mjenice (§ 43.), samo što originalna mjenica ostaje i dalje u rukama imaoča, da s njom dalje povolji raspolaže i da je dade u opticaj, ako hoće, dok se regres vrši na osnovu prepisa.

Kad mjenica dopisuje plaćanju, predočit će je imalac akceptantu, i postupati po § 38., ako bude isplaćen po njemu akceptirani dio mjenične svote, a ako ne bude isplaćen, podići će protest zbog neplateža i postupati dalje po § 44.

Svaki koji ima pravo da vrši regres može, osim, ako nije protivno određeno, naplatiti se sredstvom nove nedomicilirane mjenice, trasirane po vidjenju, na koje od lica njemu odgovornih (povratna mjenica).

Povratna mjenica obuhvata, pored svota označenih u §§ 47. i 48., još i kurtazu kao i taksu za povratnu mjenicu.

Ako je povratnu mjenicu trasirao imalac, mjenična se svota određuje po tečaju koji ima mjenica po vidjenju, trasirana iz mesta plaćanja prvobitne mjenice na mesto prebivanja obaveznika na koga je trasirana. Ako je povratnu mjenicu trasirao indosant, onda se mjenična svota određuje po tečaju, koji ima mjenica po vidjenju trasirana iz mesta prebivanja trasanta povratne mjenice na mesto prebivanja obaveznika.

Regres se može vršiti ili vanskudno ili putem tužbe. Vanskudno: isplatom regresne svote ili izdavanjem t. zv. povratne ili zavrtnje mjenice (Rückwechsel).

Povratnom mjenicom može se vršiti regres, onda, ako to nije naročito isključeno u mjenici. Takova povratna mjenica može biti samo trata, plativa po vidjenju i trasirana na kojega od regresa tata na mjesto njegova prebivanja (a drittura). Mjesto plaćanja mora da je različno od mesta izdanja, ali ne od mesta prebivanja regresatovoga. Ne smije biti domicilirana, a može da bude izdana po vlastitoj naredbi. Izdavalac takove povratne mjenice zove se retrasant (to je regredient iz stare mjenice), a lice, na koje se trasira, zove se retrasat (to je regresat iz stare mjenice).

Povratna mjenica obuhvata svotu označenu u §§ 47. i 48. dakle svotu, na koju glasi zavrtnji račun, a preko toga i kurtazu (troškovi meštarски, komisionalni, senzalski) razliku u tečaju, diskonto i taksu za povratnu mjenicu.

Na osnovu valjane povratne mjenice dolazi regredient vrlo lako do regresne svote, jer će tu mjenicu unovčiti kod remitenta, komu će je dati.

Regident kao retrasant može remitentu dati samo povratnu mjenicu, a može mu dati i onu protestovanu sa svim ispravama, potrebnim za regres. Ako povratna mjenica ne bude plaćena, kad se prezentira, imalac će je protestovati i tražiti regres od retrasant-a. Retrasant je mora iskupiti, pa će na osnovu predjašnje mjenice i isprava o regresu tražiti regres od retrasata kao i naplatu svih troškova oko izdavanja i protestovanja povratne mjenice i njezinog plaćanja.

Ako je retrasant izručio remitentu povratne mjenice i onu, na osnovu koje je tražio regres od retrasata, pa povratna mjenica bude protestovana zbog neplateža, moći će i imalac mjenice povratne na osnovu one predjašnje i ovlaštenja danog mu od retrasant-a (indosamentom ili punomoću) od-

mah udariti regresom protiv retrasata i namiriti se za regresnu svotu i troškove oko izdavanja i protestovanja povratne mjenice.

Kad retrasat plaća povratnu mjenicu, treba da mu se izruči ova ali i ona predjašnja s ispravama iz § 49.

Sa protekom rokova određenih:
za podnošenje mjenice po vidjenju ili na određeno vreme
po vidjenju;
za podignuće protesta zbog neakceptiranja ili zbog neisplate;
za podnošenje na isplatu mjenice s napomenom »bez troškova«;
imalac gubi svoja prava protiv indosanata, protiv trasanta
i protiv ostalih obaveznika, izuzimajući akceptanta.

Ako se mjenica ne podnese na akceptiranje u roku koji je trasant odredio, imalac gubi svoj regres kako zbog neisplate tako i zbog neakceptiranja, osim ako iz sadržine napomene ne proizlazi da se trasant htio oslobođiti samo odgovornosti za akcept.

Ako je rok za podnošenje određen u indosamentu, onda se time može koristiti samo indosant.

U gore navedenim slučajevima označeno je točno, kad imalac gubi pravo na regres, a prema danom slučaju uopće svako mjenično pravo, što biva onda, ako mjenica nije akceptirana. U svim tim slučajevima postaje mjenica prejedudirana. Vidi i §§ 33. i 34. Budući da imalac nije izvršio mjeničnih čina, koji su preduslov za regres, gubi on pravo na regres protiv svih onih, koji su mu odgovorni izuzevši akceptanta. Ako nema akcepta, nema ni tog prava. Svi se obveznici takove mjenice rješavaju svojih mjeničnih obveza. U tom je razlika prejudicirane mjenice od zastarie. Kod prve nije ni nastalo pravo na regres, kod druge je postojalo to pravo, ali se je izgubilo, jer se nije vršilo (§78.).

Rokovi, u kojima se imaju mjenice podnositi na akcentiranje i isplatu, te podizati protest navedeni su naprijed u §§ 21., 22., 23., 24., 33., 37., 43., 45. i u § 59. Prema tomu imamo ove prejudicirane mjenice:

1. mjenicu po vidjenju, ako se ne podnese u rokovima §§ 22. i 33.;

2. mjenicu na određeno vrijeme po vidjenju, ako se ne podnese u rokovima §§-a 22. i 23.;

3. ako se mjenice pod 1. i 2. podnesu, ali se zbog neisplate prve, a zbog ne akceptiranja ili nedatiranja akcepta druge ne digne protest u roku zakonitom (§§24. i 43.);

4. običnu trasiranu mjenicu, ako ne bude podnesena na akceptiranje u određenom roku ili ako to bude, ali ne bude dignut protest (§§ 21., 23., 43.);

5. ako se mjenica ne protestuje u slučaju, kad se uskrati isplata, u roku § 43.;

6. slučaj § 45., ako napomena »bez troškova» polazi od trasa, a mjenica ne bude podneta u određenim rokovima;

7. slučaj § 59., ako ne bude dignut kontraprotest.

U slučaju, ako je trasant naredio rok, u kom se mjenica ima podnijeti na akceptiranje (§ 21. st. 1.), pa imalac tom nalogu ne udovolji, gubi on regres, ako kašnje bude odbit akcept, i zbog neakceptiranja (makar i digne protest, jer nije dignut u roku za podnošenje § 43. st. 3.) i zbog neisplate, pa makar on mjeniku u vrijeme dospjelosti pravovremeno podnese na isplatu i zbog neisplate protestira. U takovom slučaju gubi se regres, kako protiv indosanata, a tako i protiv samog trasanta, i imaoču ostaje još jedino pravo iz § 85. U ovom slučaju jedna je iznimka od propisa § 9., po kojem se trasant ne može isključiti od odgovornosti za isplatu.

Ali ako trasant u tom svom nalogu, da se mjenica ima podnijeti na akcentiranje u određenom roku, istakne, da ne odgovara (§ 9.) za akcept, ako se u tom roku ne podnese, onda imalac, koji se tog naloga ne bi držao, gubi samo regres zbog neakceptiranja protiv indosanata i trasanta, ali ne i regres zbog neisplate. Naravno je, da je prepostavka za taj regres pravovremeno podnešenje na isplatu i pravovremeni protest zbog neisplate.

Ako je indosant naredio rok za podnošenje na akceptiranje, ta napomena važi samo za njegovu korist. U tom se slučaju gubi regres protiv njega i zbog neakceptiranja i zbog neisplate, ako se podnošenje ne izvrši u određenom roku, a samo zbog neakceptiranja, ako se iz indosantove napomene vidi, da se htio oslobođiti samo odgovornosti za akcept. U ovom slučaju odgovara za isplatu, pa je dopušten protiv njega regres zbog neisplate.

§ 53.

Kad se menica ne može u opredeljenim rokovima da podnese ili protest da podigne zbog nesavladljive prepreke (slučaj više sile), onda se ti rokovi produžuju.

Imalac je dužan bez odlaganja izvestiti o slučaju više sile svoga indosanta i ta izveštaj zabeležiti na menici ili na alonžu, stavivši datum i svoj potpis; za ostalo vrede propisi § 44.

Kad viša sila prestane, imalac mora bez odlaganja da podnese menicu radi akceptiranja ili radi isplate i da, ako treba, izište protest.

Ako viša s'la traje više od trideset dana posle dospelosti, regres se može izvršiti i bez podnošenja i bez podignuća protesta.

Kod menica po vidjenju i na određeno vreme po vidjenju, rok od trideset dana teče od dana kad je imalac, i pre nego što su protekli rokovi za podnošenje, izvestio svoga indosanta o višoj sili.

Ne smatraju se kao slučajevi više sile činjenice koje su čisto lične za imaoča ili za onoga kojemu je on poverio da men'cu podnese ili da protest podigne.

Ministar Pravde može uredbom odrediti, da će se i kako ovaj paragraf primenjivati, kad inostrana zakonodavna ili druga vlast izda propise, kojima je svrha spričiti blagovremeno preduzimanje činjenja potrebnih za vršenje ili održanje prava iz menice.

Pod višom silom (vis maior) razumijeva se dogadjaj, koji leži izvan lica onoga, koga je zadesio, i koji se ne tiče samo njega n. pr. potres, povodnja, požar, štrajk i t. d. Taj dogadjaj treba da ima za posljedicu nesavladljivu prepreku i ne smije biti skroz lične prirode za imaoča ili onoga, komu je on povjerio svoju mjenicu, da mu osigura njegova mjenična prava.

U ovom paragrafu jasno se crta postupak, ako nastane slučaj više sile, pa se zbog toga ne može mjenica podnijeti na akceptiranje ili isplatu, pa nije potrebno to operativati. Važno je samo napomenuti stav četvrti, po kojemu se dopušta regres zbog neisplate i bez podnošenja i bez protesta.

GLAVA VIII.

Intervencija.

§ 54.

Trasant ili ma koji od indosanata može u menici naznačiti lice koje će akceptirati ili platiti po potrebi.

Intervent može menicu pod uslovima koji su niže navedeni akceptirati ili platiti za ma koga obaveznika.

Intervent može biti treće lice, pa i sam trasat, ili lice koje je već obavezano po menici izuzimajući akceptanta.

Intervent je dužan da bez odlaganja izvesti o svojoj intervenci onoga za koga je posredovao.

Intervencija ili posredovanje je sudjelovanje nekog lica kod mjeničnog posla, koji je despot u nuždu, u cilju, da se uspostavi kredit mjenice. To lice, koje posreduje, je intervenient, a lice u čiju se korist posreduje, zove se honorat.

Intervencija je dvovrsna: akceptiranje za čast, i isplata za čast; a prema tomu i intervenijenti zovu se: akceptant za čast i platac za čast; obojica honoranti.

Intervenijent može biti pozvan već u mjenici da intervenera, a može intervenirati i bez tog poziva. Prva intervencija je adresat po potrebi; tko je na mjenici označi, zove se adresat po potrebi, a pozvani na intervenciju adresat po potrebi.

Druga intervencija je intervencija u užem smislu. Intervenijent intervenira sam iz svoje vlastite pobude, bilo kao akceptant za čast bilo kao platac za čast.

Svrha je intervenciji da se otkloni regres uopće (§ 55. st. 3.) ili protiv onih lica, kojima je odgovoran honorat (§ 62.).

Uslovi intervencije navode se niže u § 55. i slijed. i § 58. i slijed.

Intervenijentom u opće može biti svako lice, koje se može mjenicom obvezati, i koje po toj mjenici još nije obvezano, dakle i trasat i domicilijat. Nadalje može intervenirati i lice, koje je po toj mjenici već obvezano izuzevši akceptanta, jer je on glavni dužnik.

Intervenijent mora odmah, čim je intervenirao, o tom izvestiti honorata radi eventualnog postupka po § 57. st. 2.

Honoratom može biti svaki onaj, koji iamči za isplatu mjenice. To su i trasant i indosanti i avalisti. Drugi stavak ovog paragrafa dorušta neprijeđorno intervenciju i za akcertanta, a prema § 105. i za izdavačca sopstvene mjenice.

Adresa po potrebi je napomena, po kojoj adresat pozivlje neko lice, da mjenicu u potrebi akcentira ili rati. Ona mora da glasi na mjesto plaćanja mjenice (§ 59.): ako je precrtna, ne vrijedi. Mogu je na mjenici napisati trasant i indosanti; oni mogu i sebe same imenovati adresatima u formi: u slučaju potrebe kod mene samoga.

Učinak adrese po potrebi vidi §§ 55. i 59.

Odnos adresanta spram adresata po potrebi je jednak odnosu trasanta spram trasata, pa će stoga adresant izvijestiti adresata o adresi po potrebi i pribaviti mu pokriće.

I. Akceptiranje za čast.

§ 55.

Akceptiranju za čast ima mesta u svim slučajevima, u kojima imalac može pre dospelosti tražiti regres iz mjenice, koja se sme podneti rad akceptiranja.

Imalac može odbiti akcept za čast, šta više i onda kad ga ponudi lice označeno da mjenicu akceptira ili plati po potrebi.

Ako dopusti ovakav akcept, gubi regres koji mu pripada pre dospelosti protiv lica njemu odgovornih,

Uslovi akceptiranju za čast jesu ovi:

1. da je trata koja se smije podnijeti na akceptiranje (§ 21.); kod trate, u kojoj je zabranjeno podnašanje na akceptiranje, nema ni akceptiranja za čast, pa ne može doći ni do uslova za to naime odbića akcepta odnosno djelimičnog akcepta;

2. da je nastao slučaj, kad se može iskati regres prije dospjelosti (§ 42. t. 1. i 2.);

3. da je mjenica, podneta na akceptiranje, protestovana zbog toga što je akcept odbijen (43.), ako protest nije oprošten (§ 45.);

4. da je mjenica u slučaju § 42. toč. 2. protestovana zbog toga, što je trasat nije platio (§ 43.), ako protest nije oprošten (§ 45.);

Imalac može odbiti akcept za čast dapače i od adresata po potrebi. Makar to učini, može se služiti regresom; ako akcept za čast primi, gubi pravo na regres prije dospjelosti i mora čekati dospjelost mjenice. Vidi i §§ 56. i 57.

§ 56.

Akcept za čast beleži se na mjenici; njega potpisuje intervenijent. U nemu će se naznačiti za čiju je čast dat; ako se to ne učini, smatra se da je dat za čast trasanta.

Akcept za čast je na mjenici napisana izjava, kojom se intervenijent obvezuje, da će mjenicu o dospjelosti platiti za korist kojega od mjeničnih obveznika, ako je ne plati lice, koje je u njoj navedeno kao platac.

Akcept za čast piše se na mjenici ili alonžu, ne na protestu. Ako ga daje adresat po potrebi, dovoljan je njegov potpis: ako ga daje treće nepozvano lice, mora to naznačiti. Napomena za to može biti »prihvaćam za čast N. N-a; sopra protest; per onor di« ili slično. U toj izjavi treba da je označeno, u čiju se korist daje akcept; ako toga nema, akcept je dat za trasanta. Taj akcept je punovažan po potpisu i ostaje punovažan, makar da trasat kašnje akceptira mjenicu.

Akcept za čast mora da je bezuslovan i neograničen; u protivnom slučaju ne isključuje régresa; i po takovu akceptu odgovara akceptant za čast mjenično prema sadržaju učinjene izjave (§ 25.).

Protest o intervenciji (intervencijski protest) ne sačinjava se, jer se akcept za čast ima zabilježiti na mjenici. Toga protesta ne treba ni onda, ako adresat po potrebi odbije akcept za čast, jer imalac ne treba se ni obraćati na adresu po potrebi, kad može odbiti akcept za čast (§ 55.), već može odmah tražiti regres.

Akcept za čast s napomenom »per onor di giro« znači, da se akceptira u počast prvog indosanta.

Mora se istaći, da akceptant za čast nije isto što i akceptant, jer ovaj je glavni dužnik pa kad plati, prestaju sva prava iz takove mjenice, akceptant za čast nije glavni dužnik, pa makar akceptirao i za čast akceptanta, već je on supsidiarni dužnik, jer plaća samo onda, ako ne plati glavni dužnik odnosno glavni placat; akceptant nema nikada pravo regresa, kad isplati mjenicu, akceptant za čast ima takovo pravo (§ 62), a ima i pravo mjenične tužbe protiv akceptanta (§ 27.).

§ 57.

Akceptant za čast obavezan je prema imaoču i slednicima onoga obaveznika za čiju je čast mjenicu akceptovao, isto onako kao što je i ovaj obavezan.

Ma da je mjenica akceptirana, onaj za čiju je čast akceptirana, a tako isto i oni, koji njemu odgovaraju mogu, isplativši svoju označenu u § 47., zahtevati od imaoča da predā mjenicu zajedno sa protestom, ako mu je bilo mesta.

Akcept za čast otklanja regres prije dospjelosti mjenice. Akceptant za čast svojim se potpisom obvezuje, da će platiti o dospjelosti mjenicu, ako je ne plati trasat. Ta je dakle obveza uvjetna. Ali spram imaoča mjenice i spram honoratovih slijednika obvezan je akceptant za čast isto onako, kako je obvezan i sam honorat. Akceptant za čast solidarno je obvezan sa svim mjeničnim obveznicima imaoču. Opseg negove obveze je regresna svota (§ 60.). Akceptant za čast ne odgovara honoratu; njihov se odnos ne prosudjuje po mjeničnom već općem gradji, pravu.

Imalac mjenice primivši akcept za čast gubi pravo regresa (§ 55.), ali honorat i njegovi prednici mogu imaoču isplatiti cijelu regresnu svotu (§ 47.) i tražiti od njega, da im izruči mjenicu i protest, ako je dignut. Tim otklanjanju od sebe regres u slučaju neplate mjenice o dospjelosti.

II. Isplata na čast.

§ 58.

Isplata za čast može biti u svima slučajevima u kojima, bilo o dospjelosti bilo pre dospjelosti, imalac steče pravo na regres.

Isplata za čast treba da se izvrši najdalje sutradan iz posljednjega dana dopuštenoga za podizanje protesta zbog neisplate.

Uslovi isplate za čast jesu:

o dospjelosti

1. da je mjenica prezentovana licu, koje je u mjenici za označeno (trasat, domiciliat, akceptant);

2. da nije plaćena ili u redu plaćena;

3. da je protestovana zbog neisplate, u koliko protest nije otpušten (§§ 45., 53.).

prije dospjelosti

1. da postoji koji od slučajeva § 42. toč. 1., 2., 3.;

2. da je dignut protest u slučaju § 42. toč. 1., ako nije oprošten (§ 45.);

3. da u slučaju § 42. toč. 2. bude još mjenica i podneta na isplatu, isplata odbita i dignut protest;

4. da u slučaju § 42. toč. 3. bude podneto sudsko rješenje, da je stečaj otvoren nad imovinom trasanta.

Prema tomu u kratko: uslov za isplatu za čast jest stečenje prava na regres. Gdje toga nema, nema ni isplate za čast (prejudicirana mjenica § 52.).

Ako dakle postoji koji od gornjih slučajeva i potrebnii uslovi gore navedeni, može se i mora se isplata za čast izvršiti najdalje sutradan iza posljednjega dana dopuštenoga za podizanje protesta zbog neisplate (§ 43. st. 2.). I taj dan mora da je radni. Ako su svi ti dani radni, onda se isplata za čast mora izvršiti najkasnije četvrti dan (dan plaćanja više dva radna dana za protest više jedan dan za isplatu za čast). Ako je koji od tih dana praznik, ne računa se, pa se taj rok produžuje. Svejedno je, kojeg je dana unutar roka protest dignut. Kad je protest dignut može se isplata za čast izvršiti odmah po dignutom protestu, ali najkasnije sutradan iza drugog radnog dana dopuštenog za dignut protesta. Ne izvrši li se isplata za čast najkasnije tog dana, imalac može da vrši regres i ne mora više primiti te isplate.

§ 59.

Kad je mjenica bila akceptirana za čast ili su u njoj bila označena lica da je plate po potrebi, imalac je dužan, da je podnese u mestu plaćanja svima tim licima, i da, ako je potrebno, izište protest zbog neisplate najdalje sutradan iz posljednjeg dana dopuštenog za podizanje protesta.

Ako se protest ne podigne u tom roku, ispadaju iz obaveze: onaj koji je označio adresu po potrebi ili za čiju je čast mjenica bila akceptirana, a tako isto i sledeći indosanti.

Kad nastupe uslovi isplate za čast (§ 58.), imalac takove mjenice dužan je da je podnese svim licima, koja imaju da je izbave iz potrebe (akceptantu za čast, adresatima po potrebi), u mestu plaćanja. Ako su ta lica navedena s drugim domicilom, imalac nije dužan da mjenice tamo podnosi. Ako bude ispijata za čast odbita, imalac će podići protest (kontraprotest, u koliko nije od toga oslobođen § 45.) zbog neisplate. Red kojim se podnosi na isplatu naveden je u § 62. Kad jedan od njih plati, nije potrebno dalje podnošenje.

Rok za podizanje protesta isti je kao u § 58. t. j. kontraprotest ima se dići najdalje sutradan iza posljednjeg dana dopuštenog za podizanje protesta zbog neisplate (§ 43. st. 2.).

Ako se u tomu roku protest ne digne, imalac gubi pravo regresa protiv adresata ili honorata i njihovih slijednika, a gubi pravo regresa i protiv akceptanta za čast s obzirom na § 57. stav. 1. Protiv adresanta nema nikakova prava, jer on nije ni potpisani. Uzdržaje si samo pravo regresa protiv onih, koji su odgovorni adresantu resp. honoratu, u koliko ni tog svog prava nije izgubio propustom mjenično pravnih čina potrebnih za oživotvorene tog prava (§§ 43., 52 i 58.).

Ako je honoratom akceptant (§ 54. stav. 2.), pa ne bude dignut kontraprotest, onda se gubi i pravo regresa i pravo mjenične tužbe protiv glavnog dužnika (akceptanta), pa imalac mjenice može još samo da se posluži pravom iz § 85.

Ako je honoratom trasant, pa ne bude dignut kontraprotest, gubi se pravo regresa a pridržaje samo pravo mjenične tužbe protiv atkceptanta kao glavnog dužnika.

§ 60.

Isplata za čast treba da obuhvata celu onu svotu koju bi bio dužan platit onaj, za čiju se čast plaća, izuzimajući proviziju predviđenu u t. 4. § 47.

Imalac koji odbije ovu isplatu gubi regres protiv onih koji bi bili oslobođeni.

Ko vrši isplatu za čast bio on adresat, akceptant za čast ili intervenient u užem smislu, mora da plati cijelu onu svotu koju bi morao da plati honorat. To je regresna svota iz § 47. ali bez provizije, jer platac za čast nije regresni dužnik, on nije kod cirkulacije mjenice učestvovao ni kao izdavalac ni kao indosant, da bi mjenicu primio i za nju nešto dao (valutu), a niti opet mjenicu dalje dao i za nju primio valutu, već on ima dužnost da mjenicu plati, ako je ne plati glavni dužnik odnosno platac. a tek, kad je plati, dobiva pravo na regres onoga što je platio (§ 62.).

Ako imalac odbije ispravnu isplatu gubi regres protiv lica navedenih u § 59. st. 2. Iz ovoga slijedi, da je imalac dužan primiti potpunu isplatu za čast, nudio mu je ma tko, jer inače može da izgubi pravo regresa i protiv svih mjeničnih obveznika, ako bi se isplata ponudila za akceptanta ili trasanta neakceptirane ili izdavaoca sopstvene mjenice.

Djelimične isplate za čast nije dužan imalac da primi, jer njom se i onako ne postizava cilj intervencije naime uklanjanje odnosno skraćivanje regresa.

§ 61. i 62.

§ 61.

Isplata za čast treba da se potvrdi namirom na mjenici sa naznačenjem onoga, za čiju je čast plaćena. Ako se to lice ne naznači, smatraće se, da je plaćeno za trasanta.

Menica i protest, ako je ovaj dignut, treba da se predaju platcu za čast.

Imalac, kad primi isplatu, mora dati namiru napisanu na mjenici ili alonžu, u kojoj će naznačiti, za čiju je čast mjenica plaćena. Ako se to ne naznači, smatra se, da je plaćeno za trasanta. Tako potvrđenu mjenicu s protestom, ako je bio dignut, mora imalac predati platiocu, jer ovaj nije dužan bez tih isprava da plati. Ako imalac neće da izda isprave, može platac položiti svotu kod suda, ali on to ni ne treba, samo će trebati pružiti dokaz o poruđenoj isplati i o uskrati navedenih isprava, da nastupe posljedice iz § 60. st. 2.

Protest o plaćanju za čast (intervencijski protest) ne sastavlja se.

§ 62.

Platac za čast stupa u prava imaoca protiv onoga, za čiju je čast plat o i protiv svih koji su ovome odgovorni. Ipak on ne može mjenicu dalje indosirati.

Slednici potpisnika za čiju je čast plaćeno oslobođeni su obaveze.

Ako više njih ponude isplatu za čast, prvenstvo ima onaj koji oslobođava najviše obaveznika. Ako se ne postupi po ovom pravilu, intervenient, koji je za to znao, gubi regres protiv onih koji bi bili oslobođeni.

Počasni platac stupa u regresna prava imaoca protiv honorata i njegovih prednika i njihovih eventualnih avalista. Honoratovi slijednici i svi kašnji avalisti i akceptanti za čast bivaju slobodni.

Počasni platac stupa u prava imaoca, on ne stječe prava ovoga, za to su prava, što ih dobija platac osnovana na zakonu a ne izvedena iz prava imaoca. Posljedica tog zakonskog naredjenja jest, da se platiocu za čast ne mogu istaći oni prigovori, što bi ih mogli po njemu pozvani na regres istaći namirenouma imaocu već mu mogu istaći samo one prigovore, koji izviru iz mjeničnog prava, i one što ih ima pozvani na regres lično protiv platioca za čast (§ 16.).

Platac za čast ima pravo na regresnu svotu po § 47., on može trasirati i povratni mjenicu (§ 51.).

Ako konkuriše više plataca za čast kao adresati po potrebi, imalac mjenice treba da postupa tako, da je podnese na isplatu (§ 59.), najprije onomu, čijem se isplatom oslobođaja najviše obveznika, ra ako ne dobije od ovoga isplatu, onomu, koji je do toga najpovoljniji za oslobođanje većeg

broja obveznika i t. d. Ako se tako ne postupi, nastaju štetne posljedice za intervenijenta, koji plati znajući da je bilo intervenijenata, čijom bi se isplatom oslobođilo više obveznika, pa protiv tih gubi pravo regresa.

Ako je više adresata naznačenih po istom adresantu i naveden red podnošenja, mora se držati tog reda, ako red nije naveden, imalac može podnašati po volji; to biva i u slučaju, ako se iz mjenice ne vidi, tko je adresant a adresa ima više.

Ako sa adresatima po potrebi konkuriše koji bolji intervenijent u užem smislu, imalac mora od ovoga primiti isplatu. Ako je više intervenijenata u užem smislu, prednost ima bolji.

U slučaju jednakе prednosti imalac može primiti od kojega hoće.

Platac za čast ne može isplaćenu mjenicu dalje indosirati. Ali može se poslužiti procuraindosamentom (§ 17.) ili ustupljenjem.

Isplatom mjenične tražbine po trećem licu (intervenientu) u ovršnom stanju utrjuje pravo vodjenja ovrhe protiv slijednika honoračnih; predmjeva se, da je tražina plaćena za onog mjeničnog obveznika, protiv kojega je vodjena ovrha. Plen. rj. s. s. od 24. aprila 1913. br. 1645. Č. 181.

GLAVA IX.

Umnožavanje i prepisi.

I. Umnožavanje.

§ 63.

Trasirana menica može se izdati u više istovetnih primeraka.

Ovi primerci moraju se označiti tekućim brojem u samom slogu isprave; ako se to ne učini, svaki se primerak smatra kao zasebna menica.

Svaki imalac trasirane menice može zahtevati da mu se o njegovom trošku izda više primeraka, osim ako nije u mjenici naznačeno da je izdana samo u jednom primerku. Toga radi treba da se obrati svome neposrednom indosantu, koji je dužan to da dostavi svome indosantu, i tako dalje idući sve do trasanta. Indosanti su dužni da ponove svoje indosamente na novim primercima.

Ako u trati nije naročito i to u slogu navedeno, da je izdan samo jedan primjerak (sola; platite na ovu sola mjenicu), može se trata izdati u više njih (duplicat, triplikat i t. d.). Oni moraju biti posve istovjetni, jedino u slogu mora biti navedeno, koja je prva, druga, treća i t. d. prima, secunda, tertia mjenica. Ako to nije navedeno, smatra se

svaki primjerak samostalnom tratom i njihovi potpisnici odgovaraju poštenom imaoču iz svake posve zasebno.

Duplicat trate po tom je drugo izvorno s prvim primjerkom sasma saglasno izdanie iste mjenice; na njem se nalaze vlastoručni (sviceručni) izvorni potpisi svih onih mjeničnih obveznika, koji su potpisali i prvi primjerak.

Više primjeraka može se izdati istovremeno, kad se mjenica izdaje po trasantu; a može se izdati i kašnje. Pravo iskati, da se izda više primjeraka, pristoji remitentu i svakom indesantu i onda, ako bi koi od indosanata odrekao se teg prava ili ga ograničio, jer to veže samo njega. Iskati se može neograničeni broj primjeraka.

Postupak, da se dobije više primjeraka, kad je mjenica već u opticaju jest ovaj: Imalac obratit će se uz prilog izvornika na svog indosanta, ovaj na svog, sve do trasanta i trasant će izdati toliko primjeraka, koliko se traži, podat će ih remitentu, da ih potpiše, i pošalje dalje, on će ih poslati svom indosataru na potpis, ovaj opet svom sve do imaoča i oni će svi napisati na njih svoje indosamente kao i na prvom primjerku.

Duplicat može se tražiti i nakon dospjelosti i nakon zastare, ako treba kao prilog tužbi na obogaćenje (§ 78.).

§ 64.

Kad se splati jedan primerak, prestaju prava iz svih drugih primeraka i ako nije odredjeno, da isplatom po jednom primerku ostali gube vrednost. Ipak trasat ostaje obavezan po svakom akceptiranom primerku koji mu ne bude vraćen.

Indosant, koji je preneo primerke raznim licima, i svi sledeći indosanti odgovorni su po svima nevraćenim primercima, koji nose njihov potpis.

Svi primerci jedne mjenice samo su jedna mjenica, makar da svaki primerak može da služi samostalno za opticaj. Za to kad trasat ili akceptant plati samo jedan primjerak, isplaćeni su svi ostali, makar da u njima i nema kasatorske klauzule. Kasatorska klauzula je napomena, kojom se određuje platež samo jednog primerka, a zabranjuje platež ostalih n. pr. platite na ovu drugu mjenicu, prava se ne plaća. Ta klauzula je suvišna. I regres na sve te primjerke samo je jedan.

Budući da su svi primerci samo jedna mjenica, trasat će samo na jednom dati akcept, a i platit će samo onaj, na kojem je akcept. Ako bi on akceptirao više primjeraka, bit će odgovoran iz svakoga napose, ako mu istovremeno ne bi bili svi vraćeni, a napose ako bi svaki od njih bio u rukama drugog lica kao poštenog posjednika.

Ako bi remitent ili koji indosant indosirali svaki primjerak na drugo lice, pretpostavlja se, da su za svaki in-

dosament dobili posebnu valutu, tad oni odgovaraju iz svakog takvog indosamenta samostalno. Svi prednici takovog indosanta odgovaraju samo jednoč, jer je na svima primjerima identičan njihov indosament; sve su primjerke primili kao jednu mjenicu i jednoč ju dalje indosirali. I slijednici takovoga indosanta odgovaraju samo jednoč, ako primljeni primjerak dalje indosiraju, jer su oni primili samostalno samo po jedan primjerak i dalje ga indosirali.

Ako bude od takove u više primjeraka izdane mjenice po trasatu plaćen jedan, riješeni su obveze svi oni, čiji se potpisi na tom primjerku nalaze. Ne budu riješeni obveze:

1. indosant, koji je primjerke indosirao na razna lica i platit će ih toliko puta, koliko je primjeraka još nevraćeno;

2. svi njegovi indosatari, kojih se potpisi nalaze na primercima, koji nijesu vraćeni kod isplate;

3. akceptant, koji je prihvatio više primjeraka, a plati samo jedan: morat će platiti i ostale akcente svakom poštenu posjedniku njegovu.

§ 65.

Ko pošalje primerak radi akceptiranja, dužan je na ostalim primercima naznačiti ime lica, u čijim se rukama nalazi poslati primerak. To je pak lice dužno da ga preda legitim ranom imaoču drugog primerka.

Ako ono ne htедe to učiniti, imalac može vršiti regres tek kad protestom utvrdi:

1. da mu primerak, poslat radi akceptranja, nije predat na njegovo zahtevanje;

2. da se po drugom primerku nije mogao dobiti akcept ili isplata.

Ako se iz menice ne vidi kod koga se nalazi primerak određen za akcept ranje, dovoljan je protest pod br. 2 prednjeg stava radi održanja regresnih prava.

Jer su svi primjerici jedna ista mjenica, šalje se na akceptiranje jedan primerak, a drugi se stavljuju u optičaj. Na n'ima se označi, komu je poslat primerak radi akceptiranja, ili ako je en već akcertiran, gdje se taj nalazi. Takove su označke: prva (druga) posljata za akcept N. N-u; prva (druga) akceptovana kod N. N-a. Ovaki držalač dužan je taj prim'erk izručiti imaoču drugog (drugih) primjeraka, koji se legitimise po § 15.

Regres kad ima više prim'erkaka. Valja razlikovati:

1. jesu li svi primjerici kod imaoča;

2. jeli na primercima kod imaoča, ako nijesu svi kod njega, naznačeno, gdje je primerak poslat za akceptiranje;

3. jeli na primercima kod imaoča, ako nijesu svi kod njega, nema napomene, kod koga je primerak poslat za akceptiranje.

ad 1. U ovom slučaju nema razlike od slučaja, kad se radi o jednom jedinom primjerku mjenice (vidi § 42. i slijed.).

ad 2. U ovom slučaju zatražit će imalac primjeraka od čuvara primjerka za akceptiranje njegovo izručenje. Ako mu taj primjerak bude izručen, postupati će kao pod 1. Ako mu taj primjerak ne bude izručen, podići će protest (Perquisitions-protest) zbog neizručenja i na osnovu tog protesta tražiti akcept resp. isplatu drugog primjerka, ako je mjenica dospjela. Ako mu ne bude udovoljeno traženju, podići će protest, i na osnovu ova dva protesta tražiti regres.

ad 3. U ovom slučaju ne može imalac da traži izručenje primjerka poslatog za akceptiranje, pa će na osnovu svojih primjeraka tražiti akcept resp. isplatu, i ako to ne dobije, podići protest i tražiti regres.

II. Prepisi.

§ 66.

Svaki imalac menice ima pravo da načini od nje prepise.

U prepisu treba izvornu menicu prepisati tačno sa indosamentima i svima drugim napomenama koji se nalaze na njoj. U prepisu treba naznačiti gde se svršava.

Prepis se može indosirati i avalirati na isti način i sa istim dejstvima kao i izvorna menica.

Od mjenice može si svaki njezin imalac načiniti prepis (kopiju) t. j. od riječi do riječi prepisati izvornik sa svim indosamentima i napomenama. Na tom prepisu treba, da je oznaka, iz koje će se vidjeti da je prepis, a treba da se naznači i dokle je prepis. Oznaka: prepis, kopija, prepis mjenice, može se navesti u slogu i izvan njega. Oznaka, dokle je prepis, može biti razna: dovre prepis, kopija; odavle original ili slično, a stavlja se za to, jer se i prepisi mogu indosirati i avalirati, pa da se zna, koju su izjave izvorne. Prepis se ne može akceptirati (§ 24.), ni predočavati na isplatu (§ 37.). Služi obično za dokaz ili da se original pošalje na akceptiranje ili čuvanje. Indosamenti i avali na prepisu važe kao da su na izvorniku i u tom dijelu važi prepis kao original izuzev slučaj § 67. st. posljednji.

Prepis se čini i u slučaju § 50.

§ 67.

U prepisu treba označiti lice, u čijim je rukama izvorna menica. Ovo lice je dužno da istu predla legitimiranom imaoču prepisa.

Ako to ne htедe učiniti, imalac može vršiti regres protiv onih, koji su indosirali prepis, tek kad utvrdi protestom, da mu izvorna menica nije bila predana na njegovo zahtevanje.

Prepis, u kojem nije označeno lice, kod koga se nalazi izvorna menica, nema mjenično-pravne vrednosti.

U prepisu se mora označiti lice, kojemu je pčeslat original, jer inače takav prepis nema mjenično-pravne važnosti, pa ni izvorni indosamenti i avali stavljeni na takav prepis nemaju mjenično-pravnog učinka i ne prosudjuju se po mjeničnom nego po gradianskom pravu.

Lice koje ima original dužno ga je izručiti onomu, koji se legitimise po § 15.

Regres na osnovu prepisa dopušta se iznimno (jer bez originala nema regresa), ako je na prepisu označeno lice, kod koga je original. Imalac prepisa zatražit će izručenje originala; ako ga ne dobije, dići protest. Na ovog protesta i prepisa može imalac tražiti regres ali samo protiv onih, koji su taj prepis indosirali i avalirali.

Ako na prepisu nije označeno lice, kod koga se nalazi original, nema regresa, jer se ne može dići ni protest zbog neizručenja originala i jer takav prepis nema mjenične važnosti.

Regres na osnovu prepisa dopušta se i u slučaju § 50.

GLAVA X.

Lažne i preinačene mjenice.

§ 68.

Lažnost potpisa, pa bio to i potpis trasanta ili akceptanta, ne utiče ni u koliko na vrednost ostalih potpisa.

Mjenična obveza nastaje samo na osnovu istinitog potpisa t. j. ako onaj, koji je sposoban mjenično se obvezati (§ 97.), potpiše na mjenicu sebe ili ga potpiše ovlašteni punomoćnik (§ 8.), a u slučaju §§ 98. i 99. ako se postupa na način tamo naveden. Ne nastaje mjenična obveza, ako se ime udari štampiljom ili naštampa. To se može upotrijebiti u slučaju § 98. i kod potpisa firme, ali u potpunjem slučaju treba i potpis onih, koji firmu ovlašteno potpisuju, a taj potpis mora biti formalno ispravan, jer inače nije potpis i ne povlači mjeničnih obveza, a može uzrokovati i nevaljanost mjenice (§ 1. toč. 8.).

Lažni potpsi ne obvezuju ona lica, koja označuju, a ne utječu ni na valjanost same mjenice (§ 1. toč. 8.) ni na vrijednost istinitih potpisa ni na važnost obveza lica s istinitim potpisima, jer svaki se potpis prosudjuje samostalno i zasebno, svaki potpis uzrokuje samostalni pravni učinak i samostalnu obvezu. Koliko potpisa, toliko samostalnih obveza.

Potpis je lažan, ako ne potječe od lica, koje označuje; mjenica je lažna, ako je potpis trasantov lažan. Ako se pravi potpis iskrivi tako, da više ne označuje lice, od kojega potječe

§ 69. i 70.

69

nego drugo koje lice, potpis je krivotvoreni ili iskriviljen. U slučaju iskriviljenja potpisa odgovara mjenično onaj, čiji je potpis iskriviljen, ali treba dokazati, čiji je to potpis bio; ne odgovara onaj, čije ime iskriviljeni potpis označuje, jer on nije potpisao.

Lice, koje stavlja lažni potpis ili iskriviljuje pravi, odgovara kao lažni punomoćnik (§ 8.).

§ 69.

U slučaju preinačenja mjeničnog sloga, potpisnici, koji su mjenicu potpisati posle preinačenja, odgovaraju prema preinačenom slogu, a raniji potpisnici odgovaraju prema prvobitnom slogu.

Svaki potpisnik mjenice obvezuje se prema onom sadržaju mjenice, kakav je on potpisao. Ako se sadržaj mjenice poslije njegova potpisa preinaci, ne odgovara potpisnik prema toj preinaci nego prema sadržaju, koji je bio prije preinake a za vrijeme njegova potpisivanja. To važi naročito glede svete, ali i glede ostalih sastojaka mjenice: oznake izdanja, dospjelosti i t. d. Potpisnici poslije preinake, odgovaraju prema toj preinaci, jer se obvezuju prema njezinom sadržaju.

GLAVA XI.

Protest.

§ 70.

Proteste podižu javni beležnici ili sreski sudovi u oblasti svoje mesne nadležnosti.

Sreski sud podiže mjenične proteste u mestima gde nema javnog beležnika, a ako u oblasti njegove mesne nadležnosti postoji javni beležnik, sreski sud će proteste podizati samo u slučajima kad je javni beležnik zakonom isključen. Protest podignut protivno propisu ovog stava, ne gubi valjanost.

Kod sreskog suda podiže proteste ne samo sudija nego i sudska činovnik, kome starešina suda tu dužnost godišnjim rasporedom poveri. Umesto javnog beležnika proteste može podizati i njegov pomoćnik pod materijalnom odgovornošću javnog beležnika.

Ministar Pravde, po sporazumu s Ministrom Pošta i Telegrafa, može uredbom odrediti da i pošta podiže proteste.

Ovdje je riječ o organima nadležnim za podizanje protesta. Javni bilježnici imaju prvenstvo pred sudom, ali ipak ako sud digne protest u slučaju, kad bi to imao javni bilježnik, protest zbog toga nije nevaljan. Kod suda može proteste dizati i činovnik, koji nije kvalificiran za sudiju, ako mu to starješina suda povjeri. Javne bilježnike mogu zamjeniti njihovi pomoćnici.

Dok se ne uvedu u život sreski sudovi i institucija javnih bilježnika u cijeloj državi, proteste će podizati u oblastima, gdje nema javnih bilježnika oni organi, koji to čine i sada (§ 109.): U Bosni i Hercegovini sudski zvaničnici (§ 87. mјen. zakona za Bosnu i Hercegovinu); u Srbiji se podižu kod trgovackog suda, gdje ovog nema kod okružnog suda, a gdje ni ovog nema kod sreske policijske vlasti ili kod izvršitelja sudskog; za mjenice do 100 Din kod opštinskog suda (§ 149. Srp. trg. zak.); u Crnoj Gori kod trgovackog suda a gdje ovog nema kod kapetanskog odnosno opštinsko-varoškog suda. (§ 141. crnog. trg. zak.).

Zadnji stav je jasan.

§ 71.

Kad imalac mjenice iziskuje protest, protestni činovnik, u smislu naredjenja § 102. podnosi mjenicu onome, protiv koga se protest traži i poziva ga da izvrši zahtev imaočeva.

Ako se traženo lice ne nadje u svom poslovnom lokaluu, ako ga ima, odnosno u stanu, ako poslovnog lokala nema, ili ako se i nadje, ali mu se zahtev ne može saopštiti ma iz kolleg uzroka, protestni činovnik nije dužan da ponovi protestni postupak.

Da se poslovni lokal ili stan nisu mogli pronaći, smatra se dokazanim samo onda, ako je u protestu zabeleženo, da se protestni činovnik bezuspešno raspitivao o tome kod mesne policijske, ili gde ove nema, kod opštinske vlasti.

Ako protestni činovnik ne bi bio dovoljno brižljiv u rasplitivanju za poslovni lokal ili stan, protest ipak ostaje valjan, ali ostaje odgovornost za štetu.

Postupak kod protestovanja:

Imalac mjenice (protestant) predaje mjenicu protestnom činovniku (§ 70.). Ovaj treba da ustanovi najprije mjesto, gdje će dići protest, i lice, kod kojega će ga podići (protestat).

Protest se podiže u mjestu (u političkom smislu), koje je u mjenici naznačeno. To može biti prema danom slučaju: domicil trasatov, akceptantov, čuvara mjenice (§§ 65., 67.) domiciliacija. U tom domicilu treba da protestni činovnik potraži lice, protiv kojega diže protest, u lokaluu, ako se iz mjenice vidi, da ono ima lokal (n. pr. ako je protestat trgovac trgovacka bankarska kuća i t. d.), a ako to nije vidljivo, onda u stanu (§ 102.). Ako je u mjenici naročito naznačen lokal, gdje će se mjenica platiti, ima se zbog neplateža samo u tom lokaluu protestovati (§§ 26. st. 2. i 102. st. 2) i kod lica, koje je u mjenici označeno. Na drugim mjestima (burza, kavana) može se protest dići samo po pristanku protestata (§ 102. st. 3.).

Protest se može podići samo u vrijeme poslovno, a ako protestat pristane i u drugo doba (§ 102.).

Kad protestni činovnik sve to ustanovi zatražit će od protestata, da izvrši zahtjev imaočeva (§ 74.). O izvršavanju tog traženja na ruke protestnog činovnika vidi §§ 74. i 75. Ako ga ne nadje ili mu ne uzmognе staviti zahtjeva imaočeva, može zahtjev ponoviti, ali to ne mora nego može odmah da sačini protest (§ 72. toč. 3.).

Stav 3. i 4. jasni su.

§ 72.

Protest mora sadržavati:

1. prepis protestirane mjenice odnosno protestiranog mjeničnog prepisa, kao i svih izjava i napomena na njima; ako se protest iziskuje po menici izdanoj na stranom jeziku, onda se mora priložiti i prevod mjenice, overen rukom onoga koji protest iziskuje;

2. ime ili firmu lica po čijem se zahtevu i protiv koga se protest podiže;

3. potvrdu da traženo lice nije izvršilo činidbu, koja se na osnovu mjenice od njega traži ili da ga protestni činovnik nije mogao naći u njegovom poslovnom lokaluu ili stanu, ili, ako ga je i našao, da mu iz mjenice kakvog uzroka nije mogao saopštiti zahtev;

4. mesto, dan, mesec, godinu i čas, kada je, i lokal, gde je preduzet ili bezuspešno pokušan protestni postupak;

5. datum protesta, broj kod kojim je zaveden u registar protesta, službeni potpis protestnog činovnika kao i pečat nadleštva. Kad protest podiže beležnički pomoćnik mora u protestu ili uz svoj potpis imenovati svoga šefu.

Onaj deo mjenice ili prepisa koji se ne može pročitati, protestni činovnik će u protestu označiti kao nečitak.

Ako traženo lice obrazloži odbijanje činidbe ili ako trasat postavi zahtev prema § 23. st. 2. treba i to zabeležiti u protestu.

Protest je u obliku odredjenom po zakonu izvršen svečan čin, kojim se ima utvrditi, da su za očuvanje mjeničnih prava poduzeta određena mjenična djela, i njihov uspjeh. I sama isprava o tom sačinjena zove se protest.

Sadržaj isprave o protestu:

Ad 1. Pod mjenicom razumijeva se i alonž i duplikat, koji se protestuje. Prepisati se imadu samo one izjave i napomene, koje imadu za mjenična prava i obvezu važnost a ne i ono, što nema baš nikakove važnosti na pr. napomena imaočeva na rubu mjenice o danu dospijelosti, koji je dan u samoj mjenici već označen. Ako se istovremeno protestira kod istog lica više mjenica istog imaočeva, pa se čini jedan protest, imaju se u ispravu o protestu prepisati sve te mjenice i ako su sve na skroz jednake (§ 73.). Prevod mjenice ima dati imalac i on ga ima svojeručno ovjeriti.

Ad 2. Zahtijevati protest može onaj (protestant), tko se inože legitimirati po §§ 10., 15., 17—19. kao imalac, ili njegov punomoćnik ili cesonar, a i puki držalac, ako je posljednji indosament blanko (§ 13.), ili ako uime legitimiranoga imaoca traži dignće protesta (§ 76. st. 1.). Imena protestanta i protestata treba navesti u protestu i onda, ako su jedan i drugi zastupani po punomoćnicima.

Ad 3. Činidba se ima tražiti od protestata ili negova punomoćnika ili zakonitog zastupnika; ako svih tih nema, konstatiše se, da se protestat nije našao. Ako se protestat našao u lokaluu, ali protestni činovnik mu nije mogao saopéiti zahtjev, jer n. pr. protestat je bio okupiran poslom, a nije se na činovnika, na koga je upozoren, ni osvrtao već ga pustio čekati, konstatovat će to u protestu.

Ad 4. Čas = sat. Pod mjestom razumijeva se mjesto u političkom smislu (§ 71.). Dan se označi po broju i imenu; broj dana označi se brojevima i slvcima; mjesec po imenu, godina po broju i slovima. Isto treba označiti i lokal odnosno stan.

Ad 5. Datum protesta i godina označuje se brojem i slovima.

Svi sastojci protesta treba da se nalaze u ispravi, ako se koji ne nalazi, i ako ne bi bio bitan, ne bi za to protest bio nevaljan. Bitno je, da se uglavi traženje imaoca i da se tom traženju nije udovoljilo; da je traženje iskano u pravo vrijeme i na pravom mjestu, po ovlaštenom licu i od ovlaštenog lica; to u protestu mora biti konstatovano, inače protest ne dokazuje ništa. Ako nebitna okolnost nije u protestu konstatovana, može se dokazati i inače, pa zbog toga ne bi protest bio nevaljan.

Ako protestat navede razlog, zbog kojeg odbija činidbu, mora se i to zabilježiti u protestu; a ako trasat traži rok za razmišljanje (§ 23. st. 2.) treba i to zabilježiti.

Ako protest ne odgovara propisu § 99. toč. 3. mj. zak. (sada § 72. toč. 3.) tj. da se iz njega ne vidi, komu i gdje je mjenica predočena na plaćanje, kakav je odgovor dalo lice, protiv koga je mjenica protestvana, da li je moguće dalo kakav odgovor i da li se je našlo u mjestu plaćanja, tad on ne može služiti dokazalom da je mjenica protestvana.

Rješidba s. s. od 16. januara 1929. br. 6739. ex 1928.

§ 73.

Ako se na osnovu iste menice zahteva više činjenja, ili ako se isto činjenje zahteva od više lica, može se podići jedan protest.

Intervencijski protest t. j. protest o danoj intervenciji isključen je po ovom zakonu s obzirom na § 56. i 61. Ali kontraprotest je potreban u slučaju § 59. U slučaju kad treba dići kontraprotest, može se protest o traženju isplate od tra-

sata resp. akceptanta te protest u slučaju § 59. sačiniti u jednoj ispravi, a mogu se sačiniti zasebno i dvije tj. dva protesta.

Ako se n. pr. isplata traži od dva akceptanta ili trasata ili trasanta i avala, može se o tom traženju sačiniti jedan protest, a mogu se sačiniti i dva tj. protiv svakog lica po jedan.

§ 74.

Propuštena činidba, zbog koje je protest tražen, može da se izvrši i u ruke protestnog činovnika (§ 70.). Naredjenje, koje bi se tome protivilo, nema vrednosti prema licu koje ima da izvrši činidbu.

Za slučaj isplate meničnog duga, protestni činovnik potvrđuje tu isplatu na menici i predaje ju licu koje je izvršilo isplatu. Isto vredi i kad se isplata izvrši po prepisu menice.

Ako menični dužnik isplati jedan deo menične svote, mora se za ostatak podići protest, i, kako na izvornoj menici tako i u protestu, zabeležiti koliko je otplaćeno, pa o tome izdati naimru na prepisu protestovane menice.

Ovdje se dopušta dosljedno § 71 stav. 1., da protestni činovnik primi propuštenu činidbu npr. akcept, original mjenice, isplatu, i da ne digne protest, ako se činidba pravilno izvrši. Ako bi imalac zabranio protestnom činovniku da primi propuštenu činidbu, takova zabrana ne vrijedi.

Stav 2. i 3. jasni su. Naredjenje o djelimičnoj isplati odgovara § 38.

§ 75.

Ako menični obaveznik isplati meničnu svotu, ali odbije isplatu protestnih troškova, protest se mora podići i u njemu utvrditi ova okolnost, a sama menica predati platcu. Naknada protestnih troškova u ovom slučaju može biti tražena na osnovu samoga protesta.

Na mjenici, koja se izručuje platiocu, treba potvrditi isplatu (§ 38.) plaćenih iznosa (glavnice i kamata). Trošak protesta utjeruje se regresnom mjeničnom tužbom na osnovu sameg protesta.

§ 76.

Podignuti protest mora se bez odlaganja predati imaocu menice ili njegovom punomoćniku, za koga se smatra svako lice, koje uime imaoca podnese menicu na protest.

Osim toga, protestni činovnik je dužan celu sadržinu podignutih protesta zavoditi po redu datuma protesta i brojnom redu nihovem, list po list u naročiti registar.

Kakov će biti, kako će se voditi protestni registar i koliku će nagradu naplaćivati javni beležnici, propisaće Ministar Pravde.

Na osnovu tih registara protestni činovnik izdavaće licima zainteresovanim po dotičnoj menici overene prepise protesta po naplati troškova.

Podignuti protest je izvornik (original) i predaje se onomu, tko je tražio njegovo dignuće. Taj original je javna isprava i pruža potpun dokaz o onomu, što se njim ima utvrditi. Tko tvrdi, da protest neodgovara činjenicama, o kojima je sačinjen, mora to dokazati.

Svi protesti unose se cijelom svojom sadržinom kronološkim redom u registar protesta. Taj registar sadržaje dakle prepise protesta.

§ 77.

Protest zbog neakceptiranja ili neisplate može biti zamjenjen po pristanku imaočca pismenom izjavom trasata na menici. Ova izjava mora biti datirana, potpisana od trasata (odnosno dom cilijata adresata po potrebi ili akceptanta za čast) i u protestnom roku uneta u registar protesta, što protestni činovnik ima potvrditi na protestiranju menici ili alonzu.

Za menice do 500 dinara zaključno Ministar Pravde može Uredbom narediti da protestni činovnik mesto protesta po prethodnim propisima (§§ 70.—77. st. 1.), na zahtev protestanta, preporučenim pismom dostavi prepis menice svima meničnim obaveznicima, s napomenom, da je menica protestirana zbog neisplate. O tome izdaje protestantu uverenje koje uvodi u protestnom roku u registar protesta. U takvom slučaju otpada notifikacija po § 44.

Ovdje je govor o zamjeni za protest. Ta zamjena za protest može se učiniti samo po pristanku imaočca menice, a sadržaje izjavu trasata ili adresata po potrebi, učinjenu na menici, da odbija akcept, ili izjavu domicilijata ili trasata, adresata po potrebi ili akceptanta za čast, da odbija isplatu mjenice. Ne kaže se u tom paragrapfu, dati li akceptant može dati takovu izjavu. Nema sumnje, da može, jer i njegova je obvezta da plati mjenicu, a ovdje se dopušta zamjena za protest i zbog neisplate. To mišljenje, da zamjena za protest nije ograničena samo na trasata, utvrđuje i propis, da takovu izjavu, što nadomješta protest može da dade i domicilijat i adresat po potrebi i akceptant za čast. Osim toga trasat i akceptant jedno su isto lice, samo što to lice kao trasat nije nikako mjenično obvezano, a kao akceptant jest.

Takova izjava mora se u protestnom roku, da ima važnost, unijeti u registar protesta.

Ne kaže se, da li se ta pismena izjava od trasata daje pred samim imaočem ili protestnim činovnikom, ili drugim riječima, da li taj čin obavljuju sami interesenti ili se taj čin obavlja također pred protestnim činovnikom. Ja mislim da s obzirom na drugi stav ovog paragrafa ima trasat tu izjavu

dati pred protestnim činovnikom. Protestni činovnik mora tu izjavu unijeti u registar protesta u protestnom roku i to potvrditi na menici.

Drugu vrst zamjene za protest može Ministar Pravde uvesti uredbom u smislu drugog stava ovog paragrafa, kad se radi o mjenicama do 500 dinara zaključno.

GLAVA XII.

Zastarjelost.

§ 78.

Svi menično-pravni zahtevi protiv akceptanta zastarevaju za tri godine, računajući od dospelosti.

Meničnopravni zahtevi imaočca protiv indosanata i protiv trasanta zastarevaju za godinu dana, računajući od dana blagovremeno podignutog protesta, a ako se u menici nalazi napomena »bez troškova« onda od dospelosti.

Regresni zahtevi indosanata jednog protiv drugih i protiv trasanta zastarevaju za šest meseci, računajući od dana kad je indosant menicu iskupio ili kad je protiv njega kod suda postupljeno.

Zastarjelost je gubitak mjeničnog prava, jer se to pravo nije vršilo u roku, što ga zakon za to određuje; a zastarjelost u užem smislu je gubitak mjenične tužbe (i regresne), kojom se ima sudskim putem realizovati mjenično pravo, jer se ta tužba nije podnijela u zakonitom roku.

Ovdje su normirani rokovi zastarjelosti.

Protiv akceptanta odnosno izdavaoca sopstvene mjenice (§ 105.) teče rok od tri godine od dana dospelosti, a ne dana, kad se mjenična svota zaista mogla platiti (§ 37.). Rok od dana dospelosti računa se i onda, ako je akceptant naznačio drugi koji dan isplatite ili ako je akcept dao i nakon dospelosti. Taj rok vrijedi i za avalista i za akceptanta za čast (§§ 31. i 57.) koji su preuzeli odgovornost za akceptanta odnosno izdavaoca sopstvene mjenice.

Rok zastarjelosti za imaočca mjenice i platioca za čast, koji stupa u prava imaočeva (§ 62.), protiv trasanta i indosanata i onih, koji za njih jamče (odgovaraju §§ 31. i 57.) jest jedna godina dana računajući od dana pravovremeno podignutog protesta, jer je protest uslov za regres, a ako je protest oprošten (§ 45.), od dana dospelosti. Zastarjelost protiv akceptanta za čast računa se od dana kontraprotesta, jer je taj protest uslov za regres protiv njega i od tog dana stječe imalac pravo regresa protiv njega (tog je dana *actio nata*).

Rok zastarjelosti za indosanta i avalista protiv indosanata i trasanta i onih, koji za ove jamče (odgovaraju § 31.) jest šest mjeseci. Taj se rok računa od dana, kad je indosant odnosno avalist, mjenicu iskupio bez sudske intervencije, dobre

volje. Ako je protiv njih podignuta tužba, računa se rok za starjelosti od dana, kad je protiv njih kod suda postupljeno t. j. predana tužba. Ne može se taj rok računati od dana uručenja tužbe, jer bi se početak tog roka vezao o volju tuženoga. On bi mogao otezati s primanjem tužbe, a to bi bilo protiv intencije zakona, da se mjeničnopravni sporovi svrše brzo. Što je ovdje rečeno, vrijedi i za akceptanta za čast, koji ne plati mjenici imaoču njezinom, nego čeka da bude tužen regresnom tužbom, pa onda sam postupa putem regresa (§ 57.).

Rokovi zastarjelosti teku neprekidno i svršavaju se bez obzira, je li zadnji dan roka praznik (§ 100.); oni se zbog toga ne produžuju, a ni stranke ih ne mogu produžiti. Stranke mogu rokove zastarjelosti skratiti, ali ih se ne mogu unaprijed odreći (§ 1502. o. g. z. i § 950. srp. gradj. zak.). Dan, od kojega počinje rok zastarjelosti ne računa se u taj rok (§ 101.).

Tko želi, da mu svršena zastarjelost bude na korist, mora pretustranci prigovoriti zastarjelost (exceptio prescriptionis), jer se stranka može i mučke (čutke) i izrijekom odreći korišnog učinaka zastarjelosti. Sud se na zastarjelost po zvaničnoj dužnosti nema obazirati (§ 1501. o. g. z. § 949. srp. gradj. zak.), pa ne može po zvaničnoj dužnosti odbiti tužbu na izdanie platežnog naloga.

Rokovi zastarjelosti svršavaju na isti broj dana, od kojega se zastarjelost računa n. pr. ako mjenica dospijeva 25. augusta 1926. godina dana svršava 25. augusta 1927.; tri godine svršavaju dne 25. augusta 1929.; šest mjeseci 25. februara 1927.; ovi posljednji dani zadnji su dani roka zastarjelosti, na koje se može zastarjelost prekinuti (§ 79.).

§ 79.

Zastarjelost se prekida podnošenjem tužbe sudu. Tužbi se ravnava: prijava mjeničnog potraživanja u stečaju, ostvarivanje zahteva u toku parnice, pozivanje u zaštitu i izveštaj tuženika upućen prethodniku, da je protiv njega podnesena regresna tužba.

Ovaj se izveštaj saopštava preko suda ili neposredno preporučenim pismom, u kom se slučaju dan, kojeg je pismo predata vošti, uzima kao dan saopštenja.

Pod prekidom zastarjelosti razumijeva se, da zastarjelost, ako nastupi odredjena činjenica, ne počinje, a ako je započela teći, da se do te činjenice protekli rok zastarjelosti dok ida i ne računa.

Zastarjelost se prekida:

1. **Tužbom. Za prekid zastarjelosti dostatno je, da je tužba predana kod suda najkašnje zadnji dan roka zastarjelosti. Tužbom se prekida zastarjelost samo protiv onog mjeničnog dužnika, protiv kojega je podnešena sudu; a biva u**

korist samo onoga lica, koje tužbu podnosi. Ali prekidanje zastarjelosti imat će pravni učinak samo onda, ako na tužbu bude izdat platežni nalog odnosno odredjena rasprava, a ne i onda, ako se tužba odbije s formalnih razloga ili zbog nedaležnosti ili zbog toga, što tuženik nije bio valjano zaustapan, ili ako tužitelj od tužbe odustane. U takovim se slučajevima mora uzeti, kao da i nije bilo prekidanja (§ 1497 o. g. z., § 954. srp. gradj. zak.) Vidi i § 80. t. 1.

2. **Prijavom mjeničnog potraživanja u stečaju.** Samo otvorene stečaje nad imovinom mjeničnog dužnika ne uzrokuje prekidanje zastarjelosti. Za to je potrebna prijava mjeničnog potraživanja, koja se mora predati stečajnom суду. Ali da prekidanje zastarjelosti bude imalo pravni učinak, mora prijavljena tražbina da bude priznata likvidnom. Ne bude li to, zastarjelost počinje iznova i vjerovnik mora još za vremena predati tužbu, da se zastarjelost prekine (§ 80. t. 2.).

3. **Ostvarivanjem zahtjeva u toku parnice.** Ako je tužba i predana, zastara je doduše tim aktom prekinuta ali samo onda, ako je tužba po судu i prihvaćena t. j. izdat platežni nalog ili odredjena rasprava na tužbu. No ako bude i to pa tuženik podnese prigovore na platežni nalog ili odgovor na tužbu, da prekidanje zastarjelosti bude na korist tužitelju mora on da uredno nastavi parnicu t. i. da dade odgovor na prigovore odnosno daljnji svoj govor na odgovor resp. da na određenoj raspravi traži osudjenje tuženika. Tim svojim odgovorom održao bi tužitelj na snazi učinjeno po tužbi prekidanje zastarjelosti. Ako on toga ne bi učinio t. j. ako ne bi na prigovore odgovorio, a na odgovor nebi izjavio, da ostaje kod tužbe, nego bi stvar napustio, prekidanje po tužbi smatralo bi se da nije ostvareno, smatralo bi se, kao da ga nije ni bilo. Svaki dakle akt tužiteljev, što ga on preduzme u toku parnice tražeći osudjenje tuženika, jest akt za ostvarenje zahtjeva i svaki takav akt prekida zastaru. To mora tako ići, sve dok nije izrečena osuda. Ako nakon jednog takvog akta ne uslijedi drugi, zastarjelost počinje opet iznova (§ 80. t. 1.).

4. **Pozivanjem u zaštitu.** Kad bude tužen jedan od mjeničnih obveznika, može on pozvati svog prednika, da ga u parnici zaštiti, ako za to po gradjanskom zakonu ima uslova. To biva u smislu i na način odredjen u gradjanskim sudskim postupcima. Na taj način biva prethodnik obaviješten o tužbi i parnici i od tog dana prekida se zastarjelost spram tega izvještencu prethodnika. Pozvani u zaštitu ima se pridružiti pozivatelju i voditi s njim ili sam tu parnicu, a ako to ne učini, moći će pozivatelj, ako izgubi parnicu, pozvati pozvanoga nakon svršetka parnice, tužbom na regres. Rok zastarjelosti počinje za pozivatelja od dana, kad je osuda izrečena protiv njega stupila na pravnu snagu (§ 80. t. 3.).

5. Izveštajem tuženika upućenim prethodniku, da je protiv njega podnijeta regresna tužba. Tuženik, da mu protiv prednika ne isteće rok zastarjelosti, dok vodi parnicu sa slijednikom, jer smatra, da nije dužan platiti utuženu regresnu svotu, može obavijestiti ili sve svoje prednike ili kojega hoće o podnijetoj tužbi, da ne izgubi svoje pravo protiv njih. Taj izvještaj važi samo protiv onoga, komu se pošalje. Izvješteni nije dužan da dalje izvještava. On će to učiniti onda, kad primi tužbu od onoga, koji ga je izvjestio.

Izvještaj o tužbi može se saopćiti i preko suda i neposredno preporučenim pismom.

Izveštaj ima taj pravni učinak, da zastarjelost počinje za izvještioča danom, kad je protiv njega izrečena osuda stupila na pravnu snagu (§ 80. t. 3.).

Pod prethodnikom, koji se može po tuženomu izvijestiti, ima se razumijevati samo indosant i trasant i njihovi avaliste i akceptanti za čast, a ne i akceptant, jer on nije prethodnik nego glavni dužnik.

Tužbom koja je s formalnih razloga vraćena na popravak, pa obnovljena nakon roka zastarjelosti, ne prekida se zastarjelost. Rj. s. s. od 6. aprila 1905. br. 491. Č. 912.

Zastarjelost se prekida podignućem tužbe, t. j. predajom njezinom sudu, a ne tek uručenjem tuženiku. Rj. s. s. od 19. februara 1914. br. 642. Č. 913.

§ 80.

Prekinuta zastarjelost opet počinje teći:

1. u slučaju podnošenja tužbe i u slučaju ostvarivanja zahteva u toku parnice, ako se ni u jednom ni u drugom slučaju parnice ne nastavi kako treba, od dana poslednjega parničnog dela; nova se zastarjelost prekida nastavljanjem parnice;

2. u slučaju prijave u stečaju od dana svršetka stečajnog postupka, a u slučaju, kad se u stečaju ospori prijavljena tražbina, od dana osporena;

3. u slučaju pozivanja na zaštitu i izvještavanja o podnetoj tužbi od dana kad se parnica pravnosnažno svrši.

U slučaju pod 1. ako se parnica s kog razloga obustavi (jer to stranke traže ili jer nijesu na raspravu došle i slično), pa se postupak ne nastavi, prekinuta tužbom ili ostvarivanjem zahtjeva u toku parnice zastarjelost počinje ponovno teći od dana, kad je tužitelj tražio posljednji put, da se izreče osuda na njegovu tužbu. N. pr. ako se podnese tužba i odredi rasprava, zastara je tužbom prek'nutu, ali od tog istog dana počinje nova i teče, dok tužitelj opet ne zatraži osudjenje u svom parničnom govoru. Kad to on učini, oret se zastarjelost prekine i teće nova, dok opet ne zatraži osudjenje u daljinjem svojem sudskom govoru i sve tako do izrečenja osude. Prema tomu prekinuta po tužbi zastarjelost ima pravni učinak pre-

kidanja samo onda, ako se parnica uredno nastavi (§§ 1497. o. g. z. i 945. srp. gradj. zak.).

U slučaju pod 2. ako bude prijavljeno potraživanje likvidirano, zastarjelost je prekinuta podnašanjem prijave; ali ako se stečaj svrši, a potraživanje ne bude ostvareno, zastarjelost opet počinje teći od dana svršetka stečaja. Ako u takovu slučaju vjerovnik želi, da zastarjelost prekine, mora predati tužbu. Ako prijavljeno potraživanje ne bude priznato, zastarjelost počinje iznova teći od dana osporena na likvidacionom ročištu, a ne primanja odluke o tom.

U slučaju pod 3. vidi § 79. toč. 4. i 5.

Vansudska opomena ni priznanje duga ni djelimični platež ni vansudska nagoda ni zaprke, koje bi nastale u licu mješićnog dužnika ne prekidaju ni ne odgadaju ni ne obustavljaju zastarjelosti (§§ 1494—1497. o. g. z. §§ 942—945. srp. gradj. zak.).

Kad razlog prekidanja zastarjelosti bude odstranjen, ona počinje ponovo. Za ovu novu zastarjelost vrijede isti rokovi navedeni u § 78.

Ako se sporna stvar nakon podignute tužbe svrši sudskom osudom ili nagodom (poravnanjem), potraživanje mjenično iz takovog sudskog akta ne potпадa više pod pravila o mješićnoj zastarjelosti već pod pravila naših gradj. zakona o zastarjelosti.

§ 81.

Zastarjelost ne teče dogod je vjerovnik u toku poslednja tri meseca roka zastarjelosti bio sprečen u ostvarivanju svog prava, bilo usled prestanka sudskega rada, bilo usled vojne službe u ratu ili usled više sile (§ 53.); tako isto dok traje stečajno postupanje. Kad prestanu spomenute prepreke, zastarjelost se ne može završiti pre trideset dana.

U gornja četiri slučaja radi se o obustavljanju zastarjelosti. Ako vjerovnika zadesi koji od ta četiri slučaja u toku posljednja tri mjeseca roka zastarjelosti ili i prije tog roka, ali taj slučaj traje i dalje za vrijeme posljednja ta tri mjeseca, zastarjelost ne teće dalje. Ona se obustavlja, ne svršava se, makar ta tri mjeseca i minu. Ali kad taj slučaj, koji je zadesio vjerovnika prestane, zastarjelost se nastavlja i teče dalje i svršava se za trideset dana, ako je preostali rok zastarjelosti kraći ili je prošao, a ako je preostalo od roka zastarjelosti više od trideset dana, svršava se uredno, kao da tog slučaja u licu vjerovnika ni bilo nije.

Vjerovnik ima u tom preostalom roku odnosno u onom od trideset dana, što mu ga da'e ovo naredjenje poduzeti čin za zaštitu svojih prava, ako želi da ne nastupe posljedice zastarjelosti.

Obustava sudskega rada (iustum) ne treba da je u cijeloj državi, dovoljno je, da je sudska rad prestao u sudu nadležnom za vjerovnika, koji ima da poduzme čin, kojim se prekida zastarjelost.

§ 82.

Ako parnično nesposobno lice, u toku poslednja tri meseca, ma u kom trenutku nema zakonskog zastupnika, onda se zastarjelost, koja protiv njega teče, ne može završiti pre proteka tri meseca, od trenutka, kada je to lice postalo parnično sposobno ili je dobilo zakonskog zastupnika. Tome se ravna slučaj, kad zakonski zastupnik izgubi parničnu sposobnost ili kad između zastupnika i zastupanoga lica, u pogledu podignute tužbe, postoji sukob interesa.

Zastarjelost jednog potraživanja, koje pripada nekoj zaostavštini ili koje pada na teret kakve zaostavštine, ne može se završiti pre proteka šest meseca posle smrti pokojnikove.

Ovdje je govor također o obustavljanju zastarjelosti protiv parnični nesposobnih lica (lica pod tutorstvom i skrptstvom) i protiv ostavština.

Ako npr. maloljetniku pristoji koje mjenično pravo a nema zakonskog zastupnika da mu to pravo istjera, zastarjelost protiv malodobnika teče, ali ne svršava dok maloljetnik ne dobije zastupnika. Od tog se časa zastarjelost nastavlja i zakonski zastupnik maloljetnikov treba da preduzme čin, koji ima pravni učinak prekidanja zastarjelosti.

Ako ima mjenično potraživanje zaostavština, pa je započela zastarjelost njegova, a svršila bi se recimo dva meseca po smrti pokojnikove, svršetak se zastarjelosti odgadja, dok ne prodje šest mjeseci od smrti pokojnikove. Pokojnikovi nasljednici treba da se pobrinu za zakonito zastupstvo ostavštine. Isto biva, ako tko ima potraživanje protiv ostavštine.

§ 83.

Prekid i obustava zastarjelosti imaju dejstvo samo protiv onoga, protiv kojega je dotični čin izvršen.

Npr. Imalac može podići tužbu protiv svih prednika. On je podigne samo protiv dvojice. Taj prekid zastarjelosti biva samo protiv te dvojice; protiv ostalih teče zastarjelost bez obzira na tu tužbu i svršava se.

Ako zastarjelost teče protiv maloljetnika i s njim jednako interesiranog parnični sposobnog lica, pa prvi nema zakonitog zastupnika, protiv prvog ne će zastarjelost svršiti, dok ne dobije zakonitog zastupnika (§ 82.), ali protiv drugoga će svršiti, jer obustava zastarjelosti u korist malodobnika nije i u korist njegova suinteresenta.

Propis ovog paragrafa odgovara načelu, da su prava i obveze pojedinih mjeničnih vjerovnika i dužnika jedna od drugih posve nezavisna i samostalna (§ 7., 68.).

§ 84.

Uzroci prekida i obustave zastarjelosti inozemnoga prava uzimaju se u obzir samo u koliko odgovaraju uzrocima, navedenim u prednjim paragrafima.

Ako inozemno pravo ima koji uzrok prekidanja ili obustave zastarjelosti, kojega ovaj zakon ne pozna, ne može se po našim sudovima priznati. To je za zaštitu mjeničnih vjerovnika, koji su naši državljanji.

GLAVA XIII.

Neopravданo obogaćenje. Pravo zaloge i pridržaja.

§ 85.

Trasant i akceptant kojih se mjenična obaveza ugasila usled zastarjelosti, ili usled toga što su propuštena činjenja propisana radi održanja mjeničnih prava, ostaju u obavezi prema imaoču, ako su se na njegovu štetu neopravданo obogatili. Traženje koje se na ovoj obavezi zasniva, može se osvariti i na osnovu sudske odluke o amortizaciji nestale menice.

Ovaj zahtev imaoča menice zastareva za tri godine; u ostalom na ovu zastarjelost primenjuju se propisi gradjanskog odnosno trgovackog zakona.

Protiv ostalih mjeničnih obaveznika nema mesta ovom traženju.

Trasant ili akceptant (i izdavalac menice sopstvene § 105.) odgovaraju i na osnovu zastarie mjenice (§ 78. st. 1. i 2.) i na osnovu prejudicirane mjenice (§ 52.) imaoču mjenice uvjetno, ako imalac trpi štetu zbog toga i ako su se ova dvojica na njegovu štetu neopravданo obogatila; a odgovaraju i samo do svete, za koju su se obogatila.

Imalac mora da je legitimiran na tu tužbu u smislu §§ 10., 13., 15., 17., 18. i 19. ili na osnovu sudske odluke o amortizaciji nestale mjenice (§ 92.), a tuženikom može da je samo onaj od trasanta i akceptanta, koji se je neopravданo obogatio na račun tužioca i ako je njegova obveza bila zaista valjana mjenična obveza.

Takova je tužba opravdana, jer zbog zastarjelosti ili prejudica ili zadržaje akceptant primljeno pokriće, što ga je dobio od trasanta a nije ga uručio imaoču, ili pak trasant (izdavalac mjenice sopstvene), koji je primio valutu od remitenta, nije dao o dosljednosti uzvrate.

Protiv indosanata i remitenta nema mesta takovoj tužbi, jer oni u klicu su dobili valutu od svog slijednika, oni su je i dali svom predniku; nijesu se dakle obogatili ni na čiju štetu.

Tužba na obogaćenje (condictio indebiti) je obična građanska tužba a ne mjenična. Zastaruje za tri godine računajući od dana ugasnula mjenične tužbe protiv akceptanta resp. trasanta (izdavaoca mjenice sopstvene) zbog zastarjelosti odnosno prejudica.

§ 86.

Kad imalac menice, radi obezbedjenja mjeničnog potraživanja, po pismenoj izjavi primi u zalugu kakvu pokretnu stvar ili potraživanje, a dužnik ne ispunji na vreme svoju mjeničnu obavezu, ima imalac pravo da se iz zaloge namiri ne podižući pre toga tužbu protiv zalagača.

U tu svrhu može imalac:

1. na osnovu menice i isprave o zalaganju zahtevati od suda, nadležnoga bilo za njega bilo za zalagača, prodaju zaloge. Sud naredjuje, ne saslušavši zalagača, javnu dražbu na odgovornost imaoce menice;

2. predmete, koji se notiraju na berzi (papiri od vrednosti i roba) prodati na mesnoj berzi, ili ako u mestu nema berze, na najbližoj domaćoj berzi, i to trećeg radnog dana posle dospjelosti, ili ih zadržati za sebe po berzovnoj ceni pomenutog dana;

3. mjenične ili druge tražbine naplatiti ili ih do iznosa svoje tražbine zadržati za sebe.

Imaocu pripadaju sva prava i na slučaj ako je zalagač pao pod stečaj.

O nameravanoj i izvršenoj prodaji ili zadržanju zaloge, imalac mora po mogućnosti bez odlaganja izvestiti dužnika a i zalagača, ako je taj treće lice.

Imalac je dužan, ako se potpuno nam'rio za svoje potraživanje, predati zalagaču, odnosno n'egovoj stečačnoj masi, izvornu menicu kao i dobijeni višak. Delimično namirenje ima se zabeležiti na menici.

Ako mjenični dužnik osigurava imaoce mjenice zalogom pokretnih stvari ili potraživanja, ima se zalaganje tih predmeta učiniti po pismenoj izjavi. Pogodba o zalaganju mora da je pismo sastavljena i takova pogodba daje imaocu određena prava.

Ako predstoje pomenuti uslovi, pa dužnik, koji je tako osigurao svog vjerovnika, ne plati o dosjelosti svoj mjenični dug, imalac mjenice može i bez rodizanja tužbe mjenične:

1. tražiti prodaju založenih mu pokretnih stvari. To može na osnovu same mjenice i isprave o zalaganju tražiti kod suda svoga ili onoga, koji je nadležan za dužnika;

2. papire od vrijednosti i robu, ako ti notiraju na burzi, predati na mesnoj burzi, a ako u tom mestu nema burze, onda na najbližoj domaćoj burzi. Tu prodaju ima izvršiti

§ 87

imalac mjenice na treći radni dan po dospjelosti (vidi § 37.). On može te predmete i za sebe zadržati po cijeni burzovnoj, što je imaju tog dana;

3. mjenična ili druga potraživanja ubrati (utjerati) i novac pridržati za namirenje svog potraživanja, ili založenu mu tražbinu zadržati za sebe do iznosa svog potraživanja. U prvom slučaju ako se radi o založenoj mjeničnoj tražbini, zalaganje će se učiniti u smislu § 18., da se imalac uzmogne legitimirati spram glavnog mjeničnog dužnika založene mjenice; ako se radi o drugoj kojoj založenoj tražbini, moći će je utjerati na osnovu spomenute založne pismene izjave, u kojoj će naravno trebati zalagač dati imaoču dozvolu da založenu tražbinu može ubrati i novac za sebe zadržati. Kad imalac bude namiren, trebat će da onomu dužniku, koji ga namiruje preda isprave koje je imao o založenoj tražbini kao i namiru.

U drugom slučaju, kad imalac mjenice zadržaje založenu mu tražbinu za sebe, treba da mu je tražbina ne samo založena nego i ustupljena za podmirenje njegovog mjeničnog potraživanja, jer će samo tako moći da istupi protiv dužnika iz 'e tražbine.

Ako se imalac iz založenih mu tražbina ne bi mogao namiriti, kako je u ovoj točki 3. navedeno, posturat će s njima kao sa svakom drugom pokretnom stvari, i prodati ili na način u točki 1. naveden.

Razumije se samo sobom, da će imalac mjenicu o dospjelosti zbog neplateža protestovati, da si osigura pravo regresa za slučaj, da ne bi bio iz zaloge potpuno podmiren, jer bi inače mjenica postala prejudiciranom (§ 52.).

Ako mjenični dužnik padne pod stečaj prije nego dospije njegov mjenični dug, može imalac mjenice sa predmetima i potraživanjima, koji su mu založeni na gornji način, postupati odmah a da ne treba čekati dospjelosti tražbine svoje.

Kad imalac odluci ili postupi po kojem od gore navedenih načina, mora o tom izvijestiti bez odlaganja svog dužnika i zalagača, ako je taj treće lice. Ako se nam'ri bilo d'elimice bilo potpuno, ima da postupi spram svog dužnika po zadnjoj stavci ovog paragrafa.

§ 87.

Imalac menice, čim steče pravo na tužbu ili na regres, ima pravo pridržaja na novac, pokretnosti i papire od vrijednosti svog dužnika, koji su zakonitim putem došli u njegove ruke ili s kojima može raspolagati. No pravo pridržaja ne može se vršiti, ako su pomenuti predmeti bilo prilikom predaje, bilo pre predaje, od strane dužnika ili koga trećega dat verovniku u naročitoj svrsi.

Imalac menice može da se i odnosno nedospele tražbine posluži pravom pridržaja, kada je dužnik pao pod stečaj ili kad

je izvršenje novčanoga duga iz njegove imovine ostalo bezuspješno, ili ako je dužnik trgovac koji je obustavio svoja plaćanja. U ovim slučajevima ni naredjenje dužnika ili koga trećega ne isključuju vršenje prava pridržaja, ako su dotični predmeti došli u ruke imaoца menice ili u njegovu vlast raspolaganja pre nego što su nastupile spomenute okolnosti ili pre nego što su ove njemu došle do znanja.

Pravo pridržaja je ovlaštenje, po kojem može imalač mjenice zadržati novac, pokretnosti i vrijednosne papire mjeničnog dužnika, da se osigura za svoju tražbinu. To pravo je dvovrsno: redovno i vanredno. Preduslovi redovnog prava pridržanja jesu:

1. da imalač mjenice ima pravo na tužbu ili na regres proti mjeničnom obvezaniku;
2. da ima u svojim rukama novac, pokretnosti ili vrijednosne papire tog dužnika ili da može s njima slobodno raspolagati;
3. da su ti predmeti došli u ruke ili u pravo raspoložbe imaoča mjenice putem zakonitim, dakle da ih nije zaposjeo ni silom, ni potajno ni lukavošću (vi, clam vel praecario);
4. da ti predmeti nijesu došli pod vlast imaoča mjenice u naročitoj svrsi, koja se je očitovala prije predaje ili prilikom predaje. Ta svrha može se naznačiti izrijekom, a može se razabrati i iz odnosnog pravnog posla, po kojem je imalač mjenice došao do tih predmeta.

Uslovi za vršenje vanrednog prava pridržaja jesu:

1. da je dužnik pao pod stečaj; ili
2. da ie izvršenje (ovrha) novčanog duga iz njegove imovine ostalo bez uspjeha; ili
3. da je dužnik trgovac, pa je obustavio plaćanja.

U svakom od tih slučajeva mora da postoje još i uslovi pod 2. i 3. redovnog prava pridržaja.

Ako postoje ti uslovi može imalač vršiti vanredno pravo pridržaja i onda, ako njegova tražbina i nije dospijela; i onda, ako su predmeti došli pod vlast imaoča i u naročitoj svrsi.

Predaja stvari u naročitoj svrsi, da se može vršiti to vanredno pravo pridržaja, mora da je uslijedila prije nastupa činjenica pod 1., 2. ili 3., a ako je predaja uslijedila poslije nastupa tih činjenica, može se vršiti pravo pridržaja samo onda, ako vjerovnik u času primanja tih stvari nije znao, da su te činjenice pod 1., 2., ili 3. već postojale.

Imalač menice je dužan, u koliko je to mogućno, izvestiti dužnika bez odlaganja da vrši pravo pridržaja.

Kad se stranke drukčije ne sporazume, pravo pridržaja imaoča mjenice prestaje, ako se njegovo potraživanje na taj način obezbedi, što će se kod suda deponovati odgovarajući

iznos u novcu ili papirima od vrednosti računajući njihovu vrednost sa dve trećine kursne vrednosti, ali nikad iznad njihove nominalne vrednosti.

Izveštaj o vršenju prava pridržaja ima se dužniku dat po mogućnosti odmah.

Pravo pridržaja prestaje deponovanjem novca ili vrijednosnih papira kod suda u iznosu, koji pokriva mjeničnu svotu i sve troškove. Vrijednosni papiri računaju se u smislu gornjeg naredjenja.

Pravo pridržaja ima isto dejstvo kao i pravo zaloge ponenuuto u § 86. Verovnik može po pismenom pristanku dužnika ili na osnovu pravnosnažne presude suda (nadležnoga bilo za pridržnika bilo za dužnika) kojom je priznato pravo pridržaja:

1. pridržani gotov novac upotrebiti na izmirenje syoga potraživanja;
2. sa pridržanim drugim predmetima postupiti u smislu § 86.

Kad vjerovnik pridrži za svoje osiguranje predmete svog dužnika, ne može ih ni prodati ni upotrijebiti za svoje podmirenje. Oni mu služe samo kao zalog. Da ih uzmogne upotrijebiti za namirenje treba:

1. ili pismeni pristanak dužnika;
2. ili osudu.

Ad 1. Kad dobije vjerovnik pismeni pristanak dužnika, da se može namiriti iz pridržanih pokretnina, postupat će po § 86. toč. 1.; ako se pristanak tiče vrijednosnih papira ili robe, postupat će po § 86. t. 2.; ako se pristanak tiče novca, upotrijebit će ga odmah za podmirenje.

Ad 2. Osuda može biti dvovrsna:

a) Osuda resp. platežni nalog na osnovu mjenice, da se plati regresna svota. U tom će slučaju imalač mjenice na osnovu platežnog naloga resp. osude zatražiti ovrhu (izvršenje) na pridržane predmete po smislu gradjanskog postupnika;

b) Osuda na opravdanje prava pridržaja. O toj je ovdje riječ. Imalač mjenice, koji zadrži predmete, podići će tužbu kod svog nadležnog suda ili suda nadležnog za dužnika, da mu ovaj prizna, da je zakonito pridržao predmete za namirenje svoje mjenične tražbine i da je dužan dopustiti, da novac pridrži na sebe na izmirenje svog potraživanja, a stvari da proda po smislu § 86. Kad dobije osudu izvršit će ju prema njezinom sadržaju.

Ako se imalač ne posluži ovim pravima, bit će dužan na zahtjev dužnika vratiti zadržane predmete.

GLAVA XIV.

Amortizacija menice.

§ 90.

Ona, kome je nestala menica može tražiti amortizaciju kod nadležnoga suda mesta plaćanja.

Radi toga, molilac će u svojoj molbi izneti glavnu sadržinu nestale menice kao i verovatn učiniti, da je imao tu menicu ili da je na osnovu nje imao da ostvari neko pravo.

Ako sud nadje da su podneti podaci dovoljni, izdat će oglas, u kome će izložiti glavnu sadržinu nestale menice s pozvom da onaj, u čijim se rukama menica nalazi, n'u pokaže sudu u roku od 60 dana, inače će je sud, po proteku ovog roka, oglasiti za ništavnu.

Ovaj oglas objavit će se po jedanput u »Službenim Novinama« i u službenim novinama one oblasti, u kojoj se nalazi nadležni sud.

Ako je dan plaćanja već dospeo, rok teče od dana oglasa u »Službeni Novinama«, a ako dan plaćanja dolazi tek donekle, od proteka ovoga dana. Ako je menica po vidjenju, ili na određeno vreme po vidjenju, kojim rok za podnošenje nije protekao, onda rok za podnošenje nestale menice sudu teče od poslednjeg dana roka određenog za podnošenje na vidjenje.

O ovome ogasu sud će izvestiti molioca i sva u menici imenovana lica.

Amortizacija je sudska izjava, kojom se nestala mjenica proglašuje ništavnom i molitelju daje legitimacija, da može mjeničnim putem od dužnika tražiti isplatu mjenične svote.

Nadležan za to je trgovacki sud mesta plaćanja mjenice.

U ovom paragrafu normira se iniciranje usmrdbenog postupka.

Rek od 60 dana računa se od dana oglasa, ako je dan plaćanja mjenice već prošao, a ako dan plaćanja dolazi kašnje, od proteka tog dana. Dan oglasa i dan plaćanja se ne računaju u taj rok.

Ako je izgubljena mjenica po vidjenju, pa se ne može podnijeti na isplatu, ili mjenica na određeno vrijeme po vidjenju, kojim rok za podnošenje nije protekao, a niti je bila prednesena, da joj se uzmognje odrediti dan despijelosti, onda takovim mjenicama rok za podnošenje sudu teče od poslednjeg dana roka određenog za podnošenje na vidjenje (§§21., 22., 33.).

§ 91.

Molilac mora, da bi održao regres protiv trasanta neakceptirane menice kao i protiv trasanta koji je zabranio pod-

nošenje menice radi akceptiranja, u toku roka određenog za podizanje protesta zbog neakceptiranja ili neisplate i u za to određenom mestu iziskati protest, podnoseći glavnu sadržinu nestale menice. Taj protest zamenjuje podnošenje menice radi akceptiranja ili radi isplate i podizanje odnosnih protesta. Naknada troškova ovoga protesta ne može se tražiti.

Na osnovu sudske odluke kojom se naredjuje postupak za amortizaciju, molilac može, posle dospelosti nestale menice, tražiti da akceptant, a u slučaju prednjega stava transant menčnu svotu položi u sudske ruke po naredjenju § 41., ako drukčije ne ugovore. Takvom traženju nema mesta, ako onaj, od koga se traži polaganje menične svote, dokaže da molilac nije imao pravo na traženje amortizacije.

Ako se radi o mjenici, koja se ima podnijeti na akceptiranje (§§ 21. i 22.), a nije akceptirana, ili ako se radi o mjenici koju je transant zabranio podnosit radi akceptiranja, tad na takovim mjenicama nema glavnog dužnika (akcentanta), pa ako se izgube, ne mogu se podnijeti na isplatu trasantu. Da se i kod takovih nestalih mjenica održi regres protiv trasanta, koji je primio valutu, a za nju nije ništa dao, treba molilac u toku roka određenog za podizanje protesta zbog neakceptiranja (§ 43.) ili neisplate (§ 43.) u mestu, gdje se ima dati akcept odnosno isplata, podići protest zbog neakceptiranja resp. neisplate. Protest se diže na osnovu očitovanja o sadržaju nestale mjenice. Prigodom podizanja tog protesta ni ne traži se akcept odnosno isplata nestale mjenice, jer se to bez mjenice ni ne može (§§ 24., 37. i 38.), već sam taj protest zamjenjuje podnošenje mjenice radi akceptiranja ili radi isplate, a istovremeno zamjenjuje i podizanje protesta zbog neakcepta ili zbog neisplate.

Drugi stav ovog paragrafa je jasan. Po zadnjoj rečenici ne će molilac moći tražiti deponovanje novca kod suda, ako mu se dokaže, da nije na amortizaciju legitimiran po smislu propisa o legitimaciji (§§ 10., 13., 15., 17., 18. i 19.).

§ 92.

Ako se menica u toku roka, određenoga u oglasu, ne podnese, onda sud oglašava nestalu menicu za amortiziranu i o tome izveštava lica imenovana u stavu drugom § 91. s tim, da mogu menčnu svotu moliocu isplatiti. Poslednji stav § 90. ima se i ovde primeniti.

Posle odluke o amortizaciji ne mogu se na osnovu amortizirane menice više nikakva menična prava ostvariti.

Na osnovu ove odluke, molilac može protiv akceptanta, a u slučaju prvog stava § 91. protiv trasanta, isto tako ostvariti pravo iz menice, kao da ima izvornu menicu, koja nije amortizirana, osim ako onaj od koga se naplata traži, dokaže da je molilac bespravno dobio odluku o amortizaciji,

Svršetak amortizacionog postupka mora zahtaziti molilac amortizacije, čim mine rok označen u oglasu iz § 90. i ako se ne podnese izvorna mjenica ni po kome. Odluku o amortizaciji izdaje onaj isti sud, koji je započeo taj postupak. O toj odluci izvještava se akceptant, ako ga je bilo na nestaloj mjenici, a u niječnom slučaju trasant uz dodatak, da mogu mjeničnu svetu isplatiti molicu, a ostali mjenični interesenti i sam molilac izvještavaju se znanja radi.

Ako akceptant resp. trasant ne plate mjenične svote, može molilac na osnovu odluke o amortizaciji mjenice podići protiv akceptanta neposrednu mjeničnu tužbu (§ 27.), a u slučajevima § 91. stav. 1. regresnu tužbu protiv trasanta. Regresa protiv indosanata i ostalih mjeničnih obvezanika nakon amortizacije mjenice nema ako je mjenica izgubljena prije dosjelosti. Ali ako se mjenica izgubila nakon što je iza dojspelesti pravovremeno protestirana i molilac o tom ima protest, može se tražiti regres na osnovu protesta zbog neisplate i odluke o amortizaciji i protiv indosanata.

Molicu može tuženo lice staviti prigovor ilegitimacije, ali ga mora i dokazati, ako hoće, da bude tužba odbijena. I ostali prigovori dopušteni su baš kao i kod svake druge mjenične tužbe.

Amortizirana mjenica gubi svaku važnost i na njenom osnovu ne može njezin imalac ostvariti nikakovih mjeničnih prava, pa ni sam molitelj amortizacije, ako bi do nje došao.

§ 93.

Ako se u roku, koji je oglasom odredjen, pojavi onaj u čijim se rukama nalazi mjenica za koju je amortizacija tražena, sud će, pošto je mjenica pokazana molicu, i po saslušanju zainteresovanih lica, obustaviti dalji postupak.

Ako se u ediktalmom roku javi držalac mjenice, sud će narediti saslušanje svih interesovanih lica i po tom obustaviti postupak. Molilac amortizacije podići će protiv držaoca mjenice tužbu na izručenje, i morat će u parnici dokazati svoje jače pravo ili da je tužnik mjenicu stekao po zloj namjeri (dolus) ili po velikoj nemarnosti (culpa lata), ako želi, da mu se mjenica izruci.

GLAVA XV.

Sukobi zakona.

§ 94.

Sposobnost lica da se obveže menicom određuje zakon njegove zemlje. Ako bi tim zakonom bio proglašen merodavni zakon koje druge države, onda će se premenjivati taj poslednji zakon,

Lice, koje bi bilo nesposobno prema zakonu označenom u prednjem stavu, ipak je punovažno obavezano, ako je obavezu primilo u području države po čijim bi zakonima imalo sposobnost da se obaveže.

Međunarodno mjenično pravo. Pasivna mjenična sposobnost lica prosudjuje se po zakonima njegove države, a ako je ta država za uredjenje tog pitanja prihvatala zakon koje druge države, onda odlučuje taj zakon. Prema tomu ako inozemac pasivno mjenično sposoban po zakonu svoje države preuzme kod nas mjeničnu obvezu, odgovara on za nju i onda, ako je po zakonima naše države nesposoban da se obaveže mjenicom. I pasivna mjenična sposobnost našeg državljanina prosudjuje se samo po našim zakonima (§§ 97. i 108.) dapače i onda, ako se on obaveže u inostranstvu i ako tamо stanuje, ako naš sud ima da o tomu odluci (§ 4. o. g. z. § 5. srp. gradj. zak.). On će biti obvezan, aко je po našem zakonu pasivno mjenično sposoban, pa makar on bio po zakonima inozemne države pasivno mjenično nesposoban.

Ali ako bi inozemac mjenično se obvezao kod nas, pa makar on bio po zakonima svoje države pasivno mjenično nesposoban, bit će on mjenično punovažno obvezan, ako potpiše kuću mjeničnu izjavu u našoj državi i ako je po našim zakonima pasivno mjenično sposoban i naš sud o tom odlučuje.

Međupokrajinski zakoni. Kod nas još nijesu izjednačeni zakoni, po kojima se prosudjuje sposobnost lica, da se može ugovorom obvezati (§ 97.). Za to se normira u § 108. postupak, kad se sukobe ti medjupokrajinski naši zakoni.

§ 95.

Oblik mjenične izjave određuju zakoni države na području koje je izjava potpisana.

Od ovoga se čine ovi izuzeci:

1. ako mjenične izjave u inozemstvu ne odgovaraju tamošnjem zakonu, ali odgovaraju propisima ovog zakona, onda se valjanost kasnijih mjeničnih izjave, datih u području ovoga zakona, ne može pobijati na osnovu inozemnih zakona;

2. mjenične izjave između naših državljanina učinjene u inozemstvu, ako odgovaraju propisima ovoga zakona, imaju mjeničnu vrednost, ma da ne odgovaraju zakonu mesta gde su postale.

Ovdje je uzakonjeno načelo locus regit actum. Oblik i sadržaj mjenice i oblik drugih mjeničnih izjave prosudjuju se po zakonima države, gdje su izdate. Iznimke od toga navedene su gore pod 1. i 2.

Pod 1. se pretpostavlja, da je mjenica po zakonima našim valjana, jer inače nema ni mjeničnih izjava; a pod 2. da se mjenica ima platiti kod nas.

§ 96.

Oblik i rokove protesta kao i oblik ostalih činjenja potrebnih za vršenje ili za održavanje mjeničnih prava, određuju zakoni države na području koje treba podići protest ili izvršiti dotično činjenje.

I ovde vrijedi načelo locus regit actum, ali bez iznimke. Npr. podnošenje na akcept ili platež ima se izvršiti na način i u rokovima države, gdje se ima tražiti akcent ili platež; protest ima se diti u obliku i roku, kako naređuje država, gdje se ima to izvršiti i t. d.

I pravni učinci mjeničnih izjava prosudjuju se pravilno po zakonu mjesta, gdje su učinjene. Tako npr. uslovni akcept, indosament nakon dospjelosti, aval, uslovi za regres i t. d. Iznimke su u slučajevima § 95. t. 1. i 2.

Pitanja: kako će se izvršiti isplata, u koje dane, kojim novcem, po kojem kursu i t. d. imadu da se riješe po zakonu mjesta, gdje se ti čini imadu izvršiti.

GLAVA XVI.

Opšta naredjenja.

§ 97.

U mjeničnu obavezu može stupiti svako lice u koliko se može ugovorom obavezati prema propisima Gradjanskog ili Trgovačkog Zakonika.

Mjenična sposobnost je sposobnost, po kojoj lice može da bude subjektom mjeničnopravnih cdnosa. Subjektom tih cdnosa može lice biti ili kao vjerovnik ili kao dužnik. Sposobnost lica da bude vjerovnik u mjeničnopravnom odnosu t. j. da može stupiti u mjenična prava, je aktivna mjenična sposobnost; a sposobnost lica da bude mjeničnim dužnikom t. j. da može stupiti u mjeničnu obvezu, jest pasivna mjenična sposobnost.

Aktivnu mjeničnu sposobnost ima svako fizičko i pravno lice; izuzeti su: nedopuštena društva i redovnici, koji su položili zavjet sircmaštva, dok su članovi tog reda.

Pasi vnu mjeničnu sposobnost ima svatko, tko se može ugovorom obvezati prema propisima gradjanskog ili trgovачkog zakonika. Ugovorom se može obvezati svako fizičko i pravno lice, dakle svi državljanji i dopuštena pravna lica. Ona lica, koja mogu sama slobodno raspologati svojom imovinom mogu se mjenično obvezati bilo sama bilo po punomoćniku. Ona lica, koja su ograničena u svojoj djelatnoj sposobnosti mogu se obvezati ugovorom samo po svom zakonitom zastupniku, ra prema tomu mogu stupiti i u mjeničnu obvezu samo po tom svom zastupniku (§§ 8., 110., 111.). Ako tako ne postupe, ne nastaje za njih iz takove izjave mje-

nična obveza. Pravna lica obvezuju se po svom zastupniku, koji je određen bilo zakonom bilo organizacionim statutom (pravila).

Prema tomu svi naši državljanji mogu stupiti u mjeničnu obvezu bez razlike na spol, doba i zvanje, samo je razlika u načinu, kako će tko u tu obvezu stupiti.

Napose valja istaći, da se mogu mjenično obvezati i vojnici i oficiri (§ 113. t. 3.), i oni koji neznađu pisati (nepismeni) i slijepi (§§ 98. i 99.).

Pasivna mjenična sposobnost jest uslov za mjeničnu obvezu. Ako tuženik poreče, da je u vrijeme postanka mjenične obveze bio pasivno mjenično sposoban, morat će tužitelji dokazati protivno, baš kao i valjanost mjenice, ako bude ova porečena, jer su to pretpostavke za mjenično postupanje. Pasivna mjenična sposobnost prosudjuje se po vremenu, kad je potpisana mjenicom to lice dalo u opticaj. Ako je to lice u to vrijeme bilo pasivno mjenično nesposobno, obveza je za njega ništava (relativna ništavost), makar da kašnje postane pasivno mjenično sposobno i obratno, ako je to lice u to vrijeme bilo pasivno mjenično sposobno, obveza je valjana, makar da kašnje postane pasivno mjenično nesposobno. Ni naknadno odobravanje (ratihabito) ništave mjenične obveze ne može je učiniti valjanom, jere što je u začetku nevaljano ostaje takovim (quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere). Dalj za lice, čija je obveza po mjenici ništava, nastaje obveza iz gradjanskog prava, odlučuje se od slučaja do slučaja.

Uz pasivnu mjeničnu sposobnost daljnji je uslov za mjeničnu obvezu potpis (§ 1. toč. 8., §§ 7., 8., 12., 24., 30., 56., 68., 98. i 99.) i izručenje mjenice (§§ 7. i 108.).

Ništava mjenična obveza maloljetnikova ne postaje valjanom ako je maloljetnik prizna, kad postane punoljetnim. Rj. s. s. od 3. februara 1911. br. 316. Č. 895.

Lice, koje padne pod stečaj, ne gubi time svoje pasivne mjenične sposobnosti. Rj. s. s. od 6. februara 1914. br. 373. Č. 897.

Maloljetnik može se mjenično obvezati po ocu odnosno tutorstvu. Rj. s. s. od 4. marta 1920. br. 444.

§ 98.

Nepismeno lice ili lice, koje ne može pisati, daje mjenične izjave rukoznakom, overenim od suda ili javnog beležnika na samoj mjenici ili alonzu. Štambil, muhur i potpis jevrejskim pismenima smatraju se kao rukoznak.

Ko daje menčnu izjavu za nepismeno lice, mora imati punomoćiće overeno od suda ili javnog beležnika. Ovaj se propis ne odnosi na zakonske odredbe o potpisivanju firme trgovaca.

Cinovnik, koji vrši overavanje, ima potvrditi da lično ili preko privedenih svedaka poznaje lice, koje hoće da stupi u mjeničnu obvezu ili dade punomoćiće, dalje da je dotičnom

I cu pročitana menična izjava ili punomoćije, i da je ono izjavilo, da to odgovara njegovoj volji. Tu potvrdu činovnik ima da snabde službenim brojem, pečatom i svojim potpisom.

§ 99.

Potpis slepih lica na menici samo onda vredi, kad je ooren od suda ili javnog beležnika na način kako je u § 98. propisano.

I nepismeni i oni, koji znaju ali ne mogu ma s kog razloga (zbog bolesti, organske mane itd.) pisati, daju mjenične izjave znakom ruke, štampiljom i muhurom, a slijepi, koji znaju pisati, daju je potpisom.

Da takove izjave tih lica budu imale mjenično pravne učinke, moraju biti date na samoj mjenici i taj ovjerene po sudu ili javnom bilježniku. Potpis jevrejskim pismenima smatra se rukoznakom i treba isto takovo ovjerene.

Ako nepismeno lice želi, da se mjenično obveže po zaštitniku, mora mu dati punomoćje ovjereni po sudu ili javnom bilježniku. To se punomoćje prilaže mjenici.

Način ovjeravanja pomenutih izjava na mjenici i punomoćja naveden je u 3. stavu § 98. Svjedoke, koji potvrđuju identitet lica, mora poznati činovnik, koji vrši ovjeravanje. Svjedoka treba da su dvojica.

Za potpisivanje trgovačkih firmi vrijede propisi trgovackog zakona.

Glede obvezivanja bračnih drugova i zaručnika na teritoriju Vojvodine i Međimurja vidi § 110.

§ 100.

Ako menica dospeva na zakonski praznik, tada se isplata njenja može zahtevati tek prvi sledećeg radnog dana. Tako isto i sva druga činjenja, koja se tiču menice, naročito podnošenje radi akceptiranja i protest, mogu se preduzeti samo radnog dana.

Kad koje od tih činjenja treba izvršiti u određenom roku, čiji je poslednji dan zakonski praznik, tada se taj rok produžava do prvog radnog dana, koji dolazi odmah po proteku roka. Praznični dani u toku roka ubraju se pri izračunavanju roka.

§ 101.

Ni u zakonske ni u rokove određene u menici ne ubraja se dan od koga oni polaze.

Nikakvi dani počeka, ni zakonski ni sudski nisu dopušteni.

Pravilo je, da se nijedno mjenično pravno činjenje ne može tražiti na praznik. Ipak ta činjenja valja razlikovati u ona, kojih se izvršenje ne može tražiti na praznik, i u ona, koja se mogu poduzimati samo na radni dan. Prva činjenja

po tom ne mogu se na praznik samo tražiti, ali se mogu svršiti s privolom onih lica, koja su na tom činjenju interesovana. Ovamo brojimo plaćanje, akceptiranje, davanje duplikata i slično. Imalac ne može od mjeničnog platoca tražiti, da plati mjenicu na praznik, ali placac i imalac mogu sporazumno svršiti plaćanje i na praznik. Isto tako može se dati na praznik i akcept i duplikat, i ta su činjenja pravno valjana. Druga mjenično pravna činjenja ne samo da se ne mogu na praznik zahtijevati, ona se ne mogu ni preduzeti, t. j. ne mogu se ni tražiti ni izvršiti na praznik. Ama spada protestiranje. Nikakav protest ni surogat protesta (§ 77.) ne može se podizati ni u kom slučaju na praznični dan.

Ako se koje mjenično pravno činjenje ima izvršiti u određenom roku, pa je zadnji dan roka praznik, rok se produžuje do prvog radnog dana, koji dolazi odmah iza praznika, i na taj dan se to činjenje ima izvršiti. Ovo se ne tiče rokova zastarjelosti, jer se tu ne radi o mjenično pravnim činjenjima, nego o gubitku mjeničnih prava za to, što se ta prava nijesu izvršavala u određenim zakonskim rokovima, dakle se radi o propustu (§ 78.), niti se to tiče roka iz § 44. st. 2.

Praznični dani u toku roka uračunavaju se u svakom slučaju. Dan, od kojega rokovi počinju, ne računa se nikada, makar bio i radni.

Dani počeka za vršenje mjenično pravnih činjenja, nijesu dopušteni.

Koji se dani imadu smatrati prazničnim određuje ministar pravde Uredbom (§ 112.).

§ 102.

Podnošenje menice radi akceptiranja ili radi isplate i sva druga činjenja, koja se po ovom zakonu imaju preduzimati radi vršenja ili održanja mjeničnih prava, moraju se preduzeti u poslovno vreme i u poslovnom lokalu, a ako se ovaj ne može pronaći, onda i stanu. Ako se iz menice ne vidi da traženo lice ima poslovni lokal, treba lice tražiti u stanu.

U slučaju § 26. st. 2 izvršće se podnošenje na isplatu u lokalu ili kod lica koje je trasat označio.

Sva ta činjenja mogu se na drugom mestu (n. pr. na berzi) i u drugo a ne u poslovno vreme učiniti po pristanku dotičnog lica.

Poslovno vrijeme je ono, koje je prema trgovackom običaju dotičnog mjestu uvedeno. To je obično od 8 ili 9 sati pa do 13 ili 14 sati; ili od 8—12, pa od 15—18 sati. Ako odnosno lice nema lokal, traži ga se i u stanu za vrijeme, kad se predmijeva da radi. Ne će ga se tražiti ni prerano u jutro, a ni kasno na veče ni u noći. Ako se lice ne nadje u poslovno vrijeme u lokalu ili stanu, nije dopušteno izvan tog vremena tražiti ga ponovno da izvrši isto mjenično pravno činjenje.

Isto tako nije dopušteno, da se lice traži u stanu, ako ima ili se iz mjenice vidi, da ima lokal ili da se traži na oba mjesta. Ako ono ima lokal, ali se to iz mjenice ne može vidjeti, tražit će ga se samo u stanu. Vidi i § 71.

Stav 2. i 3. jasni su.

DRUGI DEO.

Sopstvena menica

§ 103.

Sopstvena menica sadrži:

1. označenje da je menica, napisano u samom slogu isprave i na jeziku, na kome je ona sastavljena;
2. bezuslovno obećanje da će određena svota novaca biti plaćena;
3. označenje dospelosti;
4. mesto gde treba platiti;
5. ime onoga kome ili po čijoj naredbi treba platiti (remittent);
6. označenje dana i mesta, gde je sopstvena menica izdata;
7. potpis onog koji menicu izdaće (izdavalac).

Sadržaj sopstvene ili vlastite mjenice analogan je sadržaju trasirane. Sastojci pod 1., 3., 4., 5., 6. i 7. posve su isti koji i u mjenici trasiranoj i odgovaraju § 1. t. 1., 4., 5., 6., 7. i 8. Što je rečeno тамо, vrijedi i ovdje. Razlika je u ovom: Ad 2. U trasiranoj mjenici je bezuslovni uput, u sopstvenoj bezuslovno obećanje, jer ovdje izdavalac obećaje, da će sam platiti mjeničnu svotu. Za to i glasi sopstvena mjenica: Platit ću i t. d. Ad 7. Kod trasirane mjenice izdavalac se zove trasant, jer on trasira mjenicu na trasata, a kod sopstvene mjenice obećaje platež sam izdavalac. Zbog toga otpada kod sopstvene mjenice sastojak §-a 1. toč. 3. t. j. ime onoga, koji treba da plati (trasat).

§ 104.

Isprava u kojoj ne bi bilo ma kojega od sastojaka pobrojanih u prednjem paragrafu, ne će se smatrati kao sopstvena menica. Od toga se izuzimaju slučaj koji su određeni u stavovima što dolaze.

Sopstvena menica, u kojoj nije označena dospelost, smatra se kao plativa po vidjenju.

Ako nema naročitog označenja, mesto izdanja isprave smatra se kao mesto plaćanja, a ujedno i kao mesto prebijanja izdavaoca.

§ 105.

95

Sopstvena menica, u kojoj nije naznačeno mesto izdanja, smatra se da je izdata u mestu, koje je označeno pored imena izdavačevo.

Proprieti o ovog paragrafa u stavovima 1. i 2. potpuno se podudaraju s §-om 2. stav 1. i 2.

Stav 3. odgovara stavu 3. §-a 2. ali modificiranom prema prirodi sopstvene mjenice. Ovdje (kod sopstvene mjenice) plaća mjenicu izdavalac, za to je trebalo § 2. st. 3. prema tomu i udesiti, i to je učinjeno. Isto to vrijedi i glede stava 4., koji inače odgovara stavu 4. § 2.

§ 105.

Za sopstvenu menicu, u koliko se ne protive prirodi njenoj, vrede ovi propisi o trasiranoj menici:

- o indosamentu (§§ 10.—19.);
- o avalu (§§ 29.—31.);
- o dospelosti (§§ 32.—36.);
- o plaćanju (§§ 37.—41.);
- o regresu zbog neisplate (§§ 42.—49., 51.—53.);
- o isplati za čast (§§ 54., 58.—62.);
- o prepisima (§§ 66. i 67.);
- o lažnim i prenačenim menicama (§§ 68. i 69.);
- o protestu (§§ 70.—77.);
- o zastarelosti (§§ 78.—84.);
- o neopravданom obogaćenju, o pravu zaloge i pridržaja (§§ 85.—89.);
- o amortizaciji (§§ 90.—93.);
- o sukobu zakona (§§ 94.—96.);
- opšta naredjenja (§§ 97.—102.).

Dalje vrede i za sopstvenu menicu propisi o domiciliranju (§§ 4. i 26.), o određivanju kamate (§ 5.), o razlikama u naznačenima svote, koja se ima platiti (§ 6.), o posledicama potpisa nesposobnoga lica (§ 7.) ili lica koje radi bez ovlašćenja ili prelazi svoje ovlašćenje (§ 8.); o naknadnom ispunjavanju (§ 16. drugi stav).

Budući da se ovdje ne citira § 3., ne može se sopstvena menica izdati po sopstvenoj (vlastitoj) naredbi; nemože dakle izdavalac imenovati samog sebe remitentom.

Propisi o domiciliranju (§§ 4. i 26.) vrijede i za sopstvenu menicu. Domicilirati je može samo izdavalac i on može označiti domiciliata ako ga ne naznači, platit će sam mjeničnu svotu u domicilu.

Propisi §§ 5., 6., 7. i 8. vrijede u cjelini i ovdje.

Propis § 9. ne može vrijediti po prirodi sopstvene mjenice.

Propisi §§ 10.—19. vrijede u cjelini tim, da u § 10. riječ trasant zamjeni sa izdavalac, a trasat briši.

Propisi §§ 20.—28. o akceptiranju ne mogu se ovdje primjeniti, jer akceptiranja kod sopstvene mjenice nema. Jedino

propisu § 22. ima mesta i kod sopstvene mjenice (§ 106.) plative na određeno vrijeme po vidjenju, jer se ove imadu podnijeti na vidjenje izdavaocu u istim rokovima, u kojima i mjenice trasirane (§ 22.). Ako vidjenje ne bude datirano, treba podići protest (§ 24. st. 2.).

Propis § 27. st. 1. vrijedi za izdavaoca (§ 106.); njegova obvezna nastaje potpisom.

Propisi o avalu (§ 29.—31.) vrijede i ovdje samo tom mjenom, da se aval, u kom nije naznačeno, za koga je dat, smatra da je dat za izdavaoca.

Propisi o dospjelosti (§§ 32.—36.) vrijede i ovdje tim, da u § 34. određeni rokovi dospjelosti računaju se od dana vidjenja potisanog po izdavaocu, odnosno od datuma protesta. Ako protest nije dignut, onda se smatra u pogledu izdavaoca da je nedatirano vidjenje stavljeno posljednjeg dana zakonskog ili određenog roka za podnošenje.

Propisi o plaćanju (§ 37—41.) vrijede i ovdje tim, da je platac i lavni dužnik izdavalac.

Propisi o regresu zbog neispлате (§§ 42.—49. i 51.—53.). Propis § 42. primjenjuje se i ovdje izuzev toč. 1. i toč. 3., jer nema akcepta. Točka 2. primjenjuje se u pogledu izdavaoca. Isto tako i propisi daljnjih paragrafa ne će se ovdje primijeniti, u koliko se odnose na akcept. Izdavalac sopstvene mjenice može se poslužiti pravom iz § 45., da na mjenici dodati napomenu »bez troškova«, »bez protesta« ili slično. Propis §. 50. nije uporabiv zbog toga, što kod sopstvene mjenice nema akcepta. Propis § 52. primjenjuje se, u koliko se to prirodi sopstvene mjenice može, jer ono, što se tiče akcepta, a što se tiče akceptanta primjenjuje se na izdavaoca.

Propisi §§ 55.—57. o akceptiranju za čast ne primjenjuju se ovdje, a ni naredjenja § 54., u koliko se odnose na akceptiranje za čast, premda bi se akcept za čast mogao i tu dobiti u slučaju § 42. t. 2., kad se zbude koja činjenica tamo navedena u licu izdavaoca, a da se otkloni regres, čemu i je svrha akcepta za čast.

Kod propisa §§ 58.—62. nema se šta naročitog dodati.

Propisi § 63.—65. ne primjenjuju se, jer je sopstvena mjenica sola mjenica.

Propisi §§ 66. i 67., pa §§ 68. i 69., zatim §§ 70.—77., §§ 78.—84.; §§ 85.—89.; §§ 94.—96. i §§ 97.—102. vrijede za mjenicu sopstvenu. Propisi §§ 90. i 92. primjenjuju se potpuno a § 91. odnosi se samo na izdavaoca.

Izdavalac sopstvene mjenice obavezan je na isti način kao i akceptant trasirane mjenice.

Sopstvene mjenice plative na određeno vreme po vidjenju, treba da se podnesu na vidjenje izdavaocu u rokovima propisanim u § 22. Rok »po vidjenju« teče od datuma vidjenja, potisanog od izdavaoca na samoj mjenici. Ako izdavalac odjiba da na tu mjenicu stavi svoje datirano vidjenje, to treba utvrditi protestom (§ 24.), od čijega datuma teče rok po vidjenju.

Izdavalac sopstvene mjenice odgovara za isplatu njezinu kao i akceptant (§ 27.). On je dakle glavni dužnik mjenični i na nj se primjenjuju propisi zakona u pogledu te njegove obvezne kao i na akceptanta.

O stavu 2. govoreno je kod § 105. u vezi s propisima §§ 20.—28.

T R E Ć I D E O.

Prelazna završna naredjenja.

Za mjenice izdate pre stupanja na snagu ovog zakona vrede propisi dosadašnjih zakona.

Takodje se po dosadašnjim zakonima ima prosudjivati oblik i dejstvo mjeničnih izjava koje su, posle stupanja na snagu ovoga zakona, date na ovakvim mjenicama, a tako isto i činjenja potrebna za održanje i ostvarivanje mjeničnih prava.

Zakon ovaj dobija obveznu snagu dne 19. decembra 1929., jer je obnarodovan u Službenim Novinama dne 19. decembra 1928. broj 295. (vidi § 115.).

Gledje primjene starih i ovog zakona u prelazno vrijeme valja razlikovati:

1. mjenice izdate prije važnosti ovog zakona;
2. mjenične izjave date na takove mjenice prije i poslije dana, kad je stupio na snagu novi zakon;
3. mjeničnopravna činjenja za održanje i ostvarivanje mjeničnih prava iz tih mjenica;
4. mjenice izdate na dan stupanja ovog zakona na snagu kao i one izdate poslije tog dana;
5. mjenične izjave date na te mjenice;
6. mjeničnopravna činjenja za održanje i ostvarivanje mjeničnih prava iz tih mjenica.

Ad 1. Te mjenice prosudjuju se potpuno po dosadašnjim zakonima.

Ad 2. Oblik tih izjava i njihov pravni učinak prosudjuje se po dosadašnjim zakonima.

Ad 3. Ta činjenja, makar se preduzmu za važnosti novog zakona, poduzimaju se i prosudjuju po dosadašnjim zakonima.

Ad 4., 5. i 6. prosudjuju se, čine se i poduzimaju se po novom zakonu.

Prema ovim načelima ravna se i sudski postupak u mješavini sporovima i to napose u pogledu izdavanja naloga na davanje sigurnosti u slučaju neakceptovanja i nesigurnosti glavnog mjeničnog obveznika (vidi § 113.).

§ 108.

U slučajevima sukoba propisa Gradjanskih ili Trgovačkih Zakona pojedinih pravnih područja Kraljevine, u pogledu pravne sposobnosti za menično obavezivanje, vrede ova naredjenja:

1. pravna sposobnost za obavezivanje ceni se po mjestu prebivanja dotičnog obveznika u trenutku kad je stupio u meničnu obvezu. Kao mesto prebivanja smatra se ono mesto, u kome se menični obveznik nastanio u namjeri da tu stalno prebiva. Za mesto prebivanja žene i maloletne dece vrede propisi sudskega postupaka u gradjanskim parnicama;

2. ako menični obveznik stalno boravi van zemlje, njegova menična sposobnost ceni se po mjestu njegovog posljednjeg mesta prebivanja u zemlji. Ako takvoga mesta nije imao onda se njegova sposobnost ceni po zakonu koji važi u prestonici Kraljevine;

3. propis stava 2. § 94. primjenjuje se i za različita prava na području naše države.

Propisi ovog paragrafa analogni su propisima § 94. samo što se ovdje radi o međupokrajinskom sukobu zakona u našoj državi i rješavanju tog sukoba. Kod prosudjivanja pasivne mjenične sposobnosti odlučuju zakoni oni, koji važe za domicil dotičnog obveznika u času, kad je on stupio u mjeničnu obvezu t. j. predao mjeniku sa svojom izjavom. Domicil žene i maloletne djece ravna se po domicilu muža resp. oca; kod djece nezakonite po domicilu matere.

Točka 2. je jasna.

Točka 3. Ako bi lice bilo pasivno mjenično nesposobno prema zakonu svog domicila, a sposobno prema zakonu prema kojem je obvezu preuzeo, tad je takova njegova mjenična obveza punovažna.

§ 109.

Do ustanovljenja sreskih sudova i javnih beležnika u onim pravnim područjima, u kojima sad ne postoje, protesti će se podizati kod vlasti, koje su ih do sada podizale.

O tom je govoreno kod §-a 70.

§ 110.

Stavlja se van snage propis § 23. pod b) zak. čl. VII. od 1886. god. važećega za Vojvodinu, kojim se za posebna punomoća između bračnih drugova i zaručnika određuje javno beležnička isprava za stupanje u meničnu obvezu.

Do sada je muž ženi i žena mužu, zaručnik zaručnici i obratno, ako su htjeli jedno drugo ovlastiti, da za njega stupi u mjeničnu obvezu, morao izdati posebnu punomoć u formi javnobilježničke isprave. To se sada dokida. Od sada ne treba za to pismene punomoći, ako je izdavalac ovlaštenja pisem, a ako bi postojao slučaj iz §§ 98. ili 99. valja postupati u smislu tih §§-a.

Ovdje se mora istaći, da se u ovom zakonskom naredjenju ne spominje i Medjumurje, premda bi to moralno biti, jer § 23. zak. čl. VII. za 1886. vrijedi i tam. No uza sve to držim, da se tim propisom dokida i za Medjumurje važnost cit. § 23. sl. b.), jer je bila namjera zakonodavca, da se važnost tog naredjenja ukine svagdje ondje, gdje ono vrijedi.

§ 111.

Maloletna ženska lica ne dobivaju sposobnost za menično obavezivanje tim, što prema § 2. zak. čl. XXIII. od 1874. god. važećeg za Vojvodinu, stupanjem u brak stiču punoljetstvo.

Po § 2. zak. čl. XXIII. ex 1878. mololjetna ženska postaje punoljetnom stupanjem u brak, ali za to ne može lično sklapati mjenične obveze. O njezinoj pasivnoj mjeničnoj sposobnosti vidi § 97. i § 110.

I ovdje važi opaska navedena u § 110.

§ 112.

Ministar Pravde propisće uredbom, koji će se dati u smislu ovog zakona smatrati praznicima.

I ovdje važi opaska navedena kod § 110.

§ 113.

Kad ovaj zakon stupa na snagu, prestaju važiti ovi zakoni i zakonski propisi o menicama:

1. Dvorski dekret od 13. jula 1789. god. (Zbirka pravosudnih zakona br. 1033.), o založenim menicama;

2. Opštii menični red sa uvodnim zakonom od 25. januara 1850. god. (L. D. Z. br. 51.) i Ministarska Uredba od 2. novembra 1858. (L. D. Z. br. 197.), kojima je dopunjeno opštii menični red;

3. Carska Uredba od 3. jula 1852. god. (L. D. Z. br. 138.), o meničnoj nesposobnosti vojničkih lica;

4. Uredba Ministarstva Pravde od 29. oktobra 1852. god. (L. D. Z. br. 218.), o obročnoj menici;

5. Uredba Ministarstva Pravde od 6. oktobra 1853. god. (L. D. Z. br. 200.), o blanko menici;

6. Uredba Ministarstva Pravde od 2. novembra 1858. god. (L. D. Z. br. 198.), o pravu tražiti od akceptanta obezbedjenje;

7. §§ 76—170. Zakonika Trgovačkog za Knjaževstvo Srbiju od 26. januara 1860. god.;

8. Zakon od 19. juna 1872. god. (L. D. Z. br. 88.), o potpisima na menici koji nisu dati vlastitom rukom;
9. Zakonski članak XXVII. zajedničkog hrvatsko-ugarskog sabora od god. 1876. o mjenbenom zakonu;

10. Menični zakon od 12. aprila 1883. god. i uvodna naredba od 24. juna 1883. (Zbornik zakona i naredaba br. 120. i 121. za Bosnu i Hercegovinu);

11. Zakon 9. marta 1903. god. (L. D. Z. br. 60.), o određivanju vremena za podizanje protesta;

12. §§ 68—162. Trgovinskog zakona za Kraljevinu Crnu Goru od 22. januara 1910. god.;

13. Zakon od 5. decembra 1911. god., kojim se preinačuje § 1. mjeničnog zakona za Bosnu i Hercegovinu (Glasnik zakona i naredaba br. 146.);

14. Zakon od 30. novembra 1912. god. (L. D. Z. br. 215., o utjecaju više sile na preduzimanje mjeničnopravnih činjenja; 15. §§ 1. i 3. zak. članka LXIV. od god. 1912. zajedničkog ugarsko-hrvatskoga državnog sabora o utjecaju više sile na prava, koja se temelje na menici.

Propisi drugih zakona, uredaba i naredaba prestaju važiti u koliko su protivni propisima ovog zakona.

Ovdje su prvim stavom derogirani (ukinuti) izrijekom oni zakoni i zakonski propisi, koji se naročito bave mjenicom. Ti su propisi derogirani sasvim.

Drugim stavom (zadnjim) ukinuti su propisi drugih zakona, uredaba i naredaba, ali naravno samo u toliko, u koliko se kose s propisima ovog zakona. Time su dokinuti i oni propisi zakona, uredaba i naredaba o sudskej postupku, koji nijesu u skladu s ovim novim zakonom, naime propisi o izdavanju mjeničnih platežnih naloga o osiguranju, jer ovih naloga više ne će biti (§§ 42., 43. i 55.) izuzevši još samo slučajeve iz § 107. Razumijeva se samo po sebi, da se u slučaju regresa prije dospielosti po novom zakonu, izdaju mjenični platežni nalozi, u koliko naravno budu ispunjeni uslovi za to (§§ 42. i 43.).

§ 114.

U koliko se koji zakon, uredba ili naredba poziva na propise mjeničnih zakona (§ 113.), imaju se podrazumevati propisi ovog zakona.

Ovo naročito vredi za:

I. 1. član 182. stav. 5. i čl. 305. Opštег trgovinskog zakonika od 17. decembra 1862. god., (L. D. Z. br. 1. iz 1863. god.), a § 5. stav. 2. uvodnoga zakona k tome zakonu ukida se;

2. § 26. stav. 1.; § 31. stav. 2.; § 39. stav. 1. Zak. od 28. aprila 1889. god. (L. D. Z. br. 64.), o podizanju i obrtovanju javnih skladišta te o skladišnicama, koje su ona izdala;

3. § 115. stav. 2. Pravilnika sudske vlasti (zakon od 1. augusta 1895. god. (L. D. Z. br. 111.);

4. § 17. Carske uredbe od 31. avgusta 1915. god. (L. D. Z. br. 275.), o amortizaciji isprava;

II. §§ 298. 357. drugi stav; 446. drugi stav; 448. prvi stav i 452. zak. članka XXXVII. Zajedničkog hrvatsko-ugarskog Sabora od 1876. o trgovačkom zakonu;

III. §§ 316. i 375. Trgovačkog zakona za Bosnu i Hercegovinu od 7. juna 1883. god. (Zbornik zakona i uredaba br. 118.).

U nekim zakonima izravno su citirani propisi dosadašnjih mjeničnih zakona, a jer ti zakoni nijesu u opreci s novim mjeničnim zakonom, nijesu ni derogirani. U takovim slučajevima razumijevaju se mjesto propisa starih mjeničnih zakona odgovarajući propisi ovoga zakona.

Tu su naravno pobrojani samo najvažniji slučajevi, no bit će i drugih.

§ 115.

Zakon ovaj stupa u život od dana kad ga Kralj potpiše, a obaveznu snagu dobija po proteku godine dana od dana obnarodovanja u »Službenim Novinama«.

Zakon je obnarodovan u »Službenim Novinama« dne 19. decembra 1928. br. 295. Obaveznu snagu dobija dakle dne 19. decembra 1929. Toga dana i od toga dana dalje imaju se mjenice izdavati po smislu ovog zakona i na tim mjenicama dati izjave u smislu tog zakona.

Zakon je sankcioniran po Kralju dne 29. novembra 1928. pod brojem 76622. Prihvaćen je u Narodnoj Skupštini dne 17. oktobra 1928. u 95. redovitom sastanku.

Vidi i § 107. o odnosu ovog zakona naprama predsjednicima..

DODATAK.

Formulari mjenica.

Mjenica sopstvena ili vlastita:

Zagreb 1. januara 1928.

Dinara 20.000.—

Dne 1. februara 1928. platit će na ovu sola mjenicu g. Ivanu Ivanoviću svotu od dvadeset tisuća dinara.

Plaća se u Zagrebu

Petar Crnić v. r.

Trasirana mjenica:

Zagreb 1. januara 1928.

Dinara 500.—

Tri mjeseca od danas platite na ovu mjenicu g. Ivanu Jankoviću svotu od pet stotina dinara

Gosp. Josipu Petkoviću

Petar Crnić v. r.

Plaća se u Karlovcu

Mjenica trasirana domicilirana s označenim domicilijatom, akceptom, indosamentima adresom po potrebi i akceptom po potrebi:

Zagreb 1. juna 1928. Dinara 500.—

Platite na ovu prvu mjenicu dne 1. augusta 1928. g. Nikoli Tomiću svetu od jednu tisuću dinara. Valuta primljena, stavite je u račun bez izvještaja.

Gosp. Josipu Beliću u Karlovcu Petar Carić v. r.
Akceptiram samo 500 Din

Plaća se kod Ivana Bubnja Josip Belić v. r.
u Ogulinu

Po potrebi kod Stjepana Pavića u Ogulinu za mene Petar Carić v. r.

Akceptiram ostatak od 500 Din
Stjepan Pavić v. r.

Poledjina ove mjenice:
gosp. Augustu Kosu

Nikola Tomić v. r.
gosp. Peri Benoviću

August Kos v. r.

Pero Benović v. r.
Lujo Vuksan v. r.

PROTEST.

Pr. broj 8.

Za vladanja Njegovoga Veličanstva Aleksandra Prvoga Kralja Srba, Hrvata i Slovenaca godine tisuću devetstotinu dvadesetčetvrte u petak dne 11. (jedanaestoga) jula u 10 (deset) sati prije podne u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca u kr. slob. i glagnom gradu Zagrebu pozvan po Božidar Strmecu, trgovcu u Zagrebu pošao je potpisani kr. javni bilježnik gospodin Ivanu Trniniću u njegovu poslovnicu (stan) u Drakovićevoj ulici br. 24. kao trašatu (domiciliatu) mjenice, koja glasi od riječi do riječi ovako:

(Tu se sad prepriše cijeli sadržaj mjenice sa svim bilješkama i potpisima).

Potpisani kr. javni bilježnik predoči spomenutom g. Ivanu Trniniću navedenu mjenicu i pozove ga, da ju prihvati (platiti), jer ali on mu odgovori, da te mjenice ne će prihvati (platiti), jer nema za nju pokrića.

Zbog toga je spomenuta mjenica protestovana, d a se sačuvaju mjenična prava g. Božidara Strmca i svih učesnika protiv svih, koji su se tom mjenicom obvezali.

U dokaz toga izdaje se ovaj protest.

(Pečat). Kr. javni bilježnik:

Dr. Petar Marković s. r.

Zagreb, 11. jula 1924.

Sadržaj.

UVOD.	Strana
1. Pojam i svojstva mjenice	5
2. Mjenično pravo	5
3. Vrste mjenice	5
4. Odnos mjenične spram vanmjenične obveze	7

PRVI DIO.

Trasirana mjenica.

Glava I.	Strana	Glava IX.	Strana
Izdanje i oblik trasirane mjenice	9	Uumnožavanje i prepisi	64
		I. Uumnožavanje	64
		II. Prepisi	67

Glava II.

Indosament	19
----------------------	----

Glava III.

Akceptiranje	28
------------------------	----

Glava IV.

Aval	34
----------------	----

Glava V.

Dospjelost	36
----------------------	----

Glava VI.

Plaćanje	41
--------------------	----

Glava VII.

Regres zbog neakceptiranja i zbog neisplate	45
---	----

Glava VIII.

Intervencija	57
I. Akceptiranje za čast	58
II. Isplata za čast	60

DRUGI DIO.

Sopstvena mjenica	94
-----------------------------	----

TREĆI DIO.

Prelazna i završna naredjenja	97
---	----

DODATAK.

Formulari mjenica i protesta	101
--	-----

Alfabetsko kazalo

	Strana
Adresa po potrebi	57
adresant	57
adresat	57
a drittura	54
akcept	28
adrese po potrebi	59
datiranje	31
deliberacioni rok	32
delimični	32
domicilirane mjenice	31
duplicata	31
forma	31
legitimacija za a	29
mjenice na određeno vrijeme po vidjenju	29, 30
mjesto, gdje se traži a	29
neograničen	32
nepotpun	32
obični	28—34
obveza akceptanta	33
odbijen	32
ograničen	33
opoziv	33
podnošenje na a	29
pokriće za a	14
potpun	32
pravni učinak a	33
prebrisani	33
prezentacija	29
rok podnošenja	29
rok za akcept	30
rok za promišljanje	30
stegnut	32
uslovan	58
za čast	59
— oblik	59
— pravni učinci	58—60
akceptant	28
— domicilirane mjenice	32

	Strana
akceptant kao indosatar	21
— odgovornost njegova	33
— odgovorlost njegova iz duplikata	16
— odgovornost za uzgredice	75
— zastarjelost njegove obveze	28, 30
akceptiranje	22, 34, 56, 59
alonž	91
amortizacija mjenice	86—88
analfabete	34
aval	34
— forma	34
avalist	34
— obveza njegova	35
— prava njegova	36
— zastarjelost njegove obveze	75
Bilježnici javni	69
Cedent	20, 21
cessija	20, 21, 28
cessionar	20, 21
Dan izdavanja	12
— plaćanja	41
dato in solutum	44
deliberacioni rok	31
diskont	52
distancia loci	15
dodaci na mjenici	14
domicil	15
domiciliant	15
domiciliat	15
dospjelost	10, 13, 36—41
alternativna	41
kumulativna	41
društva nedopuštena	90
duplicati mjenice	64
Efektivno	44
eskont	52
Forma mjenice	9
Girant = indosant	19, 59
giratar = indosatar	57
giro	57
Honorant	57
honorat	57
Indosament	19—28
blanko	22
delimičan	21
forma	22

	Strana
indosament ispunjeni	23
izbrisani	23, 24
iz uslužnosti	24
krivotvoreni	24
lažni	24
legitimacija	21
na donosioца	22
nepotpuni	20
nepravi	28
poslije roka dospjelosti	22
potpuni	20
pravi	22
pravni učinci njegovi	20, 26, 27
punovlasni	26, 27
— pravni učinci njegovi	23
rekta	20
redoviti	21
uslovni	27
za zalog	19
indosant	23
obveza njegova	19
indosatar	22
prava njegova	88
inozemci	57—64
intervencija	61
adrese po potrebi	58
akcept za čast	60
isplata za čast	57
intervenijent	41—45
isplata	61
adrese po potrebi	42
djelimična	65
duplicata	44
dužnost platioca	44
efektivno	63
intervenienta	15
mjesto	44
način	15, 42
obvezani na isplatu	42
ovlašteni na primanje	41
polaganje svote kod suda	42
pravni učinci isplate	44
predmet	67
prepisa	93
poček	42
prije dospjelosti	41
vrijeme	41

	Strana
izdavalac mjenice	5, 12
obveza njegova	19
izdavanje mjenice	9
izvještaj o neakceptu	47
o neisplati	47
Jamstvo = aval	9
jezik mjenice	80
justicium	16, 51, 52
Kamatni	37, 65
Klauzula kasatorna	20
— rekta	5, 14
komisionar	5, 14
komitent	67
kopija mjenice	16
kvazidomicilirante mjenice	12, 13, 68, 90
Lica pravna	18, 90
Maloljetnici	17, 69
mandant	17, 69
mandatar	mjenica
a dato	37
a drittura	54
a vista	6, 37
blanko	26
depot	6
depozitna	6
dnevna	5, 36
domicilirana	6, 15, 29, 32
druga	64
duga	6
hebrejskim jezikom pisana	9
inkaso	6
iskriviljena	69
izgubljena	86
jamčevna	6
komisijona	7, 14, 15
kopija	67
kratka	6
krivotvorena	69
kvitirana	42
lažna	17, 68
mjesna	6
na donosioца	11
namirena	42
na konac mjeseca	38
na početak mjeseca	38
na sopstvenu naredbu	5, 14

	Strana
mjenica na sredinu mjeseca	36
na urečeni dan	36
na određeno vrijeme po vidjenju	6, 16, 29, 30, 31, 38
na određeno vrijeme poslije izdania	6, 37
na otkaz	37
na vid	8, 16, 37
na vlastitu naredbu	5, 14
naručena	5, 14, 15
običajna	6, 37
obročna	37
odgodna	6
podmirbena	6
pohrambena	5
pojam mjenice	6
položna	6, 54
po običaju	6, 16, 37
po vidjenju	6, 54
povratna	38, 55
prejudicirana	67
prepis	64
prima	6
produžena	6
prolongirana	20, 27
rekta	6
rimesa	6, 37
sajamska	37
sa više dospjeća	64
sola	5, 94
sopstvena	64
suha	5
svojstva	64
tertia	5, 9
trasirana	5, 15
— vlastita ili sopstvena	5
tudja	6
udaljena	6, 37
uso	6, 54
uzmjenica	6
uzvratna	5, 94
vlastita	5, 15
— trasirana	5, 7
vučena	5, 15
— sopstvena	6
za pokriće	75
zastarjela	6, 54
zavrtna	93
Mjesto mjeničnih čina isplate	10, 13, 15

	Strana
Mjesto isplate za čast	61
izdanja	12, 13
podnošenja	29, 41
Naknada štete	48
namira	42
napomena adrese po potrebi	58
bez troškova	47, 49, 57, 75
bez obveze	23, 48
duplicata	64
efektivno	44
izvještaja	14
ne po naredbi	19
po naredbi	19
podmirbe	14
podnošenja	29
pokriće	14
valute	14
naručitelj	5, 14
nepismeni	91
nesposobnost mjenična	90
notifikacija	47, 74
Običaj	7
obogaćenje tužba	81
obveza mjeničnih dužnika	17, 33, 50, 68
— mjenična po zastupniku	17
— mjenična i vanmjenična	7
odgođa plaćanja	6
odobravanje mjeničnih nevaljanih obveza	19, 91
odnos mjenične i vanmjenične obveze	7
oficiri	91
original	64
Plaćanje mjenice	41, 42, 52
platac za čast	61
platište mjenice	10, 13
poček	93
podmirba	14
podnošenje mjenice	29
— na akcept	29
— na isplatu	41
— na vidjenje	37, 38
pokriće	14
polaganje svote kod suda	44
poruk mjenični	34
postanak mjenične obveze	17, 22, 33, 68
potpis mjenice	12, 19, 22, 33, 68
firme	12, 13, 68
lažan	17, 68

	Strana
potpis krivotvoren	17, 69
mandanta	17, 69
nepismenoga	18, 91
punomoćnika	17, 69
slijepoga	18, 92
trasantov	12, 13
pravo mjenično	5
pridržaja	83—85
trgovačko	5
zaloga	82
zavrate	45—57
praznici	41, 93, 99
predaja mjenice	17
preduslovi mjenične obveze	17, 91
prenos = indosament	67
prepis mjenice	67
prezentacija = podnošenje	25
prigovori uopće	25
isplate	25
kompenzacije	21, 26
krivotvorenja	25
neprimljene valute	26
podmirbe	26
nevaljanosti mjenice	25
pasivne mjenične nesposobnosti	25
preboja	21
prejudica	25
prevare	26
protougovornog ispunjenja	26
zastarjelosti	25, 76
protest	69—75
duplicata	67
forma	71
intervencijski	63, 72
izručivanje	73
kontraprotest	61, 72
kopije mjenice	68
mjesto gdje se diže	70
oblik	71
otpust	45
ovlašteni na podizanje	69, 72
perkvizacioni	67
pojam	71
postupak	70
rokovi	46, 61
sadržaj	71
surogat	74

	Strana
protest vrijeme za podizanje	70
vrste:	
zbog nedatiranog akcepta	31
„ neisplate	46
„ neizdavanja duplikata	67
„ neizručenja originala	68
„ odbijanja akcepta	46
zamjena za protest	74
protestant	70
protestat	70
provizija	51, 52, 62
pseudozastupnik	17, 69
punomoći izvan mjenice	18
punomoćnik	17, 69
Račun	52
ratihabitio	91
razlog obveze	5, 14
rekta indosament	23
indosant	23
indosatar	23
klaузula	20, 23
mjenica	20, 27
redovnici	90
regredient	45
regresat	45
regres	45—57
regres bez mjenice	73
bez protesta	47, 49, 57
djelimični	53
izvieštaj o. r.	47, 49
na duplikat	66
na kopiju	53, 68
na sam protest	73
ovlašteni na r.	41
pojam	40
svota	51
zbog neisplate	45—57
odbijanja akcepta	45—57
rembour svota	52
remitent	11
retrasant	54
retrasat	54
rigor cambialis	5
rimesa	6
rukognak	91
Sastoći mjenice	9—14, 94
seljaci	90

	Strana
sila viša	56
slijepi	92
sposobnost mjenična	90
strogost mjenična	5
sukobi zakona	88, 98
supruzi	92
svota mjenična	10, 16
Štete naknada	48
štítnik	18, 90
Trasant	5, 12
— obveza njegova	19
trasat	5, 10
— potpis njegov	28
trasirana mjenica	5, 9, 15
trasirati	5
trata	5, 9
tutor = štitnik	
tužba na isplatu	51
na obogaćenje	81
Učinci pasivne mjen. nesposobnosti	91
umnažanje mjenice	64
uslovi mjenične obveze	17, 91
ustupljenje	19, 20, 21, 28
Valuta	14
Vis maior	56
vojnici	91
vrednota računska	44
vrijeme dospjelosti	10, 13, 36—41
isplate	41
mjeničnih činjenja	92, 93
podnošenja	29, 37, 38, 41
vrste mjenice	5
Zakoni gradijanski	5
inozemni	88—90
trgovački	5
zalog	27
Zastarjelost	75—81
obustavljanje	79
početak	76
pravni učini	80
prekidanje	76, 78
rokovi	75
zastupnik	17
Žene	91, 98, 99
žirant = indosant	
žiratar = indosatar	
žiro = indosament	

Mju br.
3854